

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Tractatus III. De Creatura Angelica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73455)

TRACTATUS III.

DE

CREATURA ANGELICA.

 Rdo doctrinæ Angelicæ à missionibus Divinarum Personarum ad Divinos Missionarios, Angelos, inquam, manuducit: postquam enim DEUM secundum rationem principii ad intra productivi, Divinarumque Personarum processiones, quibus DEI, ut in se est, contemplatio clauditur, consideravimus, superest, ut de eodem, quâ ratione ad extra principiat, suamque bonitatem in creaturas diffundit, differamus. Inter omnes porro creaturas uti potiore locum, ita & Theologicam considerationem Angeli sibi vendicant: cæterarum quippe productio in Physica & Metaphysica explicari solet: quæ verò ad moralem hominis statum vitamve supernaturalem Pertinent, alii Tractatus Theologici abundè discutunt. Idcirco iis, quæ Doctor Angelicus à q. 44. usque ad 50. & à 64. usque ad 106. de homine & creatura corporea latè disputavit, ad Philosophiam remissis, ad ea, quæ à q. 50. usque ad 65. & à 106. usque ad 114. tractavit, adspirantibus beatis Spiritibus, ipso Angelico Doctore ductore, pertractanda accingimur.

DISPUTATIO XXVII.

DE

Angelorum existentia & essentia.

Ad q. 50.

Substantiæ separatae, & immateriales, quas antiqua Gentilium Philosophia vel cum Aristotele intelligentias, eò quòd essent puræ mentes vitâ intellectuali præditæ, vel cum Platone genios, quòd genituræ humanæ curam gererent, genitòsque tutarentur, vel cum aliis dæmones, quasi scientes, & ex istis alios audæmones, quia propitios, alios vero cacodæmones, quia infestos, nuncupabat, hos S. Scriptura *Spiritus, Angelos, vigiles* nominat Plal. 103. Heb. 1. & quamquam (Gregorio M. teste. Homil. 34. in Evangel.) *Angelus nomen est officii, non naturæ*, tamen communi Catholicorum stylo nomen Angeli per anonomaliam spiritualibus illis substantiis tribuitur, quorum in præsentî disputatione existentiam, naturam, multitudinem considerabimus.

ARTICULUS I.

An Angeli sint Spiritus incorporei.

SUMMARI A.

1. Existentiâ Angelorum è Scriptura.
2. Sunt substantiæ incorporeæ.
3. Has probat experientia.
4. Erratio.
5. Exploditur materia spiritualis.
6. Exponitur S. Script. opposita.
7. Exponuntur testimonia Concil. & PP.
8. Quomodo genus sumatur à materia?
9. Inferitur intrinseca incorruptibilitas Angelorum.
10. Angeli sunt creati in celo empyreo.
11. Objecta diluuntur.
12. Non sunt conditi ante mundum.

§. I.

Angelorum existentia & essentia.

Dari Angelos absoluta Auctoritas est. Quia
ut D. Gregorius M. modò citatus *Angelos & Archan-*

R. P. Mez. g. Theol. Schol. Tom. I.

Archangelos penè omnes sacri eloquii pagina testantur, variis inter se nominibus, ordinibus, officiisque distinctos. Nominibus; nam Michaëlem, Gabrielem, Raphaëlem, S. Scriptura commemorat. Ordinibus; nam ex Apostolo novem Choros, sive Ordines Angelorum colligit idem S. Pater loco inferius referendo. Officiis; licet enim omnes sint *administratorii Spiritus*, Heb. 1. variis tamen in Divini imperii executione functionibus sunt distincti. Alii quippe referuntur *Assistentes* Daniel. 7. Alii ad nuncianda Divina beneficia *Legati* Luc. 1. Alii hominum *Custodes* & *Rectores*. Matth. 3. Ipsos esse hominibus, totòque proin mundo superiores, discimus ex Epist. ad Heb. c. 2. & Psal. 8. *minuisti cum paulo minus ab Angelis*. Ex 2. Pet. 2. *Angeli virtute & fortitudine cum sint majores*. Ex cultu & adoratione à Sanctis exhibita, ut ab Abrahamo Gen. 8. à Josue c. 5.

2. An istæ spirituales substantiæ omnis corporeæ molis & concretionis essent expertes, dubitasse videntur, aut etiam contrarium sensisse quidam ex antiquis PP. velut Lactant. l. 2. Divin. Inslit. l. 14. Ireneus l. 4. cap. 70. Tertull. l. 3. de veland. Virg. c. 7. & alii. Essè expertes tamen satis apertè ostenditur primò in S. Textu, ubi Angeli crebrò *Spiritus* appellantur, citato primùm c. 1. ad Hebr. *administratorii Spiritus*. Luc. 11. *Assumit alios septem Spiritus, &c.* Apocal. 1. *à septem spiritibus, qui in conspectu Throni ejus sunt*. Atqui S. Scripturæ stylus vocem *Spiritus* capit pro substantia incorporea, ut cum dicitur Joan. 4. *Spiritus est DEVS*. Matth. 27. *emisti Spiritum*. Luc. 24. *Spiritus carnem & ossa non habet*. Secundò abstulit locum dubitandi Concil. Lateranense in cap. *firmiter* hanc doctrinam proponens. *Quod DEVS simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spirituales & corporeas, Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex Spiritu & corpore constitutam, &c.* ubi vides naturam spirituales & Angelicam contraponi naturæ mundanæ (hoc est corporeæ) & humanæ, h. e. ex Spiritu & corpore constitutæ. Accedit integra cohors SS. PP. quos vide apud Salmanticenses & alios.

3. Has ipsas spirituales intelligentias contra crassæ mentis sive Atheistas & Sadduceos, sive Atomistas, quorum illi nullos, isti corporeos solum genios è minimis Atomis conflatos, inaspectabilis formæ cum Platonis affirmabant, probat experientia. Cui enim alteri adscribas mirabiles effectus, qui omnem naturæ corporeæ virtutem superant, cum Ægyptiorum Magi incantationibus (quas omni activâ virtute natura destituit) producant ranas? Cum Apollonius Tyaneus è Domitiani Imperatoris, totiusque Aula conspectu momento subducitur? Cum peregrino idiomate loquuntur, pangunt carmina, pandunt secreta, horum omnium antea rudes Energumeni? Cum vel Memnonis statua, vel mensæ Gymnosophistarum, vel Apollinis triptus, vel Pythonissæ venter vaticinè vocalis efficitur? Cum per catoptromantiam rerum remotissimarum imagines pinguntur in speculo? cum Claudia Vestalis navim integram in vado

herentem Zonâ trahit? Sanè isti aliquè innemeri effectus, artèsque præstigatorum haud deteri, quàm spirituali substantiæ, corporis experti, variè tamen corpora temperanti & in corpora imperanti, illa agenti, moventi adhiberi possunt.

Rationem addit S. D. quæst. 50. art. 1. de *perfectiōnem*, inquit, *Universi pertinet, quod sint aliqua creatura intellectuales*: ne videlicet perfectissimus gradus essendi deesset Universo, oportuit dari quasdam creaturas purè intellectuales, adeoque primæ causæ omnia per intellectum & voluntatem operanti maxime similes. Neque refert, quòd gradus virtus intellectivæ jam reperitur in homine: repetitur quippe modò imperfectò, unde ne in perfectissimo gradu essendi deesset universum, debebat creari Angelum, in quo ille gradus perfectè inveniretur.

Præterea. Si Angelus foret corporeus, essentialis vel ut quòd, vel ut quo. Non ut *quod*, nam corpus & materiam intellectivam recipere aliunde suppono. Non etiam, ut *quo*, nam primò si esset forma corporis, ut animalis rationalis, haberet connaturaliter quasdam operationes corporeas & materiales. Sed quæ istas? Secundò. illud corpus esset organum & quantitate præditum: quò pacto igitur multi Dæmones simul quandoque humanum corpus invaderent? momento ab uno in alium locum se transferrent? loca clausa penetrarent? &c.

Sed an non fortè materia spiritibus Angelis possit tribui? quæ cum esset solum spirituum quantitate prædita, facile objecta incommoda effugeret? Verùm sicuti spiritus substantia essentialiter est intellectiva; sic substantia materialis essentialiter est non intellectiva; ut in Tract. de DEO diximus: Sicut ergo implicat eandem omnino substantiam esse & non esse intellectivam, esse principium & impementum intellectualitatis, ita implicat materiam esse spirituales, esset enim necesse materia immaterialis, corpus incorporeum, quæ jam non esset materia sed forma, quæ omnia portenta Philosophica ratio refugit. Nec minus implicat quantitas spiritualis, quàm quantitas inextensa, ut ex Philosophia suppono.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò è S. Scriptura, Angelis ubi vim generativam & periculum concupiscendæ formæ femine: illam Genes. 6. ubi juxta 70. interpretum versionem, *videntes angeli filias hominum, quòd essent pulchre, acciperunt ex iis uxores, & genuerunt Gigantes*. Item verò in 1. Corinth. 11. Ubi Apostolus præcipit *volari mulieres in Ecclesia propter Angelos*. Insuper rebus corporeis torqueri, & ingari dæmones, constat ex 1. Reg. c. 16. Tob. c. 6. idque comprobatur Ecclesiæ praxis. cacodæmones per sacra numismata, Agnos DEI, aquam herbas benedictas, &c. adeoque per signa corporeas fugantis; corpori autem in purum Spiritum nihil licet.

Respon-

naturali inclinatione exigunt perpetuari & conservari in DEO, à quo solo in suo esse, & conservari dependent.

§. III.

Locus & tempus creationis Angelorum.

Quæres primò: Quo loco, intra videlicet an¹⁰, extra Empyrei cœli spatia Angeli fuerint conditi?

Respondeo cum S. D. q. 102. a. 4. fuisse conditos in cœlo Empyreico, ita probabiliter colligitur ex illo Ezechielis 28. Ubi de primo Angelo sub typo Principis Tyriorum dicitur. *In deliciis paradisi DEI fuisse*; atqui paradisi DEI, in quo DEUS eternas delicias explicat, non est cœlum aliquod Sydereum, sed Empyreum: ergo. Et longè clariùs ex illo Christi Luc. 10. *Videbam Satanam sicut fulgur de celo cadentem*. Unde & Strabus à S. D. allegatus, super illud Genes. 1. *In principio creavit DEUS cœlum & terram*, sic inquit: *Cœlum non visibile Firmamentum hic appellat, sed Empyreum. i. e. igneum, vel intellectualem, quod non ab ardore, sed a splendore dicitur, quod statim factum Angelis est repletum.*

Opponit Suarez primò: Lucifer II. 14. intro. 1. ducitur affectans sedem in cœlo Empyreico. *Ascendam in cœlum, similis ero Altissimo*, Nondum igitur fuit in cœlo. Secundò. Conveniebat, ut homo conderetur, extra paradysum terrestrem, ergo etiam ut Angelus conderetur extra paradysum cœlestem.

Respondeo ad primum, per ly *cœlum* illo loco significari non locum, sed thronum. h. e. dignitatem SS. Trinitatis, quam Lucifer inordinate appetiit, modo inferiùs explicando. Ad 2. accipe disparitatem è D. Th. loc. cit. ad 1. *Cœlum Empyreum est locus congruus Angelis, quantum ad eorum naturam, & ideo ibi sunt creati*, sed paradysus terrestris erat congruus habitationi humane, quantum ad gratuitum & supernaturale donum incorruptionis: unde ut status incorruptionis magis gratiæ ad scriberetur, quàm naturæ, fuit convenientius, ut homo extra paradysum conderetur.

Quæres secundò. An ante hunc mundum vi-¹², sibilem Angeli fuerint conditi?

Respondeo. Negativè cum communi D. D. & colligitur satis apertè primò ex Concilio Lateranensi in citato C. firmiter affirmante. *DEVM simul ab initio temporis utramque de nihilo condidisse naturam &c.* Secundò ex cap. 20. Exodi, ubi dicitur, *DEVS sex diebus facit cœlum & terram, & mare & omnia, quæ in eis sunt*: sed Angeli sunt intra has mundi partes: ergo & DEUS illos intra sex primos dies condidit.

Neque refert, quòd Moyses historiam creationis pertexens, nullam Angelorum mentionem faciat: principalis quippe intentio ipsius fuit, hujus corporeæ machinæ descriptionem suscipere, quamvis etiam cum dixit, DEUS in principio creavit cœlum, Angelos, veluti contentum in continente, tacitè subintellexerit.

Respondeo. Per Angelos, aut ex stylo vulgata, per filios DEI intelligi posteritatem Seth, cui progenitis sanctitas hanc appellationem conciliavit. Apostolum verò Angelorum nomine intelligere Sacerdotes, quos eodem nomine honoravit Malch. cap. 2. Porro, quòd demones torqueantur igne corporeo, Divinâ virtute accidit, ignem corporeum, seu Divinâ Justitiæ instrumentum elevando ad producendam in damnatis spiritibus doloriferam & spiritualem qualitatē, ut infra in disput. penult. deducemus. Corporeis verò rebus & signis variè fugantur demones, nam aliquando sunt invocatione quædam Divinâ omnipotentia, quibus positus DEUS suâ vir. ut reprimat potestates tenebrarum, aliquando per illa naturalis virtute dissipantur maligni humores, quorum concitatione subinde demon homines vexat: aliàs sunt signa Sanctissimæ Passionis & Redemptionis, quorum intuitum demon expavescit, Deusque ad largiendam majorem gratiam movetur.

7. Obijcies secundò. Concilium Nicænum secundum act. 5. approbat sententiam cujusdam Joannis Episcopi Thessalonice, dicentis: posse Angelos depingi, quia sunt corporei, & apparuerunt hominibus in forma corporea. uti & nonnulli è PP. Angelos appellant corporeos & animalia rationalia.

Respondeo ad autoritatem Concilii, sententiam Episcopi fuisse à Concilio approbatam de pingendis imaginibus Angelorum, non autem causalem: sic enim loquitur Concil. act. 4. *Iconas honoramus Sanctorum, etiam & incorporealium Angelorum; ut homines enim justis apparuerunt*. Porro dictum illius Episcopi Joannis, tum aliorum PP. non incongruè exponi possunt primò, quòd voluerint indicare Angelum non esse purum scilicet, sed potentialitati tanquam materiæ metaphysicæ permixtum. Secundò, quòd Angeli in corporibus assumptis, sibi que per extrinsecam assistentiam unitis apparere soleant. Tertiò, quòd sint veræ substantiæ suis qualitatibus exornatæ. Quartò, quòd sint loco corporeo definiti, & in illo moveantur.

8. Obijcies tertiò. Genus sumitur à materia, sicut differentia à forma: sed in Angelis datur genus & differentia: ergo & in iisdem concedenda est materia.

Respondeo primò. Majorem locum habere solummodo in substantiis, quæ constat esse corporeas, non absolute in communi.

Respondeo secundò. Genus sumitur à materia physica, vel metaphysica, quæ nimirum est potentialitas ad esse, concedo, tautum à materia physica, nego. Sed hæc ad Philosophiam.

3. Sequitur ex hucusque dictis Angelos esse ab intrinseco incorruptibiles, & immortales; ac proinde illorum esse non tempore, sed ævo mensurari. Nam carent omni intrinseco principio corruptionis tam remoto & radicali, quod est materia prima passiva, nullius formæ receptione latibilis, quàm proximo, quod sunt contrariæ qualitates. Ideo

ARTICULUS II.

De distinctione Angelorum.

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. De falso omnes specie distinguuntur.
3. Implicat illos solo numero distingui.
4. Disparitas inter Angelos, & animas separatas.
5. Calumniæ obiecta depellitur.
6. Immultiplicabilitas numerica Angelorum est ex statu medio inter perfectum & imperfectum.
7. Accidentia spiritualia individuuntur à Subiecto Spirituali.
8. Exponitur locus D. Thoma & SS. PP.
9. Multitudo Angelorum non excedit numerum omnium individuatorum corporeorum.
10. Excedit numerum specierum corporearum.
11. Item numerum hominum.
12. Exponitur locus Psal. 109. Implebit ruinas.

§. I.

An Angeli sint vel esse possint solo numero distincti?

1. **F**acile in hoc conveniunt DD. inter Angelos dari specificam distinctionem, ita ut saltem Angeli unius hierarchiæ vel ordinis specie distinguantur ab Angelis alterius ordinis aut hierarchiæ; cum enim mundi corporei & visibilis pulchritudinem specierum varietas commendat, non est credibile, eandem nobilissimam partem huius Universi, mundo spirituali, quem Angelicæ hierarchiæ constituunt, denegatam fuisse. Alia est questio, utrum omnes inter se specie de facto distinguantur, aut dentur aliqui, sintve possibiles, qui sub eadem specie infima solo numero sint distincti? ubi affirmativam docet Scotus in 2. dist. 3. q. 7. quem præter ejus Discipulos sequuntur Vasquez, Suarez, alique RR. Negativam tenet S. D. cum suis.
2. **CONCLUSIO.** Omnes Angeli sunt inter se specie distincti: & ne quidem per absolutam potentiam DEI solo numero multiplicari possunt. Ita D. Th. hic a. 4. & q. 57. act. 7. in quest. de Spirit. creat. a. 8. & alibi. Et 1. quidem pars: quod etsi non implicaret, Angelos intra eandem speciem solo numero multiplicari, id tamen de facto non contingere, Probatur hæc ratio. In Angelis cessat finis, quem in numerica multiplicatione natura intendit: ergo Angeli non distinguuntur solo numero. Antecedens probatur. finis numericae multiplicationis est, ut species rerum corruptibilium, quæ in uno non potest, in pluribus individuis conservetur; atque species Angeli, utpote incorruptibilis, in uno individuo conservatur: ergo.
3. Altera pars probatur ex fundamentis metaphysicis. In quibus idem est principium numericum & specificum, illa non possunt numericè multiplicari, quin simul multiplicentur specificè: sed in Angelis idem est principium numericum & specificum: ergo non possunt solo numero multiplicari, quin simul specie multiplicentur. Major patet ex terminis; quia sicut distinctio speci-

fica provenit ex aliquo principio specifico sic numerica ex principio numerico, unde si aliud non sit principium numericum, quam specificum, multiplicatio numerico hoc ipso multiplicatur principium specificum, & consequenter etiam distinctio specifica. Minor probatur. In Angelis tanquam formis per se subsistentibus sine materia, non potest aliud esse principium individuationis, quam ultimus gradus formalis: sed hoc simul est specificum, seu principium distinctionis specificæ: ergo in Angelis idem est principium numericae & specificæ distinctionis.

Ex quo patet disparitas inter distinctionem Angelorum, & animatarum separatarum, quæ tantum sint spirituales, tamen solo numero distinguuntur. Nempe ut S. D. supr. q. 3. a. 2. ad 3. forma, quæ sunt receptibiles in materia, individuuntur per materiam (saltem ut connotatam) illa autem forma, quæ non est receptibilis in materia, sed per se subsistens, ex hoc ipso individuatur, quod non potest recipi in alio. Individuatio namque formæ receptibilis in materia fit cum divisione naturæ tantum entitativa, & materiali, non etiam formalis: necesse est, ut habeat principium materiale: ut verò individuatio formæ irreceptibilis in materia fit cum divisione etiam formalis, quam forma, hoc ipso, quod sit per se subsistens, se sola prædicare potest ac debet.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò, nostram assertionem nisi in solo fundamento, quod videlicet principium distinctionis numericæ sola sit materia quantitate signata, quod aliter non probatur, quin nudâ Authoritate Aristotelis, cujus authoritas planè nulla est, inquit De Kennis Cap. 4. §. 2.

Respondeo. Immeritò Doctore Angelico impingi, quod nudâ Aristotelis authoritate probet, principium distinctionis numericæ esse solum materiam signatam quantitate: quam enim fuit modestus in veterum authoritate veneranda, tum tubique solius in veritate per rationes profundissimas stabilienda. Rationem habes in probatone conclusionis.

Objicies secundò. Multiplicatio numerica vel repugnat Angelo ex ejus perfectione, vel ex imperfectione. Non ex imperfectione: quia convenit generabilibus & corruptibilibus: non etiam ex perfectione; quia natura Divina ipsamet est communicabilis, quamquam cum identitate numerica propter infinitam perfectionem: ergo alia omnis creatura, quæ non est infinitæ perfectionis, erit communicabilis cum divisione numerica.

Respondeo neque ex sola perfectione, neque ex sola imperfectione repugnare multiplicationem Angelorum numericam. Sed si Angelus comparatur ad Divinam essentiam, oritur ex imperfectione Angeli, quod absque divisione naturæ pluribus suppositis communicari non potest; sin comparatur ad alias substantias creatas, oritur

ex eius perfectione, quod eius essentia utpote tota forma materiae nescia, cum divisione natura pluribus individuis non sit communicabilis.

Obijciat tertio. Si numerica multiplicatio deberet haberi per materiam, Angelus non posset habere plures cognitiones solo numero distinctas: consequens est falsum.

Respondeo negando sequelam, ut enim forma substantialis per materiam, ita accidentia individuantur per subjectum, sicque cognitiones Angelicae individuantur a subjecto, non quidem nude considerato, sed prout connotat alias & alias partes temporis Angelici in vicem succedentes, atque ordine quodam suas operationes continet, de quo plura metaphysici.

Obijciat quarto. S. Th. Opusc. 16. Cap. 5. oppositum videtur asserere, dicens: *Dato, quod non esset de natura intellectus, quod multiplicaretur, non tamen propter hoc oporteret, quod intellectum multiplicari includeret contradictionem.* Sed eadem est ratio intellectus & Angeli: ergo non erit contradictio, si Angeli sub eadem specie multiplicentur.

Respondeo. D. Thomam illo loco plus non velle, quam malam esse consequentiam Averroistarum, contra quos ibi disputat, quia ex solo defectu naturalis potentiae inferebant, absolute repugnare & implicare multipliciter intellectuum: velut ipse se explicat verbis sequentibus, quod non tamen dicimus propter propositum, sed magis ne hac argumentandi forma ad alia extendatur. Adde, si quando SS. PP. dicunt Angelos esse eisdem naturae, speciei, vel essentiae; explicandi sunt de specie subalterna, vel de essentia generice sumpta & composita naturae corporeae, non autem de specie infima.

§. III.

Multitudo Angelorum.

¶ Ceterum Angelorum numerum definiendi nullum est fundamentum: maximam tamen eorum multitudinem indicat S. Scriptura *Daniel. 7.* & *Apoc. 5.* ubi Angelorum DEO ministrantium numerus vocatur *milliamillium*. Restat solummodo dubium, primo an illorum multitudo excedat numerum omnium individuorum? Secundo an omnium saltem specierum sublunarium? Tertio an omnium hominum? Primum non videtur asserendum, quis enim sibi persuadeat, plures esse Angelos, quam grana arenae maris, tritici, milii &c. nec apparet alicujus momenti ratio, quae tantam multitudinem probet.

Ad 2. tamen & 3. quaestum Respondeo affirmative, & quod numerus Angelorum excedat omnem multitudinem creaturarum specierum, congruentiam dat S. D. Quamvis aliqua pars praecipua universi ac principaliter intenta est nobilior in modo & gradu essendi, tanto majorem solet habere excessum super alias vel in magnitudine, vel in multitudine: etenim corpora caelestia ceu incorruptibilia adeoque in modo essendi sublunariibus nobiliora, eadem in magnitudine incomparabiliter excedunt: quia etiam homo brutis omnibus in gradu essendi & vivendi praestat, ideo plura sunt individua hominum, quam species omnium bru-

torum. Sed Angelus in gradu essendi excedit omnes creaturas: ergo etiam omnes illarum species, cum magnitudine non possit (utpote ex parte quantitatis continua) multitudine excedit. Adde videri inconueniens & indecorum pulchritudini hujus universi, ut minor sit numerus specierum perfectissimarum, quam infimarum: cum itaque Angeli inter se specie distinguantur, erit major illorum numerus, quam omnium specierum aliarum.

Dixi notanter in probatione: *quomodo aliqua pars Universi praecipua, & principaliter intenta est nobilior in modo & gradu essendi*, ne occurreres, hinc sequi, quod in rerum natura plus auri debeat esse, quam ferri, plures aut majores lapides pretiosi, quam vulgares; quis enim dubitet, aurum & lapides pretiosos nobiliores esse, quam ferrum, &c. Non inquam, hoc sequitur, quia metalla & lapides pretiosi non sunt partes praecipuae Universi principaliter intentae, nec sibi peculiarem gradum, modumve essendi vendicant: ut caelum, homo, Angeli.

Quod etiam omnium hominum numerum excedant, colligitur ex Evangelica parabola ovis perditae: ubi aliqui SS. PP. per nonaginta novem oves totam Angelorum multitudinem; per centesimam vero solam humanam naturae speciem intelligunt, idque non obscure innunt, longè majorem esse Angelorum numerum, quam omnium hominum. Deinde juxta communem PP. & Theologorum cuilibet hominum suis proprius Angelus in custodiam deputatur ex infima hierarchia, imò plerisque ex infimo ordine Angelorum. Cum igitur plures hierarchiae, ordinisque supersint, necesse est Angelicam multitudinem supra humanam pene innumerabiliter excrecere.

Oppones tamen. Decima pars hominum est in tanto numero, in quanto pars tertia Angelorum: ergo major est numerus hominum, quam Angelorum. Antecedens probatur. Homines salvandi vix sunt decima; imò centesima pars hominum, juxta illud: *multi vocati, pauci vero electi*. Sed homines salvandi adaequant tertiam partem Angelorum; tot enim salvabuntur ex hominibus, quot ceciderunt ex Angelis, prout insinuat D. Bernardus in *Cant. Serm. 68.* convenienter ad illud *Psal. 109. implebit ruinas*: Sed tertia pars Angelorum cecidit: ita quippe videtur affirmari *Apoc. c. 14. n. 4.* cum dicitur, *Draconis (Luciferi) cauda traxisse tertiam partem stellarum, h. e. Angelorum.*

Respondeo negando antecedens, & minorem probationis. Locus *Psalmi* minimè facit in contrarium, ut enim taceam, quod *implere ruinas faciet ruinas, & stragem multorum*: Locus ille, quantumvis de Angelorum lapsorum reparanda sede deberet intelligi, tamen non esset intelligendus de implendis ruinis juxta arithmeticae commensurationem numeri ad numerum, sed de elevatione hominis in beatitudinem supernaturalem, à qua rebelles Angeli exciderant. Ad alterum quoque locum ex *Apoc.* desumptum Respondeo, *Draconis nomine* verius & communiùs intelligi *Anti-Christum*, qui tertiam partem h. e. ingentem numerum etiam Principum & eximiorum in-

Ecclesia virorum post se trahet: sepe enim numerus definitus in S. Scriptura sumitur pro indefinito. Unde tamen locum istum de Angelorum ruina explices, tamen tertiae partis

nomine, non tam determinata quantitas, quam ingens quaedam & indefinita multitudo esse accipienda.

DISPUTATIO XXVIII.

DE

Angelis comparatis ad corpora.

Ad q. 51. & seq.

Angelus dupliciter comparari potest ad corpus, vel primò ut illud sibi, secundo ut se corpori applicet. primum fit per corporum assumptionem, alterum per existentiam in loco, aut motum ex loco in locum. Nunc ad primi considerationem procedendum.

ARTICULUS I.

Quomodo Angeli assumant corpora?

SUMMARIUM.

1. Angeli sepius apparent per immutationem phantasiae.
2. Etiam vere assumunt corpora.
3. Condiciones ad assumptionem requisita.
4. Utuntur potissimum aëre & exhalationibus.
5. Assumunt plerumque corpora humana figura.
6. Idque virtute propria.
7. Anima separata virtute propria non assumit corpus.
8. Angeli in corporibus assumptis non exercent opera vite.
9. Non possunt physicam formam educere è subiecto.
10. Lucem tamen probabiliter produciunt.
11. Quomodo magi Egyptii potuerint convertere virgas in serpentes, & aquam in sanguinem?
12. Magica metamorphoses quomodo contingant?
13. An uni demonum potestas supra alterum?
14. Nil immediate, bene tamen mediate aliquid potest demon in animas viventium.
15. Nequit demon ad vivos reducere animas.
16. Magna Angelorum potestas in corpora hominum.

§. I.

Asseritur & exponitur modus assumendi corpora.

1. **C**ertum est primò, Angelos tam bonos, quam malos sepius apparere hominibus per solam immutationem vel phantasiae & sensuum internorum, vel etiam externorum. Ita quippe Angelus S. Josepho in somnis, ita tribus Magis apparuit. Ita Dæmon sepe numero strigibus & sagis illudit.
2. Nihilominus certum est secundo, Angelos aliquando vere aliquod corpus assumere, & sub visibili specie hominibus apparere, colloqui &c. Ita factum veteris, tum novi testamenti historia testatur. Nam apparitio, quæ Angeli Abrahamo, Lotho, Jacobo, Tobia, aliisque apparuerunt, de imaginaria visione explicari nequeunt, partim, quia verba Sac. Script. detorquebantur in sensum

improprium, partim, quòd, ut loquitur S. D. illud, quod imaginaria visione videtur, est in sola imaginatione videntis, unde non videtur indifferenter ab omnibus, sed Angeli, qui Abrahamo apparuerunt, videbantur à tota ejus familia, & qui Lotho apparuerunt, ab omnibus Sodomitis, &c.

Rursus, quòd dæmon Evæ in paradiso, quòd Angelus Gabriel Beatissimæ Virgini, quòd Angelus Christo sanguinem sudanti apparuerit, quòd diabolus eundem tentans in templi pinaculum & montem excelsum transfulerit, de corporea, &c. visibili apparitione est accipiendum, tum ob prædictam verborum proprietatem, tum quòd dæmoni ad immutandam Christi Domini, vel Evæ in statu innocentie degentis phantasia nullus potuerit esse accessus.

Quæritur ergo, quot & quænam sint conditiones ad corporum assumptionem requisita?

Respondeo, esse tres 1. ut Angelus uniat corpori 2. seu motori mobili. 3. ut in assumpto corpore vel suas, vel superioris personæ intelligibiles proprietates repræsentet. Ita S. D. hic q. 51. ubi simul habes quatuor causarum genera ad corporum assumptionem concurrentia. Nam causa efficiens est Angelus motor, finalis est representatio proprietatum, materialis est corpus mobile, formalis unio ordinata ad representationem proprietatum. Nunc singulæ conditiones probantur: assumere est ad se sumere, quod nequit intelligi absque aliqua unione, & hæc prima conditio. Porrò aliud genus unionis inter Angelum & corpus dari non potest, quàm motoris ad mobile: aut enim esset unio physice compositionis inter materiam & formam; & hæc esse non potest, cum ex dictis constet, Angelum non esse corporis formam substantialem, multò minus accidentalem: aut esset unio hypostatice, ut ex utroque fieret unum suppositum: sed & hæc in creatura implicare docent communis Theologi in Tract. de Incarnat. ergo remanet unio motoris ad mobile, quia Angelus assumendo corpus, illud format, movet & applicat ad diversas operationes.

nes, & hac conditio altera. Tandem sola unio motoris ad mobile non sufficit, aliis intelligentiis, quæ sphaeram cælestem intorquet, dicretur carum allumere, & demon energumenum obfidens dicretur illius corpus; & nubes in aère densans, nubes dicretur allumere. Requiritur ergo tertia conditio, ut in assumpto corpore repræsentet intelligibiles qualitates, vel proprias, vel alterius superioris intelligentiæ, præsertim DEI. Hoc si fiat, non tam Angelus, quam DEUS apparere dicitur, siquidem legatus non tam suam, quam mittentis personam repræsentat.

§. II.

Corollaria.

Inferes primò: Quamvis è quolibet Elemento, aut pluribus inter se mixtis Angeli possint corpus allumere, cum ad motum localem Angelis corpora obediunt, plerumque tamen ex aère assumi, quæ ut habet S. D. q. 6. de pot. a. 7. ad 7. *aër potest inspirari facilliter, & sic figuram recipere & retinere, & per aliquam lucidi corporis oppositionem diversimodè colorari, sicut in nubibus patet.* Videtur etiam vapor & fumus assumendis corporibus servire, præsertim in demonum apparitionibus; inde enim fit, quòd, cum dispant, exsubita peccatorum exhalationum resolutione terretimum odorem post se relinquunt.

Inferes secundò. Ab Angelis plerumque assumi corpora humana figuræ, quippe significantis eorum intelligibilibus proprietatibus commo-diora; ab iis tamen etiam figuras rerum irrationalium assumi posse, cum per illas hujusmodi proprietates indicantur. Imò de facto assumunt: nam Angelus Israëlitas duxit per desertum in columna nubis & ignis. Ut nil dicam de Dæmonibus, quos modò in specie talacis hirci, modò grannicentis porci, modò alterius bestia vel monstri homines vexasse, hinc inde deportasse, docent historiae, nec non sagarum & magorum confessiones in Sacris Jussitæ tribunalibus.

Inferes tertio. Hanc corporum assumptionem ordinatè fieri virtute propriâ: fit siquidem aëris, vaporis, fumi condensatione, spillatione, quæ nata conlequi ad motum localem omnino subest Angelicæ activitati: Sanè cum cacodæmones sæpe ad pessimos effectus assumunt corpora, divinæ virtuti & miraculo ejusmodi assumptio adscribi nequaquam potest. Dixi tamen ordinariè, quia in apparitionibus supernaturalibus etiam Divinam virtutem ad formanda Angelis corpora quandoque concurrere verisimile est. & colligitur ex S. D. hic a. 2. ad 3.

§. III.

Varia quæstia resolvuntur.

Quæres primò. An etiam anima separata possit virtute nativâ corpus allumere? R. Verius non posse: ut enim D. Thom. q. 117. a. 6. *anima naturaliter non movet nisi corpus vivificatum, unde etiam membra corporis mortificata nullam ab ea motum recipiunt.* Si quando igitur anima separata sive beata sive damnata, sive purgatorii flammis addicta hominibus apparent, hæc accidit virtute Divinâ istis transeunt, beatis

verò vi statûs beatifici permanentèr communicat.

Quæres secundò, an Angeli in corporibus assumptis possint exercere opera vita?

Respondet, non posse, nisi æquivoçè & similitudinariè. operatio quippe vitalis essentialiter est à principio vitæ conjuncto, quòd Angelus non est. Quæ ergo ratione Angeli loquantur, progrediuntur? dæmones ad magorum incantationes producunt serpentes, ranas, &c. imò & fatus humanos generant? Respondet, Angelum loqui locutione non vitali, sed emortuâ, in quantum articulata sonitus expressione voces humanas imitatur. Sed nec aliâ ratione progreditur, nisi quatenus corpus assumptum de loco in locum promovet. Ranas & serpentes producit non aliqua propriâ virtute generativâ, sed celerrimè, ut potest, applicando activa passivis. Quodsi aliquando ad humanam generationem velariâ libidine concutit (de quo multi dubitant) haud aliter tamen id fieri potest, quàm ministerialiter, semen decilum de loco transferendo in locum ut habet S. D. hic q. 51. a. 3. ad 6.

Quæres tertio. An Angelis corpora obediunt non tantum ad motum localem, sed etiam ad educationem & receptionem formarum naturalium?

Respondet negativè cum communi Theologo-rum: nullum quippe est fundamentum tubitantiæ Spirituali toto ordine distinctæ & per solas anima potentias intellectum & voluntatem operanti attribuendi virtutem corpoream, in qua formaliter vel eminenter formarum corporearum effectus contineatur. Unde juxta D. August. l. 3. de Trinit. & S. Th. l. 3. contr. gent. c. 108. certissimum est, magos dæmonèque nihil prolius posse, quòd naturam superat, vel immutat legem, ac ordinem Universi.

Merito tamen lux videtur excipienda ab hac regula universali, Angelisque concedenda virtus productiva lucis, tanquam qualitatis intentionalis, & ad spirituales proximè accedentis, non actione alterativâ, sed perfectivâ solum productibilis. Fundamentum habetur à S. Scriptura, ubi asseritur, quædam loca ab Angelis sensibiliter luce se illuminata: quemadmodum Act. 12. *Angelus Domini adstetit, & lumen resulsit in habitaculo.* Luca 1. *Angelus Domini stetit juxta illos, & claritas DEI circumfulsit illos.* Matth. 28. *Erat autem aspectus ejus, sicut fulgur.* De Beatis quoque dicitur, Apoc. 12. quòd *afferent gloriam suam & honorem in cælestem civitatem*: ergo id multò magis de Angelis sentiendum: sed gloria illius cæli Empyreï potissimum in luce consistit, per quam verisimile est, influere in hæc inferiora, juxta doctrinam D. Th. inf. q. 66. a. 3. ad 2. Atque ita sentit Reverendissimus Reding. cum Jo. à S. Th.

Quæres quartò. An magi Ægyptii ope dæmonum suas virgas verè poterint convertere in serpentes? aquam convertere in sanguinem? producere ranas? &c. prout refertur Exod. 7.

Cajetani opinio est: dæmones occultè applicando activa passivis virgas ad corruptionem præviè dispositas vertisse in veros serpentes. Sed quis credat virgas adeo remotas à natura serpen-

tis unico quasi momento citra miraculum potuisse serpentis perfecti naturam inducere; præsertim cum serpentes naturaliter producantur ex parentis semine? Bonifertius cenfet ad mentem Tertulliani, Iustini M. Ambrosii, & Hieronymi, quos allegat, imaginariâ sensuum deceptione inania serpentum simulacra loco virgarum spectantibus fuisse objecta: proinde non fuisse conversionem virgarum in serpentes, nisi juxta vulgi existimationem.

Contrâ tamen est primò: quòd S. textus tam magorum, quam Moysis virgas indiscriminatim dracones vocat: Unde cum Moysis virga fuerit in verum serpentem versa, etiam magorum serpentes de veris, & non tantum apparentibus sunt accipiendi.

Secundò. Quomodo serpentes magorum fuissent à Moysis virga devorati, si reverà virgæ, serpentes non nisi imaginariè adfuissent? An dæmonis potestas erat, etiam Moysis sensibus illudendi? vel an Moysi facultas deerat fallaces præstigias confundendi? an denique conveniens erat, ut DEUS ad deceptorum devorationem serpentum miraculo concurreret? Tertio in quinto signo nimirum in cyniphum productione magi defecerunt, dicentes. *Digitus DEI est hic*: igitur in prioribus etiam signis non imaginariè, sed verè serpentes, sanguis, ranæ fuere exhibitæ. Igitur.

Respondeo cum Lyrano, Abulensi, Menochio, Cornel. à Lap. ad mentem D. Augullini & Theodor. fuisse exhibitos veros serpentes, sanguinem, ranas. Exhibitos, inquam, non tamen serpentes ex virgis physicè productos & generatos: id quippe dæmonum luperat potestatem; sed quia per motum localem celeritè allatis, & pro virgis magorum occultè subtractis, substituti fuere.

Similiter de sanguine est dicendum, non potuisse magos suis præstigiis efficere, ut aqua verè verteteret in sanguinem; cum enim sanguis viâ naturali non nisi intra venas & corpora animalium generetur, ejusmodi effectus vires naturæ superat, sed quia vel aquas rubeo colore, & sapore sanguineo admixtis idoneis corporibus imbuerunt, ut vult Menochius, vel quòd litteræ proprius, sanguinem pro aqua substituerunt, prout subinde videtur contingere; cum agrestes ubera vaccarum mulgentes pro lacte sanguinem in mulcetro reperjunt maleficio impediti, ne lac mulgeant. De ranis verò non invitus concesserim, illas ope dæmonum verè fuisse productas miscendo activa passivis, cum earundem ex putris materiæ mixtura facillima sit generatio.

12. Sic etiam expones mirabiles quasdam metamorphoses, quæ vel de strigibus & sagis passim recensentur, quòd fuerint in lupos, bufones, felles, &c. mutata; vel quæ in gentiliis libris reperiantur, ut quòd Iphigenia in cervam, socii Diomedis in aviculas fuerint conversi, prout observat S. Augustinus l. 18. de civ. c. 18. neque enim aliqua physica corporum alteratio intervenisse censenda est: sed motu locali, spiritus maligni corpus aliquod intuentium oculis subducere, alio corpore in vicem substituto, tantâ quidem celeritate, ut intuentes unum corpus in aliud commigrasse sibi persuaserint. Multæ etiam immuta-

tiones Circeis fabulis perfimiles solâ phantasia illusionem modò ex parte illorum, qui se transmutatos putant, modò ex parte videntium solent contingere. Quod de Nabuchodonosoris motam orphosi sacra pagina refert, Divina virtutè adscribendum, quæ juxta D. Gregorii M. l. 1. Moral. c. 8. interpretationem litteræ inhaerentem regii corporis temperamentum, nec non figuram magna ex parte in ferinam commutavit: unum factum, ut quadrupes incederet, sanòque vereretur.

Quæres quintò. An uni dæmonum sit potestas & præcellentia supra alterum? Respondeo, imperfectam aliquam ordinum distinctionem, & subordinationem communiter à PP. & Theologis in dæmonibus agnoscere, de qua cum S. Th. q. 109. a. 1. & 2. aliqua suo loco dicemus. Ex qua aliorum supra alios præcellentia fit, ut & aliqui magorum & præstigiatorum sint aliis potentiores. Exemplum refert Jo. Dubravius rerum Bohem. l. 23. Wenceslaus Imperator & Rex Bohemorum Sophia Principis Baviaræ Filiam uxorem duxerat. Hic cum sciret generum ludicris spectaculis & magicis præstigiis delectari, cum pluribus ludicibus insignem præstigiatorum Pragæ deduxerat: qui cum suæ artis ludibrio spectatorum oculos raperet, eni! Zypho Wenceslaus magus inter spectatores præsens sese propius ad artificem confert, moxque ore ad aures usque delibescens ipsum cum omni apparatu torum devorat, solus calceos, tanquam luto sordidos expuens: moxque sece stum petens ventrem insolitâ eisdem gravem in labrum aquâ plenum exonerat, ac præstigiatorum ejectum, torumque madidum publico spectatorum risui exhibet. Ex quo patuit unius præstigias, alterius præstigiis & imaginatis illusionibus fuisse superatas.

Quæres sextò: Utrum dæmon possit immutare animas viventium? Certum est dæmonem immediatè in substantias & spirituales animæ potentia nihil posse; is quippe intimus illapsum non nisi causæ efficienti & creatrici, DEO soli competat. Mediatè tamen potest primò in anima eiere vires animi affectiones, ut dolorem, gaudium, iracundiam, amorem, odium, &c. idque vel extrinsecus objectis rerum speciebus, quæ ad concitandos ejusmodi affectus sunt idoneæ, vel humores, qui sunt ejusmodi affectuum quasi sedes & causa materialis, concitare. Potest secundò etiam spiritum quandam ecstasim & raptum causare duplici modo: primò ut obstruat meatus, quibus spiritus sensitivus cerebro ad exteriores sensus permeat, quibus obstructis corpus à sensuum officiis impediti necesse est, ut somniantibus contingit. Secundò spiritus sensitivus ab externis ad interiorum sensuum organa avocando & cohibendo, ne ad externa disfluant: ex qua intentione & abstractione spirituum communiter raptus solet contingere: & hoc modo fiunt lagarum & magorum ecstasies, cum sopitis externis sensibus nescio, quæ vidisse & peregrisse se arbitrantur.

Quæres septimò. An dæmon possit facere, ut anima à corpore soluta in corpus vel ad vires redeat? Occasionem huic dubio præber història Regum l. 1. c. 28. ubi Pythonissa dicitur Samuellem succitasse ad Saulis petitionem.

Respondet, nec corpori, nec aspectui viventi animam e corpore egressam à demone posse restitui. Non corpori, quia anima non restituitur corpori, nisi per resurrectionem totius compositi humani, quæ omnes naturæ vires integerrime superat: non aspectui viventium, id enim ordini naturæ adversatur, in quo solus solus Author dispensare potest: anima quoque non nisi Divinâ virtute aspectabile corpus assumit, ut in antecedentibus dictum. Ad Samuelis apparitionem D. Augustini I, de cura pro mortuis, S. Scripturæ conformior, & ideo communior Interpretum responsio est: ipsam animam Samuelis non virtute Carminis Magici à Pythonissâ prolata, sed nutu & Imperio DEL, non in redivo, sed in assumpto corpore Sauli apparuisse, ut impium Regem corripere; & denuntiatae mortis metu ad penitentiam provocaret.

16. Quartus octavo. Quidam Angelus possit in corpora hominum?

Respondet: posse quamplurima, & quæcumque motum localem, & applicationem activorum apta sunt consequi, modò DEUS voluerit aut permiserit, veluti patet ex Job. c. 2.

Potest igitur humani corporis compagem magno cum dolore distrahere, rapere, discerpere, collidere, totum temperamentum momento solvere, hisque omnibus modis animam etiam elidere. Potest cadaverat diu sevirare in corrupta, indu-

cere humores salios, sulfureos, vel aromaticos putredini resistentes. Et quæ de humanis corporibus, ea à fortiori de animalium brutorum corporibus affirmanda sunt.

Huc pertinent innumera damna, quæ ex pacto explicito vel implicito homines malefici, seu potius demon ad malefici cooperationem corporibus inferre solet, sive per fascinationem magicam, cum demon ad malignum aspectum sagæ vel magi nocivam qualitatem corpori aspectu inducit; sive veneficio, quo sagæ gravissimos morbos, & mortem ipsam aliis accersunt: quod rursus pluribus modis contingit, videlicet inunctione, cum dormientes malignis liquoribus perungunt: inhalatione, quæ in Sylva Hercinia sagæ quædam, dum à carnifice rogo imponeretur, eidem in faciem insufflans, mox totum corpus Leprâ conpersit, quæ intra paucos dies absumptus est: item instillatione, cum sagæ infantes lactando maleficium instillant, vel exugendo puerorum ubera tabidos reddunt, qui modus strygam & lamiarum est proprius; sive maleficiis sub lecto, aut limine maleficandi latenter absconditis; sive philtro, quo cietur impati amoris astus; sive ligamine, quo impeditur conjugalis congressus: sive cereis imaginibus, quas pungendo vel liquefaciendo illos, qui per imagines defiguntur, etiam remotè distantes demon excruciat: aut sensim labe consumit, de quibus Sprengerus p. 2. Mallei. q. 1. c. 16.

ARTICULUS II.

Quomodo Angeli sint in loco?

SUMMARIA.

1. Veritas Catholica.
2. Angelus formaliter in loco connaturali constituitur per suam operationem.
3. In loco violento constituitur per passionem.
4. Exponitur axioma philosophicum quod esse sit prius, quam operari.
5. Plures instantia objectæ solvantur.
6. Absurda objectæ remouentur.
7. Angelus potest esse in minori, non in majori loco infinitum.
8. Perfectiori Angelo respondet locus major.
9. Angelus non potest simul esse in duobus locis adæquatis, bene in inadæquatis à se distantibus.
10. Plures Angeli simul possunt esse in eodem loco adæquato materiali, non formali.
11. Unus Angelus non potest esse physice præsens in alterius Angeli essentia.
12. Quomodo demones existant in corpore energumeni?

S. I.

Exponitur ratio formalis Angeli existendi in loco.

1. Angelos esse in loco plurimis Scripturæ Testimonis manifestum sit, è quibus discimus, bonos Angelos accessisse ad Abraham. Loth, Jacobum, Beatissimam Virginem, Christum Dominum. Malis verò preparatum esse ignem æternum, eorum locum non amplius esse inventum in celo, &c. Sunt tamen in loco non circumscripti.

R. P. Mezger, Theol. Schol. Tom. I.

vè, cum careant quantitate molis, sed definitivè, eò quod ita sint in uno loco, ut simul non sint in altero. Sed per quid Angelus formaliter est in loco corporeo?

CONCLUSIO I. In loco connaturali Angelus formaliter constituitur per suam operationem virtualiter transeuntem. Ita S. D. q. 52. a. 1.

Ratio est: Angelus non potest esse in loco, nisi æquivocè per contactum virtutis: sed hic est operatio: ergo, major probatur. inprimis à paritate corporum: corpora formaliter constituuntur in loco circumscriptivo per contactum formalem ad superficiem corporis ambientis: (veluti ex Philosophia suppono:) ergo Spiritus, qui solam habet quantitatem virtutis, formaliter constituitur in loco per contactum virtutis.

Deinde probatur inductione: nisi contactus virtutis esset Angelo occupandi locum, tunc esset vel ipsa eius substantia, vel superaddita modalis ubicatio: atqui neutrum est: Non substantia Angeli, quia hæc, ceu spiritualis, nullam habet proportionem cum loco corporeo; est ex se indifferens ut sit vel non sit in loco, sit in hoc vel in illo loco: (unde etiam meliores Philosophi ne quidem corpoream substantiam permittunt esse sufficientem rationem ubicandi) cumque sit indivisibilis, non potest esse ratio, cur modò sit in majori, modò in minori loco: ergo neque quòd absolute sit in loco. Non etiam modalis ubicatio: hanc enim, ut omnem aliam in-

K k

trin.

trinfecam ubicationem, omnésque modales entitates tanquam essentialiter superfluas, aliisque incommodis scatenes rejectas ex Philosophia suppono.

3. **CONCLUSIO II.** *Loco violento coniungitur Angelus per passionem aliquam, quam ab illo recipit.* Ita commun. Thomist.

Nam ratio essendi in loco Angelo non potest esse, nisi contactus virtutis, aut ergo constituitur in loco violento per operationem & contactum virtutis, quo ipse locum & corpus tangit, vel quo ipse à corpore tangitur & patitur. Non primum, quia sic contra hypothesin esset in corpore & loco connaturaliter, nam corpora sibi per operationem subijcere pertinet ad Angeli perfectionem: ergo secundum.

§. II.

Solvuntur objectiones.

4. **O**bjicies primò. Prius est esse, quam operari, siquidem operari sequitur ad esse: ergo etiam Angelum esse in loco, est prius, quam ipsum operari in loco.

Confirmatur. Causam applicari subiecto est prius, quam ab ipsa formam educi è subiecto: sed Angeli operatio esteductiva motus localis, aut alterius formæ è subiecto: ergo præsupponit illum esse applicatum & præsentem illi subiecto.

Respondeo distinguendo antecedens. Esse est prius, quam operari, in linea essendi, concedo, in linea operandi, nego. Etsi enim causa corporeæ, in quibus applicatio ad locum fit per dimensionem corpoream, prius sint in loco, quam operentur in illo: hoc tamen in substantia Angeli locum non habet, quæ solam habet quantitatem virtutis.

Ad Confirmationem Respondeo. Causam applicari est prius prioritate nature, & in aliquo genere, & quidem causæ materialis, concedo, semper prioritate temporis, vel in omni genere etiam efficientis vel formalis, nego: ergo operatio Angeli præsupponit applicationem in genere causæ materialis, concedo, formalis vel efficientis, nego consequentiam.

Ideo operatio Angeli duo præstat munia inæquata: primò quòd sit conjunctiva & applicativa Angeli ad locum; secundò quòdeductiva formæ è subiecto. Juxta primam considerationem præsupponitur in genere causæ materialis sibi ipsi ut acceptæ in posteriori consideratione,

- §. **O**bjicies secundò quasdam instantias: Nam primò. Quid agit Angelus in Cœlum Empyreum? Secundò. Quid patitur Asmodeus à deserto superioris Egypti, ubi fuit ab Angelo Raphaelè alligatus? Tertio. Quid anima PP. ante Christi passionem patiebantur à limbo, aut in illum operabantur. Quarto. Quid Angeli Custodes semper in & circa suos clientes, quos nunquam relinquunt, operantur? Quintò. Nec ostendi potest, quæ sit operatio, quæ etiam nunc animæ infantum absque baptismo decedentium detinentur in Limbo? Sextò. Quamvis quosdam suos effectus anima Christi in inferno damnatorum reliquerit, non tamen ad illum infernum de-

scendit; non ergo operatio est formalis ratio, nec substantia spiritualis sit in loco.

Respondeo ad 1. Angelis juxta sup. dicta autem ubi productionem, seu educationem luminis, quæ operatio est maximè proportionata Cœlo Empyreo.

Ad 2. Respondeo, Asmodeum pati qualitate alligativam, ne sese liberà suâ operatione alio transferre possit, modo inferius explicando.

Ad 3. Videtur Sanctis illis Spiritibus concessa operatio saltem perfectiva & illuminativa in illum locum, in quo ante generis humani redemptionem morabantur.

Ad 4. Respondeo. Angelos Custodes ferè formali præsentia adesse suis clientibus, quia uti sunt assidua ferè tum corporis, tum animæ pericula, ita sunt assidua Angelorum operationes, quibus illa amoluntur, vel continendo imaginationem, vel excitando rerum bonarum species, vel prohibendo nociva, &c. quòd si aliquando circa clientem suum Angelus nihil operetur, non ideo dicitur illum derelinquere, adest enim illi, non quidem localiter, sed quantum ad effectum Custodiæ: quia etiam cum est in Cœlo, cognoscit, quid circa hominem agatur: nec indiget morâ temporis ad motum localem, sed statim potest adesse. Inquit S. D. q. 113. a. 6. ad 3.

Ad 5. dico, etiam illas animas qualitate alligativâ in & à suo limbo detineri, non eâ tamen ratione, quâ animæ damnatæ alligantur à tygo infernali. I hæ enim ita alligantur ab igne terreo, ut ab illo etiam patiantur violentam subjectionem suarum potentiarum, & impedimentum operationum sibi connaturalium: animæ vero innocentium solum adstringuntur, ne ad illum locum se determinare possint, absque ejusmodi violenta subjectione potentiarum & operationum connaturalium impedimento.

Ad 6. Respondeo distinguendo consequens: ergo operatio, per quam Angelus operatur solum secundum immediationem virtutis (ut anima Christi in inferno damnatorum) non est ratio præsentis formalis, concedo, per quam operatur secundum immediationem tam suppositi, quam virtutis, nego. Esto enim, quòd Angelus non sit formaliter præsens per suam substantiam, cum tamen sit præsens secundum substantiam, illa solum operatio potest præsentem constituere, quæ ab ipso procedit secundum immediationem tam suppositi, quam virtutis.

Objicies tertio. Unum & alterum absurdum. Primò, quòd Angelus omnem operationem suspendens esset nullibi. Secundò, quòd Angelus motor primi mobilis esset in illa tota Sphæra, & sic implere posset universum.

Responder ad 1. S. D. in 1. dist. 37. q. 2. a. 1. ad quartum dicendum, quòd hoc non reputatur inconveniens, quòd Angelus sine loco possit esse, & non in loco, quando nullam operationem circa locum habet: nec est inconveniens, ut tunc usquam, vel in nullo loco esse dicatur. Inquit Sed hoc tamen non est imaginabile. Omnia responder S. D. quia imaginatio continens non transcendit.

Ad 2. negatur sequela: quia non omnes partes sphaerae moventur immediate secundum immediationem suppositi, nec applicatur virtus eius, nisi ad id, quod primo ab ipsa moventur. S. D. hic q. 52. a. 2.

§. III.

Corollaria.

¶ Neres ex dictis physica quaedam consecutanea. Primò. Supposito, quòd in continuo dentur partes divisibiles minores & minores in infinitum, posse Angelum esse in loco minori & minori in infinitum; nec tamen posse esse in loco majori in infinitum. Ratio primi est, quia Angeli operatio transiens potest recipi in quacunque parte divisibili minori & minori in infinitum; sed Angelus ibi est, ubi operatur; ergo.

Ratio secundi est, quia tantum est spatium ab Angelo occupabile, quanta est sphaera activitatis ipsius; sed haec est limitata; ergo & illud.

Inferes secundò. Perfectiori Angelo respondere majorem; minus perfectio minorem locum. Ratio est eadem, quia quanto est perfectior Angelus, tanto perfectior est virtus operativa; ergo tanto major sphaera activitatis, adeoque & locus.

Inferes terciò. Non posse eundem Angelum simul esse in duobus locis (1.) adaequatis; bene autem (2.) in duobus inadaequatis (3.) à se invicem intra sphaeram suae activitatis distantibus. Ratio primi est: quòd si esset in duobus locis adaequatis, tota virtus activa ipsius esset & non esset exhausta. Esset, quia hoc est esse in uno loco adaequato, quòd totam virtutem transeunter operativam esse applicatam in tota sphaera activitatis. Non esset, quia eadem virtus applicaretur alteri loco.

Ratio secundi est, quia quodlibet spatium contentum in sphaera activitatis Angelicae est subiectum ipsius liberæ operationi, ut pro suo libitu possit in illo operari vel non operari; poterit ergo in uno & altero spatio operari, nihil agendo in partes medias & interiacentes, quo casu simul erit in pluribus locis inadaequatis. Quòd ipsum saepius contigit colligitur è S. Script. Cùm Angelus occidit primogenita Egypti Israhelitas praeteriens; cùm cecitate percussit Sodomitas ab invicem distantes; prostravit exercitum Sennache-

rib, &c. tunc enim operatio Angeli fuit recepta in partibus à se invicem discretis, atque distantibus.

Ratio terciò potissimum est, quòd ex opposito sequeretur, posse Angelum simul esse in caelo, terra, inferno, aliisque mundi partibus extremè distantibus; da enim sphaeram Angeli continere spatium viginti milliarum, si illius partes pro libitu possit dividere, fiet, ut per unum milliare operetur in caelo, per alterum in aère, per tertium in India, per quartum in Germania, & sic simul & semel loca distantissima occupet: atqui hoc est contra stylum S. Scripturae & SS. PP. è quibus discimus, Angelos à caelo descendere & moveri in terras.

Inferes quartò. Plures Angelos ne quidem Divinitus posse simul esse in eodem loco adaequato formali; bene autem in eodem materiali. Ratio primi est, quòd juxta fundamenta Thomistica non possit etiam Divinitus idem numero effectus totaliter dependere à pluribus causis adaequatis ejusdem ordinis, quòd sequeretur, si plures Angeli simul essent in eodem loco formali. Ratio secundi est, quòd nihil vetat in eodem subiecto simul & semel à pluribus causis adaequatis recipi specie distinctas operationes; sed hoc est plures Angelos esse in eodem loco materiali. ergo.

Inferes quintò. Unum Angelum non posse esse physicè praesentem in alterius Angeli essentia; quia physicus illapsus & operatio in substantiam Angeli DEO soli convenit, à quo Angelus in suo esse & conservari physicè dependet. Possunt tamen Angeli fieri sibi invicem praesentes vel per accidens ratione corporum, quae assumunt, aut in quae agunt; vel secundò morali quaedam praesentia, cùm unus alteri loquitur, imperat, alium illuminat, &c.

Inferes sextò. Unum vel plures demones in corpore energumeni existere per suam operationem, non tantum, quae torquent corpus & membra obsessi, sed etiam quae coacervant & conservant in ejus corpore faeces ac sordes puteolentes; cum quarum ejectione & vomitu plerumque exeunt, quando per exorcismos coguntur. Aliquando etiam in toto corpore, aliquando in uno, alteròve tantum membro operationem exercent, ibique resident. Hincmarus in vita S. Remigii restatur, demone à sancto Pontifice expulsum cum ingenti vomitu & fetore per idem os egressum fuisse, per quod intraverat.

ARTICULUS III.

Quomodo Angeli moveantur localiter.

SUMMARI A.

1. Quid sit motus continuus & discretus Angeli?
2. Angelus non tantum per accidens, sed etiam per se movetur localiter.
3. Probatur motus continuus Angeli.
4. Probatur ejusdem motus discretus.
5. Motus discretus non requirit transitum medii.
6. Ordo finalis mundi non obest motui discreto Angeli.
7. Motus discretus Angeli non est medius inter terminos, sed ex illis componitur.
8. Disparitas inter transitum à tempore ad tempus, & à loco ad locum.
9. Nullus Angeli motus est in instanti.
10. Mensuratur tempore vel continuo vel discreto.
11. Summa velocitas motus Angelici.
12. Potentia loco motiva Angeli non distinguitur ab ejus intellectu pratico.

§. I.

Exponitur motus continuus Angeli.

Quemadmodum Angelus non nisi metaphoricè & per suam operationem est in loco; ita etiam non aliter movetur, quam suam virtutem diversis corporibus applicando, & operationem

K k 2

ab uno loco in alium transferendo. Porro hoc dupliciter fieri potest; Primo, ut Angelus unum locum totaliter deserat, omnem suam operationem ab illo loco simul, & non per partes auferendo, moxque sine interposita quiete alium locum totum occupet, eidem suam operationem simul & non per partes applicando: & iste motus appellatur *discretus*. Secundò. Ut priorem locum successivè & per partes deserendo incipiat alteri loco suam operationem parimodo applicare, illicque motus vocatur *continuus*.

2. Et certè inprimis est Angelus non solum moveri per accidens ratione corporis, quod assumit vel movet; quò modò dæmones obidentes energumèni transportantur unà cum corpore obleso, & anima rationalis per accidens movetur, ad motum sui corporis, quod informat; sed etiam per se & ratione sui. Ita colligitur ex Hsai. 14. *quomodo cecidisti de caelo Lucifer. Et Luc. 10. videbam Satanam, sicut fulgur de caelo cadentem. Jo. 5. Angelus Domini descendebar secundum tempus in piscinam.* Ex Symbolo fidei. *Anima Christi descendit ad inferos.* Ratio quoque suffragatur; Angelus tunc per se movetur localiter, quando successivè in diversis locis absque interposita quiete operatur: sed hoc Angelus potest & facit: ergo.

3. **CONCLUSIO. I.** *Angelus movetur motu locali continuo.*

Ratio est. Angelus cum per liberam operationem sit in loco, potest per partes successivè uni loco ita subtrahere suam operationem; ut eandem alteri successivè applicet: sed hoc est Angelum moveri continuè: ergo.

Confirmatur primò. Id Angelo convenit in motu locali ratione divisibilitatis virtualis, quod corpori ratione divisibilitatis formalis; sed corpus ratione divisibilitatis formalis movetur continuè: ergo.

Confirmatur secundò. Angelus potest se in quacunquè minima parte suæ Sphæræ constituere: ergo potest etiam unam partem post alteram occupare, & relinquere.

§. II.

Exponitur & adstruitur motus discretus Angeli.

4. **CONCLUSIO II.** *Angelus movetur etiam motu discreto.* Ratio est: moveri motu discreto est Angelum per ultimum sui esse simul relinquere terminum à quo; & per primum sui esse simul occupare terminum ad quem; sed hoc potest Angelus: ergo minor probatur primò, quia Angelus per liberam operationem est in loco: ergo potest pro libitu unum locum totum deserere & alium totum simul occupare. Secundò. Angelus est indivisibiliter in loco, totus in toto, & totus in qualibet parte: ergo potest totum simul deserere, & totum simul acquirere. Consequentia probatur. Ideo corpus continuè movetur ad locum, quia est divisibiliter in loco, totum in toto, & secundum partem in parte loci, ergo ob oppositam rationem Angelo non est necesse continuè moveri.

Neque dicas, continuitatè motus peti ex continuitate spatii, in quo fit motus: hoc enim solvitur, quòd locum habet in motu corporum, quæ cum contineantur in loco, etiam subjiciuntur legibus loci; non autem in motu substantiæ spiritualis; hæc quippe cum magis sit in loco continendo locum, quàm quòd contineatur loco, habeatque virtutem tantum divisibilitatem, loci corporei legibus non adstringitur.

CONCLUSIO III. Potest Angelus moveri motu discreto ab uno extremo in aliud non transeundo per medium S. D. hic q. 13. a. 2.

Ratio est: Angelus movetur per applicationem liberam suæ virtutis, independentem à loco corporeo: ergo potest illam applicare aut subtrahere loco, cui vult, aut quando vult: poterit ergo successivè illam applicet partibus extremis, quæ applicet partibus mediis, adeoque movebitur motu discreto ab uno extremo in aliud, quin moveatur per medium.

Confirmatur 1. Actus intellectus sunt maxime independentes à loci conditionibus: atqui Angelus constituitur in loco per imperium, quod est actus intellectus practici formaliter immanens & virtualiter transiens: ergo.

Confirmatur 2. Corpus Christi Domini, quod est modo indivisibile in Eucharistia, incipit esse esse instantaneè non transeundo per medium; ergo quia Angelus quoque modo indivisibiliter in loco, potest ibidem incipere esse, non transeundo per medium.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Ordo situalis partium in hoc universo est præfixus à DEO ut supremo agente, & causa universali; ergo neque Angelus poterit illum mutare: mutaret autem, si vinceret distantiam versus polos, & centrum mundi, nec tamen attingeret distantiam, quam habent corpora interjecta.

Respondeo. Ordo situalis partium est præscriptus à DEO pro substantia, & causa corporea, concedo, incorporea nego: hæc enim à legibus spatii corporei est absoluta.

Objicies secundò. Si Angelus in motu discreto non transiret per spatia intermedia, tunc motus non esset medius inter terminum à quo, & terminum ad quem: sed hoc est contra naturam motus: ergo minor probatur, vel enim mobile moveretur, dum est in termino à quo, vel dum est in termino ad quem; non dum est in termino à quo, tunc enim adhuc quiescit, & nondum movetur; non in termino ad quem, quia ibi jam est motum: atqui ante mutatum esse præcedit mutatum, quod cum non possit esse in termino à quo, necessariò est intermedium inter utrumque extremum.

3. Distinguendo sequelam majoris, tunc motus discretus non esset medius, concedo, continuus nego. Ratio diversitatis inter utrumque motum est, quòd in motu continuo, motum vel mutatum esse non est pars componens, sed terminus ipsius motus: unde prius est aliquid moveri, quàm esse motum: atqui in motu discreto motum & mutatum esse est pars ipsius motus, veluti uni-

tas est pars numeri, & sicut plures unitates coordinatae constituunt numerum discretum, sic plura indivisibilia mutata esse invicem sibi succedentia, & per intellectum Angelicum tanquam terminus à quo, & ad quem coordinata faciunt motum discretum.

Unde in neutro instanti eorundem sumptio, sive in quo prior locus relinquatur, sive in quo posterior locus acquiritur, sed in utroque simul sumpto, & cum Angelus dicit: adhuc ultimo volo esse in loco A. & cum dicit, nunc primum volo esse in loco B. Angelus proprie loquendo movetur, si autem ista duo instantia divisim sumantur, ad unum dici potest, quod in primo moveatur initiative, & in secundo consummative.

Ex quibus patet responsio ad probationem minoris: nam major negatur & dicitur, mobile motu discreto moveri in utroque termino simul sumpto. Illud quod ad dicitur: ante mutatum esse praecedit mutari, distinguo. in motu continuo, ubi mutatum esse non est pars motus, concedo, in motu discreto, ubi mutatum esse est pars, nego. ratio patet ex dictis.

Objic. tertio. Non potest Angelus transire de tempore praeterito in futurum, quin transeat per tempus praesens: ergo nec poterit transire de loco in locum, quin transeat per spatium intermedium; sicut enim tempus praesens intermedium inter praeteritum & futurum, sic spatium intermedium inter 2. loca extrema.

Respondeo primo retorquendo argumentum. nam potest Angelus operari in primo & ultimo hora quadrante, quin operetur in tempore intermedio: ergo similiter potest operari successive in loco A, & loco C. quin operetur in intermedio spatio B.

Respondeo secundo negando paritatem: quia Angelum transire ab uno tempore in aliud tempus, nihil est aliud, quam ipsum modo coexistere futuro, qui prius coexistebat praeterito: hoc autem non est in potestate Angeli, ut prout ipse voluerit, coexistat, vel non coexistat: sed prout ipsae partes temporis affluunt, sic ipsi coexistit. Cum ergo pars futura temporis non sequatur praeteritam, nisi mediante tempore praesenti, necesse est, ut etiam hoc modo Angelus ipsi coexistat. E contra Angelus est, & movetur in & de loco per suam liberam operationem, unde nec est alligatus conditionibus loci materialis, & divisibilis.

§. IV.

Corollaria.

Inferes ex dictis primo, Angelum nunquam moveri in instanti. Ratio est ex S. D. a. 3. In omni motu est prius & posterius; & quidem motus discretus Angeli includit destinationem intrinsecam in uno, & inceptionem intrinsecam in altero loco; sed in unico instanti non est prius & posterius, neque definitio in uno, ac inceptio intrinseca in altero loco; aliis Angelus posset naturaliter replicari, atque in eodem instanti simul esse in duobus locis aequatis: ergo in unico instanti non est motus Angeli.

Dices. Ut materia per generationem transeat à precedente forma ad sequentem, sufficit, quod toto tempore antecedenti fuerit sub forma priori, & in uno instanti incipiat intrinsece forma suble-

quens esse in materia, cum destinatione extrinseca praecedentis formae; unde generatio est mutatio instantanea; quae non mensuratur tempore, sed instanti: ergo pariter ad motum Angeli sufficit, quod ipse intrinsece incipiat esse in novo loco, & toto tempore fuerit in loco priori; ita ut solum extrinsece definat esse in illo, adeoque etiam erit motus instantaneus.

Respondeo, negando consequentiam: quia illa mutatio instantanea generationis v.g. est terminus motus continui praecedentis; sed motus talis Angeli non est terminus alicujus motus praecedentis, sed est per se ipsum à nullo alio motu dependens, &c. inquit cit. S. D.

Inferes secundo. Sicut motus continuus Angeli mensuratur tempore continuo; sic motum discretum mensurari tempore discreto.

Ratio est: quia proportionata & homogenea mensura motus continuus succedentis est tempus continuum & partibus continuatis constans; motus verò discreti tempus discretum ex instantibus discretis & separatis constat. Neque tamen hinc sequitur, quod possint plura instantia & indivisibilia mathematica nostri temporis sibi invicem immediate succedere, & aliquam moram extensionem, ac diuturnitatem efficere: sive enim instans Angelicum, in quo Angelus definit esse in loco, correspondeat instanti nostri temporis, uti vult Gonet, sive correspondeat instanti Mathematici indivisibili, semper inter unum instans & alterum, in quo Angelus incipit esse in novo loco, intercedit quies aliqua negativa, cui correspondent partes nostri temporis, ut probabiliter docet Augustinus à V. M. illa etiam quies, cum dicat simplicem interruptionem in operando, non impedit motum discretum, sed potius facit discontinuum, atque discretum.

Ceterum hoc ipsum tempus Angelicum consistit in operatione primi & perfectissimi Angeli; continua, si est continuum; discretum, si discretum: Primum enim in quolibet genere, cum sit maxima perfectum & uniforme, solet esse mensura ceterorum. Quod si primus Angelus cesset ab operatione, alterius Angeli in perfectione prioris operatio ceteras Angelicas operationes mensurabit, ob datam rationem.

Inferes tertio. Summam esse motus Angelici velocitatem: vel enim Angelus movetur motu discreto, & tunc poterit momento de caelo in terras venire, si nihil operetur per medium; neque enim spatii interjacentis obstaculo retardatur. Vel movetur motu continuo, & tunc per minutissimam temporis partem suam virtutem applicando & dividendo poterit spatium intra Sphaeram suae activitatis contentum decurrere. Interea licet quoad motum discretum aequalis sit Angelorum velocitas, non est tamen aequalis quoad motum continuum. Velocitas quippe motus discreti ipsius convenit propter libertatem & independentiam suae operationis à loco corporeo, quae est aequalis in omnibus. At velocitas motus continui desumitur ex perfectione virtutis activae, & amplitudine Sphaerae activitatis: sed Angelus perfectior habet majorem Sphaeram activitatis: ergo. Demusigitur Angelum minoris perfectionis habere pro Sphaera suae activitatis 100. millia, & eaque

eaque intra millefimam horæ partem posse decurrere; poterit Angelus perfectior, qui pro Sphæra activitatis habet 1000. milliaria, eodem temporis spatio 1000. milliaria percurrere, atqui ille est motus velocior, per quem breviori tempore majus spatium pertransitur: ergo.

12. Inferes quartò. Potentiam executivam seu loco motivam Angeli non esse distinctam ab ipsius intellectu practico.

Ratio est primò. Quia motus localis Angeli consistit in operatione intellectus practici formaliter immanente, & virtualiter transeunte: ergo & potentia locomotiva ab intellectu practico non distinguitur. Consequentia patet. Antecedens probatur. Imperium est actus intellectus practici: sed operatio Angeli, quæ localiter movetur, est ipsum imperium. ergo. majorem suppono ex Traçt. de actibus humanis. minor probatur. ope-

ratio Angeli virtualiter transiens debet esse operatio intellectualis pertinens ad executionem: sed alia ejusmodi non est assignabilis præter imperium: omnis enim alia operatio aut præcedit, aut subsequitur actum imperii. Si subsequitur, aut est actus alicujus virtutis corporeæ, aut applicatio ad ipsum; sed neutri locus est in Angelo. Si præcedit, tunc pertinet ad ordinem intentionis.

Ratio est secundò: Ratio distinguendi in homine potentiam executivam & locomotivam à potentia intellectiva est specialis difficultas executionis residens in membris corporeis: hæc cessat in Angelo: ergo.

Tertiò. Potentia locomotiva distincta ab intellectu, pertinet ad gradum vite sensitivæ; ergo unde exulat vita sensitiva, etiam illa profecti debet.

DISPUTATIO XXIX.

DE

Medio cognitionis Angelicæ.

Ad q. 54. & seq.

EXpositis, quæ ad Angeli substantiam, sive in se spectatam, sive ad corpora & loca comparatam pertinent, procedimus cum S. D. ad considerandam primariam ipsius operationem, nempe cognitionem, ubi primò quæ de quidditate q. 54. deinde, quæ de medio seu specie q. 55. tractavit, expendemus.

ARTICULUS I.

An Angeli intelligant per species infusas?

SUMMARI A.

1. Intelligere Angeli distinctum ab ejus substantia.
2. Item ab ejus esse.
3. Intellectus quoque Angeli distinguitur ab ejus essentia.
4. Non distinguuntur in Angelo intellectus agens & patiens.
5. Angelus necessario habet species intelligibiles suæ essentia superadditas.
6. Non ab objectis acceptas.
7. Sed initio suæ creationis infusas.
8. Substantia Angelica est adhuc incompleta ad cognitionem omnis entis.
9. Formare species est perfectio cum imperfectione.
10. Disparitas inter objecta sensibilia & intelligibilia.
11. Non sequuntur ex infusis speciebus infinita species.
12. Cognitio secretorum & contingentium dependet a certis conditionibus.
13. Ista species non sunt Angelicæ proprietates.
14. Quamvis dici possint connaturales.

§. I.

Quidditas tum intellectus, tum cognitionis Angelicæ.

1. Suppono primò. Intelligere Angeli realiter distingui ab ejus substantia. Ut habet S. D. q. 54.

a. 1. Ratio est primò: quòd si intelligere esset substantia Angeli, Angelus esset actus purus: hoc implicat: ergo. Sequela probatur. Intelligere secundum se dicit purissimam actualitatem: ergo si Angeli substantia est suum intelligere, est actus purus.

Ratio est secundò. Angelus non est suum esse; ergo nec suum intelligere. Consequentia probatur. Tum quia intelligere est actualitas purior, aut æquè pura, quàm esse; tum quia intelligere plus distat à substantia Angeli, quàm esse, estque posterius, quàm esse.

Suppono secundò, quòd intelligere Angeli non sit ejus esse. S. D. a. 2. Ratio est primò. Esse Angeli, ut cujuslibet creature, est determinatum ad unum, nempe ad certam essentiam; intelligere est indeterminatum, & indifferens ad infinita objecta, formæque repræsentandas; ergo non hoc idem. Secundò. Angelus mutat suas intellectiones, non mutat suum esse; ergo distinguuntur. Tertiò. Visio beatifica est perfectissima intellectio Angeli; nec tamen est ejus esse: ergo nec alia intellectio.

Suppono tertiò. Intellectum Angeli distingui ab ejus substantia. S. D. a. 3. Sequitur ex prædicta conclusione: Illæ potentia realiter distinguuntur, quarum actus adequati realiter distinguuntur; sed esse, quod est actus adequatus essentia, in Angeli.

Angelo realiter distinguitur ab intelligere, quod est actus ad equatam potentiam intellectivam: ergo etiam essentia & intellectus realiter distinguuntur.

Suppono quarto. In Angelo non esse distinctionem intellectus agentis & patientis. S. D. hic a. 4. Ratio est: ubi intellectio non fit per conversionem ad phantasmata, ibi non est necessitas ratio ponendi intellectum patientem & agentem; sed intellectio Angelorum hoc modo non fit: ergo.

§. II.

Adstruuntur species infuse.

CONCLUSIO I. *Angelus ad cognoscenda obiecta se distincta imago species suae essentiae superadditur.* S. D. hic q. 55. a. 1. Ratio est. Ut Angelus cognoscat obiecta à se distincta, debet illa intra ipsius intellectum fieri intentionaliter praesentia vel per seipsa, vel per suam essentiam, vel per species distinctas & superadditas. Non primum; nullum enim obiectum praeter DEUM, ipsamque Angeli substantiam ipsius intellectui uniter aut illabitur. Non secundum: ut enim Angeli substantia alia omnia obiecta per modum imaginis repraesentaret, deberet illa in se continere, quemadmodum Divina essentia ideo alia à se per modum causae exemplaris, & ideae repraesentat, quia illa in se eminenter continet: atqui essentia Angelica alia à se continere nec formaliter nec eminenter potest. Non formaliter, cum per propriam formalem differentiam ab omni alio sit distincta. Non eminenter, quia non nisi Ens primum & illimitatum est ratio & causa superior, in qua rerum differentia primò diversa continentur.

CONCLUSIO II. Non tamen illae species possunt ab ipsis obiectis esse acceptae. Veluti docet S. D. a. 2. ex D. Dionysio c. 7. de Divi. Nomin. dicente: *Angeli non congregant Divinam cognitionem à rebus divinis & sensibilibus.*

Ratio est: quod si Angelus acciperet Speciem ab obiecto, id fieret, vel quia ipse intellectus Angeli speciem produceret, & abstraheret ab obiecto; quemadmodum fit ab intellectu agente hominis. Vel quia species produceretur ab obiecto, quemadmodum obiecta sensibilia sui species immittunt in sensum. Neutrum potest dici. Non primum, quia, ut patet in cognitione animae rationalis, quod intellectus agens producat huius determinati obiecti speciem, causa est, quia per pravam sensibilem cognitionem phantasia obiectivè determinatur, ut huius potius, quam alterius obiecti speciem à phantasmate abstrahat. Hoc autem in Angelo locum non invenit. Non secundum, aut enim obiectum est spirituale, aut materiale. Si materiale, non potest producere speciem spirituales, qualem requirit intellectus Angelicus. Si spirituale, tunc deberet speciem educere ex intellectu ipsius Angeli, sed hoc non potest; operari quippe in substantiam & intellectum Angeli illi soli in solidum convenit, qui intra ejus terminos illabitur, suaque virtute creativa conservat DEUS solus.

Habet ergo species à DEO in primordio creationis infusas; veluti significatur Ezech. 28. ubi iuxta PP. interpretationem sub figura Regis Tyri

de Lucifero dicitur: *Tu signaculum similitudinis plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis Paradisei DEL fuisisti à die conditionis tuae.* Plenitudo verò decoris & sapientiae includit perfectum apparatus specierum intelligibilem, rerum omnium naturas particulatim repraesentantium.

Ratio quoque (praeter alterius qualiscunque modi repugnantiam primò ostensam) ex S. D. est primò. Modus operandi sequitur modum essendi: ergo cum Angelus à primordio suae creationis simul obtineat omnem perfectionem pertinentem ad modum essendi, eodem modo habebit omnem perfectionem pertinentem ad modum operandi. Secundò. Intellectus comparatur ad formam intelligibilem, sicuti potentia physica ad formam spirituales; sed substantia suprema in ordine substantiae corporeae, nempe corpora caelestia habent ab initio creationis potentiam totaliter expletam per formam substantialem; ergo etiam substantia suprema in ordine intellectuali habet à primo instanti suae creationis potentiam intellectivam totaliter expletam per formas intelligibiles, h. e. species.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primò: Substantia radicaliter intellectiva totius entis non potest comprehensive cognosci, nisi cognoscat omne ens tanquam terminus illius intellectivitatis: sed Angelus per suam substantiam cognoscit eandem substantiam, tanquam radicaliter intellectivam omnis entis; ergo etiam per suam substantiam absque specie superaddita cognoscit omne ens.

Respondeo, negando majorem; cum enim substantia radicaliter intellectiva omnis entis sit adhuc proxime incompleta in ordine ad quodlibet obiectum in particulari, idcirco ipsa comprehensio non sequitur comprehendi omne ens distinctè in particulari, sed tantum in confuso sub communi ratione entis. Alias sequeretur, quod sicut Angelus se ipsum semper actu, & naturaliter comprehendit; sic etiam semper esset in actu cognoscendi omne ens possibile.

Objectiones secundo. Perfectio, quae convenit intelligenti inferiori, non debet denegari intelligenti superiori: sed species rerum habere à se productas est quaedam perfectio intellectus humani: ergo haec perfectio non debet denegari intelligenti Angelicis.

Respondeo distinguendo majorem. Si sit perfectio simpliciter talis, concedo, si sit perfectio secundum quid, h. e. habens admixtam imperfectionem proveniente ex conditione talis naturae, nego majorem; sed habere species à se productas est quaedam perfectio secundum quid, cum admixta imperfectione sensitivae cognitionis ex conditione unionis cum corpore, concedo, perfectio simpliciter talis proveniens ex natura intellectus ut sic, nego minorem & consequens.

Sed dices: Sequeretur saltem Angelicum intellectum fore imperfectiorem humano, supposito, quod DEUS nullas species ipsi infunderet, vel infusas auferret: in hac quippe hypothese, posset intellectus humanus propriis viribus aliquorum obiectorum species, hisque mediantibus eorum cognitionem comparare, quod non posset intellectus Angelicus.

Respon-

Respondeo in illa hypothese intellectum Angelicum fore secundum quid imperfectiorem, quod actu careret speciebus alia se representantibus; simpliciter tamen perfectiorem, quia & seipsum modo longè perfectiori cognosceret, & haberet radicalem inclinationem ac capacitatem ad habendas species longè perfectiores, quam conveniat naturæ humanæ.

10. Objicies tertio. Objecta sensibilia habent efficaciam ex se diffundendi species sensibiles: ergo etiam objecta intelligibilia habent efficaciam ex se diffundendi species intelligibiles in intellectum Angelicum.

Respondeo negando paritatem. Nam potentia sensitiva seu materialis, sicut ab agente materiali fuit producta, ita etiam subest activitati objecti sensibilis materialis, adeoque per educationem specierum sensibilium ab eodem immutari potest: ac intellectus spiritualis Angeli, sicut consequitur actionem creativam DEI, ita à nullo extrinseco agente quam DEO se patitur immutari.

11. Objicies quarto. Sequeretur primo. Angelum habere fermè infinitas species, cum ejus cognitio versetur circa objecta propemodum infinita. Secundo. Angelum naturaliter cognoscere futura contingentia & secreta cordium; ea quippe naturaliter cognoscit, quorum inditas habet species naturales; sed habet etiam istorum objectorum species inditas: ergo.

Respondeo ad 1. plura objecta Angelo per unam speciem representari v. g. omnia individua Leonum per unam speciem representativam totius naturæ Leoninæ, &c. unde non sequitur illarum.

2. Respondeo ad 2. negatè utraq; sequelâ distinguendo majorem probationis: eorum habet naturalem cognitionem, quorum habet species, si adsint conditiones ad objecta in actu secundo representanda, concedo, secus, nego. quales autem sint illæ conditiones constabit ex disput. seq.

§. IV.

Corollaria.

13. Inferes primo. Species Angelicas non fluere ad instar proprietatum ex Angeli essentia: ita

colligitur ex verbis Doctoris Angelici infr. q. 89 a. 1. ad 3. & a. 3. in C. dicentis: *illas species esse ex influentia Divini luminis participatas & infusas.*

Ratio est primo. Quilibet essentia est ab intrinseco determinata ad suas proprietates: sed Angelus non est ab intrinseco determinatus ad suas species: ergo illæ non se habent ut proprietates. Minor probatur. Angelus non est magis determinatus ad species, quam ad cognitionem objectorum, siquidem species, ut essentialiter imago sui objecti, deservit cognitioni, & datur propter ipsam; atqui Angelus non est ab intrinseco determinatus ad cognitionem horum objectorum: cum objecta sint à DEO libere posita, destruibilia, & multiplicabilia in infinitum: unde quod Angeli habeant cognitionem, & specierum omnium in hoc mundo existentium, provenit ex suppositione liberi decreti, quo DEUS voluit condere hoc universum, tot talibusque speciebus instructum, in eoque Angelos collocare: quod si vel extra omne Universum, vel in alio mundo Angelos condidisset, etiam istorum objectorum species non accepissent. Nec prorsus inde species rectè dicuntur proprietates Angelicæ, cum proprietates essentia necessariò, invariabiliter, & ab intrinseco competat.

Secundo. Proprietates se tenent ex parte essentia, ex qua tanquam principio emanativo resultant; e contra species intelligibiles tenentur ex parte objecti, & ad essentiam seu intellectum Angeli tanquam ad potentiam purè passivam, & le actuabilem comparantur, non igitur sunt ipsius proprietates.

Inferes secundo. Species tamen rectè dicuntur Angelo connaturales: non quia ab essentia Angeli fluunt, seu à principio emanativo; sed primo quidem, quia perficiunt intellectum Angelicum, tanquam potentiam passivam à se connaturalem perfectibilem; Secundo, quia à DEO intenduntur juxta intrinsecam exigentiam naturæ Angelicæ, quæ propter suam summam perfectionem potest, ut intellectivæ potentia: capacitas ab initio creationis sit per formas intelligibiles simul expletæ in actu primo completa. Quæ obijciuntur, levia sunt, & à Philosophis in Tract. de anima passim solvuntur.

ARTICULUS II.

An perfectior Angelus habeat Species universales?

SUMMARI A.

1. Notio universalitatis in specie intelligibili.
2. Ejus possibilitas ostenditur.
3. Talis species dicitur perfectionem.
4. Angelus intelligit per species universales.
5. Perfectior per universales.
6. Universalitas in essendo est imperfectio.
7. Non sequitur, quod Angelus omnia possit cognoscere per suam substantiam.
8. Species intelligibilis sumit unitatem ab objecto in esse objecti.
9. Quid dicendum in casu, quo DEUS crearet inferiores Angelos?

§. I.

Exponitur universalitas Speciei.

NON loquimur de universalitate cognitionis ex parte objecti, & naturæ cognitæ, per quam natura communis à suis inferioribus particulis cognoscitur, idèque universalis in essendo denominatur: sed de universalitate cognitionis ex parte mediæ cognoscendæ, sive speciei, per quam una eademque species plura objecta, & quidditates specificas secundum ultimas earum differentias clarè & distinctè obijcit cognitioni, idèque dicitur universalis in representando. De

De hac specie universali suppono primò. Illam esse probabilem & possibilem in intellectu creato. Et primò, quia nulla ostendi potest repugnantia, ut dicitur Herinx disp. 3. q. 3. idque ex solutione objectionum constabit. Secundò, quia plures virtutes causarum possunt uniri in una virtute causa superioris, quæ proinde dicitur universalis in causando: cur ergo non etiam plures virtutes in esse intelligibili, h. e. species intentionales in specie superiori? Tertiò. Potest Divina essentia participari in esse intelligibili: ergo etiam in modo intelligendi; sed modus intelligendi Divinus est, universaliter omnia objecta cognoscere per unam speciem suæ Divinæ essentia: ergo. Quartò. Potest idea artificis, item unicus actus visionis & cognitionis simul exhibere ferrum, ligna, lapides; idem sigillum seu figura ceræ impellere leonem, equum, &c. ergo potest una species intentionalis plura objecta specificè distincta in esse representativo adunare.

Suppono secundò. Universalitatem in representando dicere perfectionem, ut quantò major est universalitas, tantò major sit perfectio speciei & cognitionis; quia quantò modus cognoscendi est actualior, & plus participat de Divino & perfectissimo modo intelligendi, tantò est perfectior; sed modus intelligendi per species universales, est actualior, plusque participat de Divino modo cognoscendi, ut modo dictum: ergo. Unde etiam habet discrimen, cur naturam universaliter cognoscere universalitate in essendo, & ex parte objecti dicat imperfectionem, non autem universalitate in representando & ex parte medii. Illa nempe cognitio inferiora non nisi confusè in aliqua superiori ratione attingit, ista verò ultimas rerum cognitarum differentias non in una ratione objectivè abstracta, sed sub una simplici specie, & modo representandi clarè ac distinctè penetrat. His positis.

§. II.

Astruitur universalitas specierum major in Angelo perfectiori.

CONCLUSIO. *Angelus intelligit per species universales, & perfectior per magis universales.* Ita S. D. hic a. 3. allegans Dionysium Hierarch. c. 12. dicentem: *Angeli superiores participant scientiam magis in universali, quam inferiores.*

Prima pars probatur primò. Substantia intellectualis perfectior gaudet perfectiori modo intelligendi; sed Angelus est substantia intellectualis ordinis sublimioris, quam homo; ergo gaudet perfectiori modo intelligendi quam homo. Cum igitur Angelus medius sit inter DEUM & hominem, quorum ille omnia per unam speciem universalissimè, iste verò per particulares rationes particularem cuncta cognoscit, intelliget per plures quidem species, universales tamen in representando, idèque humanis nobiliores.

Probatur secundò. Ratio, quòd intellectus humanus quidditates rerum per species particulares intelligit, est, quia istas à rebus accipit; sed species Angelicæ sunt infusæ, à Divina essentia derivatæ, non à rebus acceptæ; non ergo sunt particulares.

R. P. Mez. g. Theol. Schol. Tom. I.

Probatur tertiò. Quæ sunt divisa & dispersa in inferioribus, reperiuntur adunata in superioribus (ita causæ superiores unitim continent virtutes causarum inferiorum) ergo objecta, quæ divisim representantur in specie intelligentis inferioris, magis unitim representantur in specie intelligentis superioris.

Secunda pars sequitur ex præcedenti. Cum enim universalitas speciei sit adnexa perfectioni intellectus Angelici, major perfectio requirit majorem universalitatem. & Confirmatur. Quantò Angelus est perfectior, tantò est similitior & propior actui puro, ac proinde tantò plus participat de perfectione ac modo Divino intelligendi: atqui tantò plus participat de Divino modo intelligendi, quanto species est universalior: ergo. Quæ rationes contra Nazarium probant, non solum quemlibet Angelum in superiori Hierarchia vel ordine, sed etiam in superiori specie infima constitutum, habere speciem universaliorem, quam habeat Angelus inferioris naturæ.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obiicit primò. Naturam universaliter cognoscere, est illam confusè & imperfectè cognoscere: sed per species universales natura cognoscetur universaliter: ergo cognoscetur confusè & imperfectè.

Respondeo distinguendo majorem. Naturam cognoscere universaliter secundum universalitatem in essendo, & universalitate tenente se ex parte naturæ cognitæ, est imperfectè cognoscere, concedo, cognoscere universaliter universalitate in representando, & universalitate tenente se ex parte medii, nego majorem & pariter distinctà à minore, nego consequentiam.

Obiicit secundò. Sequeretur, quòd posset creari Angelus, qui omnes creaturas intelligeret per suammet substantiam, quòd repugnat nostræ doctrinæ. Sequela probatur. Ponamus supremum Angelum omnes inferiores creaturas cognoscere per unam speciem (neque enim supposità universalitate specierum ulla est repugnantia, imò verisimile est, ita de facto contingere) hoc posito, si DEUS crearet Angelum adhuc nobiliorem, ut potest, tunc ille deberet creaturas sese inferiores per suammet substantiam cognoscere; aliàs quippe in perfectione modòque cognoscendi non excelleret Angelum immediatè inferiorem: siquidem non haberet simpliciorum & perfectiorum modum cognoscendi, quam habet Angelus inferior.

Respondeo negando sequelam. Quia si DEUS crearet Angelum adhuc superiorem supremo Angelo omnia inferiora per unam speciem cognoscere, tunc infunderet in Angelo inferiori novam speciem, quæ illum apertiorum cognosceret, ac proinde haberet duas species accidentales; unam, quæ illum Angelum superiorem; & alteram, per quam omnia inferiora cognosceret. Superior verò Angelus de novo conditus per unam speciem infusam, adeòque simplicius & universalius cuncta inferiora cognosceret.

Obiicit tertiò. Una species non potest representare plures quidditates specificas; ergo non potest

L 1

potest esse universalis. Antecedens probatur. Species per se ordinata ad representandum obiectum sumit suam unitatem ab obiecto: sed plures quidditates specificæ non habent inter se unitatem: ergo neque per unam speciem possunt representari.

Respondeo negando antecedens, & maiorem probationis distinguo. Species sumit unitatem ab obiecto considerato in esse obiecti, concedo, in esse rei, nego. & pariter distinctâ minore, nego consequentiam. Illud autem esse obiecti, sub quo plures quidditates conveniunt & attinguntur ab una specie, est probabiliter earundem convenientia sub certa habitudine ad aliquem finem, vel ad ideas Divinas, à quibus Angelicæ species causantur & exemplantur.

9. Objic. quartò. Ponamus, quòd infimus Ange-

lus per unam speciem cognoscat 100. quidditates specie distinctas, tunc sequeretur, quòd si DEUS crearet 1000. inferiores Angelos, millefimus ex istis, quamlibet illarum quidditarum cognosceret ad minimum per 10. species; sed hoc pugnat aperte conclusioni: ergo.

Respondeo negando sequelam. Nam est possibile, quòd quilibet Angelus omnes quidditates corporeas cognoscat per unam speciem, ita ut diversitas universalitatis in speciebus Angelicis tantum reperiat in comparatione ad cognitionem mutuum Angelorum. Unde in isto casu possent inferiores Angeli habere æqualem universalitatem respectu corporearum quidditarum, ita tamen, ut esset diversitas universalitatis respectu spiritualium & Angelicarum quidditarum.

DISPUTATIO XXX.

DE

Obiecto cognitionis Angelicæ.

Ad q. 56. & 57.

CUM intelligibilitas sit entis proprietas, cum illo convertibilis, ideo sicut aliud genus entis est materiale, aliud immateriale, ita pariter obiectum cognitionis Angelicæ, aliud est immateriale, aliud materiale; & de illo D. Th. agit q. 56. de illa q. 57. Nos in præfenti disputatione de utroque.

ARTICULUS I.

Quomodo Angelus intelligat seipsum?

SUMMARIÆ.

1. Status questionis.
2. Angelus cognoscit se per suam substantiam seu speciem impressam.
3. Non autem tanquam per speciem expressam.
4. Essentia Angeli respectu sui intellectus non est prior & posterior in eodem proximo genere causæ.
5. Potest substantia esse immediate operativa per modum complementi potentia in ordine intelligibili.
6. Non semper species intelligibilis subordinatur intellectui.
7. Substantia Angeli non est immediate intellecta in actu.
8. Etiam anima separata se per seipsum intelligit.
9. Angelus per suam substantiam cognoscit suas operationes, species & proprietates.

§. I.

An Angelus seipsum intelligat per suam substantiam tanquam speciem impressam vel expressam?

1. CUM Angelo non possit aliquod obiectum esse connaturalius seipso, certum est, quòd Angelus cognoscat seipsum. Dubium porò est, an ad ejusmodi cognitionem indigeat specie accidentali suæ substantiæ superadditâ, sive in actu primo, ut Vasquio placuit, sive in actu secundo, ut Gonet cum communi Thomistarum; vel utrum

ad utrumque munus tam impressæ, quam expressæ speciei, Angelo sua substantia sufficit: quo modo essentiam Divinam ad beatificam visionem concurrere dictum est in Tract. de visione: quòd Cajetano & Nazario probabilissimum est.

CONCLUSIO I. Angelus ad sui cognitionem non indiget specie impressâ accidentali suæ substantiæ superadditâ. S. D. hic. a. 1. Ratio est. Essentia Angeli habet omnia requisita, ut sit per seipsum intelligibilis in actu primo: ergo omnis alia species impressa est superflua. Consequentia patet. Officium quippe speciei impressæ est ut sit vicaria obiecti, cum obiectum seipso intellectui debite præsens & unitum esse non possit. Antecedens probatur. Substantia Angeli est eodem immaterialitatis gradu cum ejus intellectus est intimè eidem præsens, & unita, siquidem intellectus in illa physice radicatur; sed hæc sunt requisita, ut obiectum sit proximè intelligibile in actu primo: ergo.

CONCLUSIO II. Angeli substantia non potest seipsam habere rationem verbi seu speciei expressæ: sed ad hoc necessario requiritur species accidentalis. Ratio est. Esse speciei expressæ est esse obiecti intellectum in actu: sed esse intellectum in actu est Angelo accidentale; ergo etiam species expressæ est ipsi accidentalis. Minor probatur. Si esse intellectum in actu esset Angelo substantiale An-

gelus esset suum intelligere, & actus purus; sicuti propterea Divina essentia est suum intelligere & actus purus: sed hoc implicat: ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò, Si essentia Angeli haberet per se ipsam rationem speciei & formæ intelligibilis: tunc in eodem genere causæ esset prior & posterior, potentia & actus: consequens est absurdum. ergo. Sequela probatur. Species intelligibilis in genere causæ formalis actuatur, & complet intellectum, & essentia in genere causæ formalis actuatur ab intellectu. cum subjectum ab accidente & essentia à proprietate: ergo si essentia Angeli simul est species intelligibilis, tunc simul in eodem genere causæ formalis actuatur, & actuatur, estque proinde seipsa prior & posterior.

Respondeo distinguendo sequelam. Esset in eodem genere causæ remoto potentia & actus, concedo, proximo, nego. & ad probationem. Species in genere causæ formalis intelligibilis actuatur potentiam, concedo, causæ formalis naturalis, nego: ergo essentia Angeli simul actuatur in genere causæ formalis intelligibilis, & actuatur in genere causæ formalis naturalis, concedo, secus, nego minorem & consequentiam.

Objicies secundò. Sequeretur, quòd aliqua substantia creata esset immediatè operativa: nam species est principium etiam effectivum cognitionis: sed ipsamet substantia Angeli esset species: ergo ipsa substantia Angeli nullo altero mediante foret effectiva intellectus.

Respondeo distinguendo sequelam. Aliqua substantia esset immediatè operativa per modum complementi ipsius potentia, & in ordine intelligibili, concedo, per modum potentia, & in ordine entitativo, nego. Ratio responsionis est, quòd minima actualitas formæ intelligibilis sit intelligere, sicut actus adequatus essentia, est esse. Unde cum substantia Angeli simul sit forma intelligibilis, pro suo actu adequato in genere intelligibili respicit intellectum, nec proinde prohibetur, quin saltem per modum complementi ad intellectum immediatè concurrat: in ordine verò entitativo essentia pro actu adequato non respicit intelligere, sed esse: & sic substantia Angeli pro principio Physicè elicitive intellectus requirit distinctam potentiam intellectivam. Nam esto, quòd substantia Angelica in eodem genere remoto causæ formalis esset simul actuans & actuata, esset tamen actuans solum in genere proximo causæ formalis intelligibilis; esset verò actuata per intellectum duntaxat in genere proximo causæ formalis naturalis, quod nullam habet repugnantiam. Ita S. D. q. 8. de ver. a. 6. ad 2. *Essentia Angeli, quamvis non possit comparari ad intellectum ejus, ut actus ad potentiam in essendo; comparatur tamen ad ipsum ut actus ad potentiam in intelligendo.*

Objicies tertio. Species intelligibilis tanquam principium quo intelligendi subordinatur intellectui in ordine ad producendam cognitionem: sed substantia Angeli non subordinatur suo in-

tellectui: aliàs quippe præpostero modo substantia subordinaretur accidentibus: ergo substantia Angeli non est species intelligibilis ipsius.

Respondeo vel negando vel distinguendo majorem. Subordinatur intellectui, quando ab ipso dependet in esse & sustentari, concedo, secus, nego. atqui Angeli substantia in esse & conservari non dependet ab intellectu, sed è converso intellectus ab ipsa.

Objicies quartò. Angeli substantia est etiam semper intellectiva in actu secundo: ergo non est ratio, cur non etiam possit habere rationem speciei expressa. Antecedens probatur. Quia ut jam dicitur, Angelus semper est in actu respectu suæ cognitionis.

Respondeo. Est semper intellectiva in actu secundo, qui sit actus immediatus suæ essentia, nego. sic enim etiam foret suum esse, & actus purus, quod implicat; qui sit actus immediatus distinctæ & accidentalis cognitionis, concedo antecedens, & nego consequentiam.

§. III.

Corollaria.

Colliges primò. Quòd anima rationalis in statu separationis constituta non indigeat specie accidentali impressa, sed sibi ipsi sufficit ad sui cognitionem: cum enim sit substantia immaterialis, & forma intelligibilis, remoto impedimento corporei vinculi (quo in præsentia vita adstringitur, ut tam sui, quam aliorum objectorum accipiat cognitionem per conversionem ad phantasmata) ex hisdem rationibus sibi sufficit ad munus speciei impressæ, ex quibus Angeli essentiam sufficere diximus.

Colliges secundò. Angelos per suam essentiam cognoscere suas proprietates, operationes & accidentia connaturalia. Ratio est; cognitio perfecta & comprehensiva Angeli requirit speciem perfectam & comprehensivam, quæ repræsentet effectus in causis, sed Angelus per suam essentiam comprehensive cognoscit seipsum: ergo essentia Angeli etiam repræsentat omnes suos effectus, qui in ipsa radicantur, aut in ipsa continentur; sed ejusmodi effectus sunt Angeli proprietates, quæ ab essentia promanant; operationes, quarum essentia est radicale principium; accidentia quoque connaturaliter debita veluti species insula; nam & ista, sicut esse, ita etiam intelligibilitatem suam in & à substantia habent, in qua continentur. major probatur. Cognitio, quæ fit per species seorsim repræsentantes causam & effectum, fit componendo & discutendo, ut infra dicitur; ergo non cognoscit per species divisim repræsentantes causam & effectum, substantiam & accidentia.

Confirmatur, Si species Angelica non viderentur per ipsam essentiam, vel cognoscerentur per se ipsas, vel per species superadditas: neutrum potest dici: non quòd per se ipsas, quia sic non essent species incognita; non per alias species, quia hinc sequeretur processus in infinitum: nam & ista species indigerent aliis speciebus, cum non sit major ratio de una, quàm de altera.

ARTICULUS II.

Quomodo Angeli DEUM cognoscant?

SUMMARI A.

1. Angelus cognoscit DEUM per suam substantiam tanquam per imaginem.
2. Non verò tanquam per speciem intelligibilem
3. Cùm sit medium cognitum.
4. Paritas de cognitione alterius Angeli.
5. Instantia de cognitione DEI in substantia superioris Angeli.
6. Instantia de visione creaturarum in Divina essentia.
7. Opposta Autoritas D. Thome.
8. Exponitur de similitudine objectiva.

§. I.

An Angelus per suam substantiam tanquam per speciem DEUM cognoscit?

1. Certissimum est, non tantum supernaturali, sed etiam naturali cognitione admodum perfectam DEUM ab Angelis cognosci, quæ tamen non sit intuitiva per propriam & quidditativam speciem, qualem in creata visione implicare dixi in Tract. de visione; sed abstractiva & per speciem alienam, & quidem per propriam substantiam, non tantum prout est effectus Divinæ omnipotentia, quo modo omnis alia quoque creatura deducit in cognitionem DEI, sed etiam prout habet rationem imaginis. Ex quo postremo oritur dubitatio, utrum substantia Angeli habens rationem imaginis, DEUM representet per modum speciei intelligibilis & medii incogniti, vel per modum similitudinis objectivæ, & medii cogniti? Priorem partem Gonet, posteriorem Ylambertus cum aliis amplectitur. Sitque.

2. CONCLUSIO. Angelus cognoscit DEUM per suam substantiam, non tanquam per speciem intelligibilem; sed similitudinem objectivam, & medium cognitum.

Probatum primò. Ex S. D. hic a. 3. in C. ubi dicit: quòd ista cognitio, quæ Angelus DEUM cognoscit, magis teneat se cum notitia speculari: sed cognitio specularis est cognitio objecti in alio tanquam medio cognito: ergo ad mentem S. D. cognitio, quæ DEUS per suam substantiam cognoscit DEUM, magis est tanquam per speculum, & in medio cognito, quam per speciem intelligibilem, & per medium incognitum: magis, inquam, neque enim inficiamur, hanc cognitionem aliquid participare de modo cognoscendi per speciem intelligibilem, in quantum nempe substantia Angeli est quædam similitudo & imago DEI.

3. Probatum secundò ratione. Medium cognitum non est species intelligibilis, sed ad summum objectiva similitudo rei cognita (ut sup. ex dictis de Visione DEI) atqui essentia Angeli respectu DEI est medium cognitum: ergo, minor probatur. Objectum primum est prius naturæ cognitum, quam objectum secundarium: atqui essentia Angeli respectu suæ connaturalis cognitionis est objectum primum, DEUS verò secundarium: ergo Angelus prius naturæ cognoscit suam essentiam, quam DEUM. Minor præterquam

quòd admittitur ab Adversariis, indeliquet, quæ per se primò sunt instituta ad elucidandum prius repræsentant seipsa & suum esse, deinde cognitione sui attingunt illa, quæ habent connexionem cum sua essentia & esse: atqui essentia Angeli per se primò ordinatur ad esse: ergo.

Confirmatur primò. Angelus habet maiorem similitudinem cum altero Angelo, quam cum DEO, non ideo tamen cognoscit alterum Angelum per suam substantiam seu speciem intelligibilem; ergo etiam ex hoc, quòd substantia Angeli sit quædam similitudo & imago DEI, non sequitur, quòd etiam sit species intelligibilis ipsius.

Neque dicas. Disparitatem esse, quòd Angeli essentia non procedat ab altero Angelo, quòd tamen ad rationem imaginis requiritur: ergo essentia Angeli procedit à DEO, id est quæ habet rationem imaginis intelligibilis ipsius DEI.

Nam contra est primò: quòd species intelligibiles Angelorum non procedant ab objectis, quorum sunt species, quia sunt infusæ. Contra est secundò, quòd ratio imaginis salvatur etiam in similitudine objectivæ, & medio cognito, velut cum Cæsar in sua imagine cognoscitur, cum non rectè infertur, quòd illa imago sit species intelligibilis: adeoque.

Confirmatur secundò. Angelus DEUM in substantia superioris Angeli perfectius cognoscit, quam in sua; quia superior Angelus est perfectior imago DEI, sed in illius substantia cognoscit, tanquam in medio cognito: ergo etiam in sua substantia.

Confirmatur tertio. Creatura videtur in Divina essentia, tanquam in medio cognito: ergo etiam Divina essentia in substantia Angeli videtur. Consequenter probatur. Sicut enim Divina essentia est primum objectum, & creatura secundarium respectu suæ cognitionis, sic essentia Angeli est objectum primum, DEUS verò secundarium respectu Angelicæ cognitionis.

§. II.

Respondetur ad fundamentum sententiæ oppositæ.

Fundamentum Adversariorum potissimum assumitur ex Autoritate S. Script. Etzech. ubi Angelus vocatur Signaculum similitudinis DEI, & ex D. Th. hic a. 3. dicente. Cognitio autem, quæ Angelus per sua naturalia cognoscit DEUM, similatur illi cognitioni, quæ videtur res per speciem ab ea acceptam: quia enim imago DEI est in ipsa natura Angeli impressa, per suam essentiam DEUM Angelus cognoscit, in quantum est similitudo DEI.

Unde sic arguunt: Imago & similitudo objecti per quam cognoscitur objectum, est ipse species intelligibilis: sed ipsa substantia Angeli est imago & similitudo DEI; ergo ipsa substantia Angeli est species intelligibilis in cognitione DEI.

Confirmatur. Essentia Angeli comparatur ad intellectum Angeli tanquam species intelligibilis ad

ad cognitionem sui ipsius: ergo etiam ad ejus intellectum comparatur ut species intelligibilis in ordine ad cognitionem DEI: non enim minus est in se repræsentare DEUM, quam se ipsam, cum sit imago & similitudo ipsius.

Respondeo; Neutram autoritatem plus evincere, quàm objectivam similitudinem competentem medio cognito; non formalem competentem medio incognito. Ideo etiam S. Thomas non dicit, hanc Angeli cognitionem, quâ DEUM per sua naturalia cognoscit, esse per speciem intelligibilem; sed similem illi, quâ videtur res per speciem ab ea acceptam. quomodo similem? quia imago DEI est in ipsa natura Angeli impressa, & in quantum Angelus ad cognitionem DEI non indiget distinctâ specie. Interim cum hæc ipsa cognitio secundum eundem S. D. sit similior, & magis se tenet cum cognitione speculari: (uti omnis alia similitudo claudicat) est diutius cognitio per speciem intelligibilem, in quantum deficit ab essentiali prædicato ipsius, quod non sit immediata per medium incognitum, sed solum mediata per medium cognitum.

Unde ad argumentum distinguo majorem.

ARTICULUS III.

Quomodo unus Angelus alterum cognoscat?

S U M M A R I A.

1. Angeli se invicem cognoscunt.
2. Angelus per suam substantiam non cognoscit alium Angelum, ut pote sibi dissimilem.
3. Quem nec formaliter nec eminenter in sua substantia continet.
4. Neque cognoscit per substantiam Angeli cogniti.
5. Neque potest ita cognoscere per absolutam potentiam.
6. Sed habet species infusus, quibus possit cognoscere.
7. Cur Angelus DEUM per suam substantiam cognoscat, non item Angelum?
8. Angelus quemlibet alium quidditative & intuitive cognoscit.
9. Diviso comprehensionis in intensivam & extensivam.
10. Angelus inferior superiorem non comprehendit intensivè.
11. Comprehendit tamen extensivè.
12. Solvitur instantia de visione omnium possibilium in DEO.
13. Ex comprehensione intensiva suarum specierum non sequitur intensiva comprehensio superioris Angeli.
14. Locis S. Doct. exponitur de intensiva comprehensione.
15. Superior Angelus intensivè comprehendit inferiores.
16. Illuminatio superioris Angeli non causat intensivam sui comprehensionem in intellectu inferioris.

§. I.

Certiora præmittuntur.

1. Certum sit primò. Quod Angeli se mutuo cognoscant, teste Script. Genes. 18. 16. 6.

Imago & similitudo formalis quâ ut medio incognito objectum attingitur & cognoscitur, est species intelligibilis ipsius, concedo; quâ ut similitudine objectivâ, & in qua tanquam medio cognito attingitur & cognoscitur objectum, nego majorem, & sic distinctâ minore, nego consequentiam. Ideo licet superior Angelus sit perfectior imago & similitudo DEI, non tamen sequitur, quod Angelus inferior DEUM cognoscat per substantiam superioris Angeli, tanquam per speciem intelligibilem.

Ad confirmationem disparitas est, quod essentia Angeli sit objectum primarium seu primò cognitum cognitionis Angelicæ, adeoque non potest repræsentare se ipsam ut medium cognitum, sed incognitum: atqui DEUS respectu intellectus Angelicæ non est objectum primò, sed secundariò cognitum, ideoque ad illum substantia Angeli potius se habet ut speculum, quàm ut species, quemadmodum essentia Divina, licet intellectum videntis actuet per modum speciei intelligibilis, non ideo tamen est species, sed speculum rerum creaturarum.

Ezech. 2. Luc. 11. ex quibus constat, Angelos spirituales quandam republicam & Societatem constituere, sibi mutuo loqui, & in negotiis expediendis assistere, quæ omnia sine mutua cognitione fieri non possunt. Accedit ratio. Angelus quippe est perfectissima pars universi, & summa intelligentum; congruum ergo est, ut habeat cognitionem totius entis creati, omniumque partium ad universæ naturæ constitutionem concurrentium.

Secundò. Ad perfectionem vitæ humanæ pertinet mutua societas: ergo multò magis ad perfectionem vitæ Angelicæ: sed perfecta societas includit mutuam cognitionem: ergo.

Certum sit secundò. Unum Angelum non posse cognosci ab altero Angelo, per Angeli cognoscentis substantiam, &

Ratio est. Ut Angelus per suam substantiam cognosceret alterum Angelum, deberet esse intelligibilis imago vel similitudo ipsius: sed hæc non est; ergo minor probatur. Non est imago, quia hæc procedere debet ab eo, cuius est imago: atqui substantia unius Angeli non procedit ab alterius substantia. Non etiam est intelligibilis similitudo, quia tamen Angeli conveniant in gradu generico, differunt tamen in gradu specifico; sed quatenus aliqua specie differunt, non habent formalem similitudinem ad invicem: ergo neque Angeli se mutuo per modum formalis similitudinis repræsentare possunt.

Confirmatur. Ut Angelus per suam substantiam cognosceret alterum Angelum, deberet in sua substantia formaliter, vel eminenter continere substantiam alterius Angeli; neque enim aliâ ratione potest esse medium ducens in cognitionem alterius, prout in 1. Tract. de vis. ostendimus:

dimus: sed substantia Angeli cognoscentis formaliter non continet substantiam cogniti, quippe à qua differt in gradu specifico; neque eminenter, quia hoc convenit soli cause totius entis: ergo non potest Angelus per suam substantiam cognoscere alterum Angelum.

4. Certum sit tertio. Non posse cognosci Angelum per substantiam Angeli cogniti tanquam per speciem intelligibilem: quia ad hoc esset necessarium, ut substantia Angeli cogniti intime uniretur cum intellectu Angeli cognoscentis, ut suppono ex dictis de Visione: sed uniri non potest; Unio quippe ista vel esset per identitatem, quo modo essentia Divina unitur cum suo intellectu; vel esset per naturalem colligationem, quo modo substantia Angeli unitur cum suo intellectu; vel per inhaesionem, uti species accidentales intellectui conjunguntur; vel per illapsum intra terminos essentiae, quo modo Divina essentia unitur intellectui Beatorum: sed nullo ex his modis uniri potest, prout examinanti patebit: ergo.

5. Certum sit quarto. Contra Ylambertum, hanc impossibilitatem non tantum esse de ordinaria sed etiam de absoluta potentia: non enim fundatur in illo levi principio, quod aliàs unus Angelus alterum Angelum ipsò invito non posset cognoscere: sed in ipsa intrinseca natura cognitionis & speciei intelligibilis, qua non tantum ordinariam & de facto, sed etiam absolutam implicitantiam probat: unde.

6. Certum sit quinto, Angelum indigere speciebus suae essentiae superadditis & infusis, ut alium Angelum cognoscat: vel enim per substantiam alterutrius, vel per speciem accidentalem cognoscit, non per substantiam, neque Angeli cognoscentis, neque cogniti, ut ostensum est: ergo per speciem accidentalem superadditam, & illam non ab objecto acceptam & emanatam: neque enim Angelus habet virtutem activam in intellectum alterius Angeli, ejusque immutatam: ergo per speciem infusam.

7. Dices. Magis distat substantia Angeli à DEO, quam ab altero Angelo: ergo si potest per suam substantiam DEUM cognoscere, potest & alium Angelum cognoscere per suam substantiam.

Respondeo negando consequentiam, ejusque suppositum; nam ratio, quod Angelus per suam substantiam DEUM cognoscat, est, quia ab ipso emanat, & procedit tanquam effectus intelligibilis, & analogicè conveniens in gradu intellectualitatis, quod sufficit ad analogicam rationem imaginis, Angelus verò non procedit ab altero, & ut esset species alterius, deberet esse similitudo non analogica sed univoca ipsius, quia quidditative repraesentaret, quod tamen implicat. His positis superest dubium, sitne hæc cognitio quidditativa, intuitiva, & comprehensiva? De quo sit

§. II.

Asseritur non tantum quidditativa, sed etiam comprehensiva cognitio alterius Angeli.

8. CONCLUSIO I. *Cognitio, quæ unus Angelus alium cognoscit, est quidditativa & intuitiva.* S. D. h. c. a. 2. Ratio est: quandocunque

objectum cognoscitur per proprias species per ordinatas ad claritatem & distinctam repraesentationem totius essentiae, ut in se actu existentis, tunc quidditative & intuitive cognoscitur: sed hoc modo quilibet Angelus alterum cognoscit; habet quippe species alterius sibi infusas, quæ ipsas essentiam ut substantiam exercitio actualis existentiae clarè atque distinctè repraesentant: ergo.

Maius est dubium, an illa cognitio sit comprehensiva? Ubi videtur distinguendum esse inter comprehensionem intensivam & extensivam. Comprehensiva nempe cognitio absolute est, dicitur, quæ objectum cognoscitur, in quantum est cognoscibile. quod fieri potest dupliciter: primo ut objectum cognoscatur tantà claritate, quanta potest cognosci, ita, ut tanta sit claritas, tamque perfectus modus cognitionis in cognoscente, quanta est claritas, quamque perfectus modus cognoscibilitatis in cognito. Secundo. Ut quantum clarè & distinctè cognoscatur quidquid perfectissimis & quidditatis est in cognito, & modus tunc cognitionis non adaequet modum cognoscibilitatis, quo objectum in se, & à se cognosci potest: primo modo objectum comprehenditur intensive; secundo modo extensive, quæ distinctioe conabimur componere dissidentes Authorum etiam Thomistarum sententias: Nam Bannez, Schoticenses d. 6. dub. 3. absolute affirmant unum Angelum ab alio comprehensive cognosci. Marcus à Terra. Nazarius q. 56. a. 2. Suarez de Angelis c. 31. absolute negant. Joannes à S. Thoma superiores Angelos ab inferioribus comprehendere vi propriae virtutis intellectualis; contra verò comprehendere virtute corroboratoris, quæ inferiores accipiunt ex illuminatione Superiorum Angelorum, cum quo sentit Gonet. h. c. d. 1. a. 2. §. 1. fit igitur.

CONCLUSIO II. *Angelus inferior superius comprehendit (1.) non intensive (2.) sed extensive.* Ita Ylambertus h. c.

Primæ partis ratio est primo. Ad intensivam comprehensionem requiritur tam perfecta intellectualitas cognoscentis, quam perfecta est intelligibilitas cogniti; sed Angelus inferior non habet tam perfectam intellectualitatem, quam perfectam intelligibilitatem habet Angelus superior: ergo Angelus inferior intensive non comprehendit superiorem. majorem habet S. D. in 4. d. 49. q. 2. a. 3. dicens. *Tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendere, quando cognitum sit sub actu virtutis cognoscentis, & non excedit ipsam.* Ut comprehendere in rigore est suam cognitionem ut quare cognoscibilitatem objecti, ita ut tanta sit claritas tamque perfectus modus cognoscendi in cognoscente, quanta claritas & modus cognoscibilitatis est in cognito.

Minor quoque probatur ex eodem S. D. quod in 1. de causis lect. 8. de intelligentia loquens: *Superiora, inquit, cognoscit per modum substantiae suae, inferiori modo, quam res superior sit in se ipsa.* Et ratio est: Tam intellectualitas cognoscentis, quam intelligibilitas cogniti fundatur in immutabilitate, & actualitate: ergo cum Angelus inferior sit minoris; superior perfectioris actualitatis & immaterialitatis, non poterit esse tam perfecta intellectualitas in Angelo inferiori cognoscente, quam

quam perfecta intelligibilitas in Angelo superiori cognita.

Secundò. Si inferior Angelus intensivè comprehendit superiorem, non esset ratio, cur non etiam intensivè comprehenderet species ipsius; sed has non comprehendit intensivè: ergo minor probatur. Angelus superior uti habet species universales, ita & perfectiores, quam Angelus inferior: ergo Angelus inferior illas intensivè non comprehendit.

11. Secunda pars probatur: ad extensivam comprehensionem sufficit, ut nihil quidditatis sit in re cognita, quod lateat cognoscentem; sed hoc modo Angelus inferior potest cognoscere superiorem; habet quippe speciem quidditativam, quâ simul & Angeli superioris essentiam, & omnia, quæ in ipsa vel formaliter vel eminenter continentur, inveniuntur. Faver Autoritas S. D. in 2. contr. genes. c. 99. dicentis, quòd *intellectus Angeli habet virtutem comprehendendi omnes species & differentias omnis*. Quod cum in inferiori Angelo non possit accipi de comprehensione intensiva Angeli superioris juxta præallegatos textus, solum de extensiva comprehensione potest intelligi.

§. III.

Solvuntur objectiones.

12. Objectiones primò. Illa cognitio est comprehensiva, quâ videtur, quidquid in objecto continetur; sed Angelus inferior sic videt superiorem; aliàs quippe nec quidditativè amplius ipsum cognosceret: ergo etiam comprehensivè illum cognoscit.

Confirmatur. Si quæ creatura videret omnia, quæ formaliter & eminenter continentur in DEO, DEUM, ejusque omnipotentiam etiam intensivè comprehenderet: ergo si Angelus intuitivè cognoscat omnes rationes, quæ sunt formaliter aut eminenter in Angelo superiori, etiam intensivè illum comprehendit.

Respondeo, distinguendo majorem, quâ videtur quidquid in objecto continetur cognitione adæquante cognoscibilitatem objecti, concedo, non adæquante, nego, & pariter distinctâ minore nego consequentiam.

Ad confirmationem, nego consequentiam & pariter. Quia si quæ creatura in DEO videret omnia possibilia, ipsamet essentia & omnipotentia Divina esset medium: cognitum repræsentans illa: non autem potest ex se ipsa ostendere omnes effectus, nisi simul se exhibeat cum omni virtute & claritate, quàm in se ipsa habet, prout in Tract. de Vis. dictum. Atqui species inferioris Angeli

repræsentant perfectiones Angeli superioris secundum modum essendi & intelligendi, non quem habet Angelus superior, sed inferior, nec proinde adæquant ipsius cognoscibilitatem.

Obje. secundò. Angelus suas species comprehendit intensivè; ergo etiam intensivè comprehendit speciem repræsentativam Angeli superioris. Atqui species Angeli in esse repræsentativo est ipse Angelus: ergo Angelus inferior etiam intensivè comprehendit Angelum superiorem.

Respondeo distinguendo consequens: ergo Angelus intensivè comprehendit speciem repræsentativam Angeli superioris juxta gradum & proportionem immaterialitatis, quàm habet cum sua essentia, concedo, juxta improportionem, quàm habet cum immaterialitate Angeli superioris, nego, similiter distinguo subsumptum. Species quidditativa Angeli est ipse Angelus, in eodem gradu specifico immaterialitatis, nego, in minori. concedo subsumptum, & nego consequentiam.

Obje. tertid. Angelus inferior non potest comprehendere superiorem, nisi comprehendat etiam species ipsius intelligibiles, sed has non potest comprehendere: ergo nec Angelum superiorem. Major est S. D. q. 16. de malo. a. 8. ubi habet. *Vnusquisque intellectus aliter se habet ad species intelligibiles superioris intellectus, & aliter ad species inferioris intellectus: nam species intelligibiles superioris intellectus sunt universales, & ideo non possunt comprehendere per species intelligibiles inferioris intellectus.*

Respondeo distinguendo minorem. Non potest comprehendere intensivè, concedo, extensivè, nego minorem, & sic distinctò consequente, nego consequentiam. Nec alio sensu loquitur S. D., quàm de comprehensione rigorosè & intensivè accepta.

Sequitur ex dictis primò. Inferiores Angelos à superioribus etiam intensivè comprehendit, quia in modo intelligendi non tantum adæquant, sed excedunt perfectionem inferioris Angeli.

Sequitur secundò. Confortationem & illuminationem superioris Angeli nihil conducere ad conferendam Angelo inferiori intensivam comprehensionem, quia, ut optimè arguit Illustrissimus Reding, illa illuminatio Angeli superioris non communicat inferiori aliquod lumen & claritatem intrinsecam, quâ immutetur ipse connaturalis modus cognoscendi: ergo adhuc cognoscit superiorem Angelum juxta proprium & inferiorem modum cognoscendi, nec proinde intensivè illum comprehendit.

ARTICULUS IV.

Quomodo Angeli cognoscant materialia & singularia?

SUMMARIUM.

1. Angelorum cognitioni subsunt materialia & singularia.
2. Ad quam sufficit species, quâ naturam specificam cognoscunt.
3. Quomodo materialia sint intra proportionatum objectum Angeli?
4. Non sequitur, naturaliter cognosci futura contingentia.
5. Neque species habere infinitam virtutem representandi.

§. I. De-

§. I.

Defenditur cognitio omnium singularium per speciem representativam totius naturae.

1. Certum est, quod Angelus cognoscat materialia & singularia, ut enim discuitur S. D. q. 57. a. 2. fide certum est, hæc inferiora administrari per Angelos, cum omnes sint *administratio Spiritus Hebr. i.* non autem possent administrari, nisi Angeli haberent notitiam singularium, siquidem providentia est de singularibus. Præterea homo cognoscit singularia & materialia, idque est de perfectione cognitionis: ergo multò magis illa cognoscit Angelus. Disceptatur tamen inter Scotistas & Thomistas, an Angelus ad cognoscenda singularia, eorumque proprietates & accidentia indigeat speciebus distinctis, vel utrum eadem specie, quâ Angelus cognoscit naturam specificam, attingat quoque singularia, eorumque proprietates & accidentia? Et prior quidem sententia Scoto, posterior D. Thomæ placuit. Cum quo sit.

2. CONCLUSIO. *Angelus per speciem, quâ totam naturam specificam intelligit, etiam directè cognoscit omnia singularia, eorumque proprietates & accidentia.* Ultramque doctrinam tradit S. D. hic a. 2. in c. & quodlib. 7. a. 3. ad 2.

Probatur primò. Magis inter se distant distinctæ naturæ, quàm individua ejusdem naturæ: sed Angelica species propter suam universalitatem repræsentat plures quidditates & naturas: ergo multò magis repræsentat plura individua ejusdem naturæ.

Secundò. Species Angelica non est à rebus accepta, sed ad imitationem suæ ideæ à DEO infusa: ergo directè repræsentat singularia. Consequenter probatur. Quia participatio Divinæ ideæ imitatur perfectionem ipsius: sed de perfectione Divinæ ideæ est, ut directè repræsentet singularia: ergo.

Tertiò. Ideo species humanæ cognitionis directè solum repræsentant naturam universalem, quia sunt à singularibus abstractæ: ergo à contrario species Angelicæ, quia non sunt abstractæ, sed infusæ, directè repræsentant singularia.

Quartò. Si species Angeli repræsentans naturam, non etiam repræsentaret singularia, Angelus non haberet intuitivam & perfectam cognitionem naturæ: quia cognitio universalium est abstractiva & infusa. At consequens non est conveniens perfectioni intellectus Angelici: ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

1. Obijcies primò. Illud ab Angelo directè non cognoscitur, quod est extra objectum proportionatum ipsius: sed singularia & materialia sunt extra objectum proportionatum ipsius: ergo. Minor probatur. Res materiales sunt extra proportionatum objectum potentie totaliter inde-

pendentis à materia, siquidem inter materiale & immateriale nulla est proportio: sed intellectus Angelicus est totaliter independens à materia: ergo.

Respondeo, præterquam, quòd hoc argumentum nimium probet, quòd videlicet nec DEUS cognosceret singularia & materialia, distinguendo minorem, entia materialia & singularia in esse rei materialiter spectata, & secundum modum essendi, quem in seipsis habent, sunt extra objectum proportionatum, concedo, in esse objecti formaliter & secundum modum essendi, quem habent in specie infusa. nego. Item inter ens materiale & immateriale nulla est proportio, in esse rei, transeat, in esse objecti, nego.

Inquies. Ergo Angelus non cognoscit materialia secundum esse proprium ipsorum, sed tantum secundum esse ideale, quod habent in intellectu & specie.

Respondeo ly *secundum* accipiendo ex parte medii, concedo, nam & ipsa materialia continguntur in esse intelligibili cum intellectu Angelico modo spirituali secundum modum intelligendi Angelo proprium: ly *secundum* accipiendo ex parte objecti, nego: neque enim Angelus speciem rei materialis, sed per speciem rem ipsam materialem, ut in se est, intelligit.

Obijcies secundò. Sequeretur, quòd Angelus naturaliter cognosceret futura contingentia, sed hoc est contra doctrinam sequentis Articuli: ergo. Sequela probatur. Illa Angelus naturaliter cognoscit, quorum duratio per species ab initio creationis infusa ipsi repræsentatur: sed rerum omnium singularium, ad quæ & contingentium duratio ipsi per species infusa repræsentatur: ergo.

Respondeo negando sequelam, ejusque probationem distingo: quorum duratio repræsentatur in actu secundo & exercito, concedo, in actu signato & quasi in actu primo, sic nego majorem, sed rerum omnium singularium duratio repræsentatur in actu signato & primo, concedo, in actu secundo & exercito, nego minorem & consequentem.

Obijcies tertiò. Si species Angelicæ omnia individua alicujus naturæ repræsentarent, essent infinita perfectionis; & consequens implicat: ergo & antecedens. Sequela probatur. Volle repræsentare infinita individua dicitur in finitum virtutem: sed intra eandem naturam specificam possibile sunt infinita individua, eaque per species Angelicas repræsentarentur: ergo deberent esse infinita virtutis.

Respondeo, negando sequelam, & majorem probationis: nam ad repræsentanda objecta categorematicè infinita, qualia sunt singularia cujuslibet naturæ, non requiritur virtus aut species infinita, velut patet in scientia Christi sese actu extendente ad omnes cogitationes Beatorum in omnem æternitatem. Adde, quòd Angeli non cognoscunt singularia, nisi cum existant ut art. seq.

ARTICULUS V.

Utrum Angeli naturaliter & certò cognoscant futura contingentia?

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. Auctoritas Script. & PP. soli DEO tribuit naturalem cognitionem futurorum contingentium.
3. Ratio probat Angelis non competere naturalem cognitionem futurorum contingentium.
4. Disparitas inter aeternitatem DEI, & avum Angelicum.
5. Angelus habet species omnium futurorum representativas in actu primo.
6. Species intelligibiles anime Christi erant perfectiores Angelicis quoad multitudinem cognitorum.
7. Quam præsertim Angelus naturaliter cognoscat?
8. An demones possint futura prædicere?

S. I.

Nogatur Angelis naturalis cognitio futurorum contingentium.

Loquitur titulus §. primò de naturali cognitione, non supernaturali: neque enim dubium est, per supernaturalem revelationem Angelum in futurorum contingentium notitiam venire posse. Secundò. De cognitione futurorum non necessarium, nam & illa videt in causis, quas comprehendit; sed contingentium, quæ videlicet vel continentur in causa libera & indifferenti, vel certè à concursu causæ contingentis & liberæ dependent, veluti eventus fortuiti & casuales. Tertio. De cognitione certa, non conjecturali; cum enim intellectus humani acumen futura contingentia in causarum indifferentium propensione per probabiles conjecturas venari & ominari possit: id longe sagacius poterit Angelici intellectus perspicacia.

CONCLUSIO. Angelus naturaliter futura contingentia certò præscire non potest. Ita S. D. hic a. 3. & constat primò ex S. Scriptura, ubi prædictio futurorum habetur pro Characterè Divinitatis, veluti Isaia 41. annuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vni.

Secundò. Communi in hanc sententiam consensu PP. è quibus Chrylost. hom. 18. in Joann. prædictio futurorum immortalis DEI dantur: quæ est. Iud. l. d. Summo bon. c. 10. futura Angeli nisi revelatione Divinâ cognoscere non possunt.

Probatur tertio ratione. Vel Angelus futura contingentia cognosceret in suis causis, vel in seipsis: neutro modo: ergo nullo. Non in suis causis, quia istæ, cum sint indifferentes & indeterminatæ non possunt fundare certam & determinatam cognitionem eventus. Non in seipsis, quia in se ipsis nondum sunt.

Confirmatur. Ideo DEUS futura contingentia certò videt, quia vel videt in causis à se prædeterminatis, ut docent Thomistæ; vel quia omnia sunt ipsi præsentia in mensura suæ aeternitatis, etiam ad futuram rerum durationem.

R. P. Mezger. Theol. Schol. Tom. I.

nem virtualiter se extendente; ut iidem Thomistæ cum quibusdam RR. & dictum in Tract. de DEO. Vel quia DEUS ex sua illimitatione est determinatus ad cognoscendam omnem veritatem; ad quam pertinet objectiva & determinata veritas alterutrius ex duobus contradictoriis, veluti placet RR. sed nullum ex his Angelis convenire potest; ergo solus DEUS habet scientiam de futuris contingentibus.

S. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. DEUS cognoscit futura contingentia in mensura suæ aeternitatis, eò quòd ista sit superior mensura respectu futurorum contingentium: ergo etiam Angelus cognoscit futura contingentia in mensura sui avi, eò quòd etiam hæc duratio sit superior, quàm mensura futurorum contingentium.

Respondeo distinguendo antecedens. Eò quòd aeternitas sit superior propter infinitatem immutabilis simultatis, concedo, alià quâlibet ratione, nego (de quo in Tract. de aetern. DEI) antecedens & consequentiam; nam Angelorum avum tantum est superius dignitate, non etiam infinitate.

Objicies secundò. Illa omnia cognoscit Angelus, quorum habet species: sed habet species futurorum contingentium: ergo. Minor est certa. Quia habet species rerum cognoscibilibus ab initio creationis infusus. Major inde constat, quia nullum apparet impedimentum, cur Angelus non cognoscat objecta, ad quorum cognitionem expedita habet principia.

Respondeo distinguendo majorem. Illa cognoscit Angelus, quorum habet species representativas in actu secundo, concedo, in actu primo, nego. Sed habet species futurorum contingentium in actu primo, representativas, concedo, in actu secundo, nego minorem & consequentiam.

Si quæras, cur non etiam sint representativæ in actu secundo? Respondeo deesse actualem eorum existentiam, quæ per modum necessaria conditionis ex parte objecti requiritur. Et ratio est: quia Angelus cognoscit singularia, in quantum sunt partes universi; sed non nisi per actualem existentiam sunt partes universi: ergo tantum cognoscit singularia, cum actu existunt. Item species Angelicæ sunt ordinatæ, ut objecta intuitive, & secundum exercitium suæ existentie representent: sed hoc non obtinetur, nisi posita illorum existentia. Audi S. D. hic ad 3. *Ea, quæ sunt præsentia, habent naturam per quam assimilantur speciebus, quæ sunt in mente Angeli, & sic per eas cognosci possunt; sed quæ futura sunt, nondum habent naturam, per quam illi assimilantur; unde per eas cognosci non possunt.*

Objicies tertio. Species Angelicæ sunt perfectiores, quàm sint illæ species, quas habet anima Christi:

M m

Christi:

Christi: sed anima Christi per species infusas cognovit futura contingentia: ergo & illa per species infusas cognoscit Angelus.

Respondeo distinguendo majorem, sunt perfectiores quoad modum representandi, & universalitatem specierum, concedo, quoad multitudinem objectorum, nego. Nam quia species Christi D. debebant servire supernaturali scientiæ ipsius, per quam ceu Caput hominum & Angelorum omnia futura, cordiumque secreta cognoscit, ideo habebant virtutem superadditam futura representandi, prout docet S. D. in 3. p. q. 11. a. 4.

7. Colliges ex dictis primò. Quamvis Angelus intelligat omnia illa præterita, quæ vidit aliquando præsentia, vel quæ suæ existentia aliquid vestigium reliquerunt; non tamen posse naturaliter cognoscere illa præterita libera & contingentia, quæ nunquam cognovit præsentia, & quæ nullum sui vestigium reliquerunt: quia hæc ita se habent ad intellectum Angeli, ac si nunquam existissent;

nec est aliquid assignabile, ratione cuius illorum notitia Angelo tribui possit. Unde & Sacra Scriptura pro nota divinitatis non solum ponit futurum, sed etiam præteritorum cognitionem in illa. 41. *Accedant & nuntient nobis, quæcumque ventura sunt, priora quæ fuerunt, nuntiate, & promissus cor nostrum, &c.* hoc est, interprete D. Hieron. *Dicite nobis præterita, vel futura, & ex eorum eventibus vestram potentiam demonstrate.*

Colliges secundo. Dæmones non posse futura verè prædicere, nisi DEUS medianibus bonis Angelis ipsis revelet, sicut & improbis hominibus quandoque revelat, quemadmodum contigit in Balaamo, Caipha, & Sybillis. Advertit quoque S. Augustinus l. 1. de Gen. ad lit. dæmones aliquando futura explicare ex scriptis & dictis aliorum, quibus facta est revelatio, vel illa conjecturaliter cognoscere ex propensione causam, aut concursu lyderum, ad quorum cognitionem sunt sagacissimi.

ARTICULUS VI.

An Angeli naturaliter cognoscant secreta cordium?

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. Auctoritates contra naturalem cognitionem secretorum.
3. Ratio intrinseca à jure & exigentia cognitionis Angelicæ.
4. Ratio a posteriori ex præjudicio locutionis Angelicæ.
5. Objecta PP. Auctoritas explicatur.
6. Actus liberi non continentur intra objectum proportionatum intellectus Angelici.
7. Conditio necessaria ad cognoscenda secreta cordium est directio voluntatis illa communicantis.
8. Objecta contra directionem voluntatis diluuntur.
9. Occultatio secretorum cordis non fit ex denegatione extrinseca Divini concursus, aut defectu speciei representantis.
10. Angelus naturaliter non cognoscit mysteria gratia.
11. Cognoscit tamen naturaliter alterius Angeli species & habitus.

§. I.

Statuitur resolutio negativa.

1. **P**ER secreta cordium intelligimus internos actus intellectus & voluntatis, qui sistant intra potentiam, neque in alio signo, vel actu externo refluunt; quorum aliqui sunt necessarii, alii verò liberi, vel elicitive, ut actus voluntatis, vel imperativè ut actus intellectus. De actibus necessariis, velut etiam de actibus phantasia & appetitus sensitivi communis est sententia cum S. D. hic a. 3, illos quoad substantiam ab Angelo cognosci, quia ut sic sunt effectus verè naturales communes brutis animantibus, pertinentes ad ordinem naturæ, adeoque continentur sub objecto proportionato naturæ intellectualis. De liberis ergo actibus instituta questione, fit

2. **CONCLUSIO** *Angelus non potest naturaliter cognoscere secreta cordium: seclusa vel speciali revelatione, vel ad Angelum cognoscentem dire-*

ctione. S. D. hic a. 4. Ita pluribus locis S. Scriptura insinuat soli DEO ejusmodi cognitionem tribuens: veluti Psalmo 7. *scrutans corda & rens DEVS.* & Jer. 17. *præteritum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans corda & rens.* In quæ verba D. Hieron. *Hinc discimus, quod nullus scit cogitationem hominum, nisi solus DEVS.* Accedit D. Augustinus in Psal. 41. loquens: *antequam DEVS manifestaret diei iudicii consilia cordium, omne cor omni modo clausum est.* Et D. Athanasius Epist. 27. *Præsentium, inquit, & cognitor cordium DEVS, non enim Angeli cordis abscondita vel futura videri possunt.* D. quoque Ambrosius Christi Divinitatem probat ex eo, quod *vidit cogitationem eorum.* Luc. 11.

Probatur primò ratione S. D. à priori. Illa scilicet objecta ex se Angelus naturaliter cognoscit, quæ sunt partes universi, pertinentes ad ordinem universi, sive dominio subijciuntur, sed liberi actus voluntatis non pertinent ad ordinem universi, nec sunt partes ipsius, nec ejus dominio subijciuntur: ergo illos Angelus naturaliter non cognoscit. major inde patet, quia illa solum continentur intra objectum proportionatum cognitioni Angelicæ; ad quæ cognoscenda Angelus jus habet aut exigentiam naturalem; sed jus habet in tantum actus, quippe suo dominio subiectos, aut item in alienos, quippe alterius Angeli libertati & dominio subiectos; exigentiam quoque naturalem tantum habet ad cognoscendas omnes partes universi, tanquam pars primaria & nobilitata universi; ergo hæc sola objecta Angelus naturaliter cognoscit. Minor quoque probatur. Ordo partium hujus universi consistit in concatenatione causarum, seu dependentia & communicatione inferiorum, quam habent causæ superiores cum inferioribus, unde si quæ causa vel potentia est exempta ab eodem influxu dependentia & communicatione, est etiam extra ordinem universi, nec proinde actus ipsius alteri potentia, quam à qua elicitur, & a qua

in efficiendo dependet potest esse subiectus. Atqui liberi actus interni voluntatis sive elicit, & intra voluntatem existentes, sive imperati & exigentes in intellectu nullam habent dependentiam, & communicationem influxus, præterquam ab ipsa voluntate vel intellectu elicientis: ergo non sunt partes pertinentes ad ordinem univerti.

Probatur 3. ratione à posteriori. Si cogitationes & actus interni, quamprimum eliciuntur, fierent juris publici, & profiterentur aliorum quorumcunque cognitioni, rueret dominium, quod habet natura intellectualis in suos actus liberos, & mutua locutio Angelorū: consequens est absurdum: ergo. Sequela probatur. Ad perfectum dominium & jus in suos actus pertinet, ut tollantur impedimenta, quæ perfectio dominio præiudicium inferunt: sed hæc impedimenta non tollantur: siquidem stante tali publicatione conceptum natura rationalis multum retraheretur ab eliciendis suis actibus, & voluntas multa quasi invita decerneret: nulla quoque foret communicatio & directio conceptuum, in qua locutionem Angelorum consistere in seq. dicemus, siquidem conceptus ante omnem directionem jam omnibus forent manifesti.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijciens primò authoritatem SS. PP. è quibus noster Venerabilis Beda l. 2. in Job. c. 7. sic loquitur. *Non enim quidquam affectum suorum ad invicem latere potest: simplices enim creatura nullum habentes quævis obstaculum corpulentum perspicua sibi sunt.* Et D. Gregorius noster l. 18. moral. c. 27. *In beatitudine resurgentium unus erit perspicabilis alteri, sicut ipse sibi: & cum unusquisque intellectus attenditur, simul conscientia penetratur.*

Respondeo, SS. PP. mentem esse, nos post resurrectionem nullum habituros obstaculum ex corporum conjunctione, quale nunc patimur, ne unus internas alterius cogitationes (supposita tamen illius directione & communicatione) possit cognoscere: ut enim S. D. hic a. 4. duplex datur impedimentum, quò minus unus alterius mentem penetret, scilicet propter grossitiam corporis, & propter voluntatem claudens sua secreta: primum autem obstaculum tollitur in resurrectione, ac est in Angelis: sed secundum impedimentum manebit post resurrectionem, & modò est in Angelis.

Obijciens secundò. Angelus naturaliter cognoscit, quicquid pertinet ad proportionatum objectum ipsius: Sed actus liberi pertinent ad proportionatum objectum intellectus Angelici: ergo illos naturaliter cognoscit. Minor probatur. Omnis entitas naturalis continetur intra objectum proportionatum intellectus Angelici: sed actus liberi utique sunt quedam entitates naturales: ergo continentur intra proportionatum objectum intellectus Angelici.

Respondeo negando minorem, cujus probationem distinguo. Omnis entitas naturalis & pertinet ad ordinem nature continetur intra proportionatum, &c. concedo majorem, pertinet ad

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. 1.

ordinem morale, nego majorem, & sic distincta minore, nego consequentiam.

Dices. Angelus habet species liberorum actuum 7. repræsentativas, & quidem in actu secundo, siquidem actu existunt: ergo illos actu cognoscit.

Respondeo negando alterum membrum antecedentis, ejusque probationem distinguo: actu existunt, ut tamen remaneant sub libertate & dominio elicientis, donec per directionem suæ libertatis illi velint aliis innotescere, concedo; ut trahantur ad naturalem ordinem univerti, sic nego. Igitur ulterius requiritur, ut Angelus velit, & consentiat, suum conceptum alteri Angelis esse cognitum, quâ directione voluntatis, tanquam conditione sine quâ non posita, jam alteri Angelo quodammodo jus acquiritur, ad illius conceptus cognitionem, & species, quæ illum conceptum prius repræsentabat tantum in actu signato, jam etiam repræsentat in actu secundo & exercito.

Obijciens tertio. Si liberi actus voluntatis non continentur intra proportionatum objectum Angelici intellectus, tunc ne quidem post conceptus directionem & communicationem poterit Angelus illos cognoscere, siquidem directio conceptus non facit, quòd sint pars univerti: at consequens est absurdum: ergo.

Confirmatur primò. Ipsamet directio & manifestatio conceptus est actus liber voluntatis: ergo ad ipsius manifestationem necessaria erit nova directio, & sic in infinitum.

Confirmatur secundò. Angelus inferior per directionem sui conceptus possit illuminare superiorum, quia illuminatio est manifestatio veritatis ignota, sed consequens est absurdum: ergo.

Respondeo negando sequelam, & ad probationem dico: licet Angelus per directionem sui conceptus non faciat, ut suus conceptus sit pars univerti, facit tamen, ut sit pars objecti alterius Angelis: non enim tantum illud omne pertinet ad objectum Angelicæ cognitionis, quod est pars actualis univerti, sed etiam ad quod cognoscendum Angelus jus habet & exigentiam; sed posita directione Angeli loquentis, alter Angelus jus habet & exigentiam ad percipiendum illum conceptum, cum hoc sit Angelicæ societatis proprium: ergo.

Ad 1. confirmationem Respondeo. Directionem & se ipsam & alium actum internum eadem operâ manifestare, quemadmodum lux simul se & colorem manifestat.

Ad 2. confirmationem negatur sequela, quia, ut mox dicetur, illuminatio Angelorum non est qualiscunque veritatis ignota manifestatio, sed per modum magisterii, & de veritatibus specialiter à DEO revelante pendentibus.

§. III.

Corollaria.

Inferes ex dictis primò. Cogitationes cordis 9.

Angelicæ cognitioni occultati, non ex sola extrinseca denegatione divini concursus, ut Scotus voluit: aut enim talis concursus esset debitus, aut indebitus. Si indebitus, reddenda est ratio, & aliud fundamentum ostendi debet, cur ad cogitationum cognitionem Angelo non debeat concurrere,

M m 2

curtus,

curfus, qui tamen ipsi debetur ad cognitionem aliorum entium & effectuum naturalium. Aut est debitus; & tunc se queretur, quòd DEUS Angelis etiam Beatis inferret perpetuam violentiam, denegando concursum debitum ad objecti proportionati cognitionem. Sed neque ex defectu speciei representantis, ut docent Suarez & Arrubal; non enim Angelus objectorum naturaliter à se cognoscibilium species successivè acquirit, sed habet illas simul ab initio creationis infusus: atque ad cognoscendam Angeli operationem non eger alià specie, quàm quæ ipsam Angeli essentiam representat, velut infra (ubi de Angelorum locutione) dicitur.

Oritur ergo hæc occultatio ex intrinseca impotentia cognoscendi, eò quòd secreta cordium nec ad ipsum Angelum, neque ad ordinem universi, adeòque nec ad objectum proportionatum Angelicæ cognitionis pertineant, priusquam ad ipsum Angelum dirigantur: hæc quippe posita directione jam Angelo jus ad illorum cognitionem acquiritur, illaque latitudinem objecti Angelici ingrediuntur.

10. Interes secundò. Angelos non cognoscere naturaliter mysteria gratiæ: tum quia sunt altioris & supernaturalis ordinis, ac proinde excedunt proportionem cujuslibet creati intellectus; tum quia si Angelus alterius Angeli cogitationes non novit, quia ista à libera ejus voluntate depen-

dent, multò minùs potest naturaliter intelligere illa mysteria, quæ ex sola DEI voluntate dependent; qua de causa Apost. 1. Corinth. 2. *quæ sunt hominis, inquit, nemo novit, nisi Spiritus hominis, qui in ipso est: ita & quæ sunt DEI, nemo novit nisi Spiritus DEI.*

Interes tertio. Ab Angelo cognosci species alterius Angeli intellectui infusus, & habitus intra ipsum intellectum aut voluntatem productos.

Ratio est: quòd species & habitus sunt accidentia, quibus Physica & naturalis virtus Angeli necessariò modò perficitur & informatur; sicque habent se per modum naturæ, & pertinent ad integrationem & ornatum Universi: Sed quæ tali modo se habent, pertinent ad ad objectum proportionatum cognitionis Angelicæ; ergo.

Verùm, cognoscuntne etiam nostros habitus liberis actibus acquisitos? Respondeo affirmativè: nam & isti semel producti per modum formæ naturalis potentias animæ perficiunt, vel informant. Nec refert, quòd Angelus possit exinde devenire in cognitionem nostri actus liberi, quia hoc modo Angelus non cognoscit actum liberum in seipso & prout egreditur à voluntate, sed solum in aliquo effectu, & signo naturali, quod non est inconveniens: cum hoc modo actus internos eorumque intentionem cognoscere possit ex actibus externis.

DISPUTATIO XXXI.

DE

Modo cognitionis Angelicæ.

Ad q. 58.

Vidimus cum S. D. quidditatem, medium, & objectum cognitionis Angelicæ. Superest, ut & modum, quò objecta cognoscit, disquiramus: ad hunc partem pertinent duratio, unitas & simplicitas Angelicæ cognitionis, de quibus fit

ARTICULUS I.

An Angelus aliqua objecta semper, aut plura simul intelligat?

SUMMARIUM.

1. Angelus semper est in actu secundo cognoscendi seipsum.
2. Et DEVM tanquam terminum suæ dependentiæ.
3. Alia objecta non semper actu cognoscit.
4. Quid sit cognoscere multa ut multa?
5. Angelus non cognoscit simul multa ut multa.
6. Potest intelligere simul plura diversi ordinis.
7. Disparitas inter plures species in actu primo, & intellectiones in actu secundo.
8. Quinam habitus in intellectu Angelico admitti possint?

§. I.

Resolvitur prima pars questii.

1. Questio solum movetur de naturali Angeli cognitione. (nam beatificà visione divinam essentiam à Beatis Angelis jugiter intelligi

aliunde constat) Et ad primæ partis resolutionem fit

CONCLUSIO *Intellectus Angeli (1.) se, & (2.) DEVM semper actu cognoscit: (3.) non autem alia objecta.*

Prima pars probatur. Omne vivens semper est in actu alicujus operationis vitalis sibi maxime connaturali, & radice aliarum operationum: ergo & Angelus. Sed non est aliqua operatio connaturalior Angelo tanquam substantia intellectuali, quæque sit aliarum radix, quàm cognitio simplicis, nam & objectum connaturalissimum est ipsi sua essentia, eaque se ipsam intellectui per modum speciei identidem representat; & ex cognitione suæ substantiæ Angelus ad aliorum quoque cognitionem determinatur: ergo.

Secunda pars probatur. Cognitio comprehensiva effectus etiam attingit causam: ergo cognitione

gione comprehensivâ, quâ Angelus perpetuò cognoscit seipsum, etiam perpetuò cognoscit DEUM, quæ sui causam.

Tertie partis ratio est primò. Quòd multa sunt objecta, quæ defectu existentia in actu secundo non semper, sed solum successivè, quo modo in ætærum natura ponuntur, Angelo representantur. Secundo. Quia species subjicitur libero usui & applicationi ipsius Angeli: Unde potest illas ad huius vel illius objecti representationem quoties, quomodo, & quando vult, applicare.

S. II.

Resolvitur altera pars quesiti.

Pro alterius quesiti resolutione præmittendum: sensum esse, an Angelus possit objecta non tantum in se & materialiter multa, sed etiam formaliter, & ut multa sunt, simul intelligere. Quod tunc demum sciret, si plura objecta, vel plures cognitiones Angeli ad se non subordinarentur: objecta quippe inter se coordinata (ut patet in scientiis) unum formaliter objectum; cognitiones quoque subordinatæ unam formaliter cognitionem constituent, juxta illud: Ubi est unum propter aliud, ibi est unum tantum. Hoc posito.

CONCLUSIO. Angelus non potest intelligere multa ut multa. S. D. hic a. 2. Ratio est. Angelus vel intelligeret multa ut multa per unum actum, vel per plures. Neutrum potest dici. Non per unum actum, quia sicut ad unitatem motus requiritur unitas termini, ita ad unitatem operationis requiritur unitas objecti; sed objectum non esset unum ex hypothese; ergo nec operatio. Non etiam per plures actus: quia idem subjectum vel potentia simul in actu perfecto pluribus formis adequatis, & ultimis actualitatibus ejusdem ordinis & generis compleri non potest, ut ex Philosophia supponitur; sed intellectio est ultima actualitas, & terminus potentia intellectivæ; ergo intellectus plures actus intellectiois ejusdem ordinis & generis simul elicere non potest.

Dixi ejusdem ordinis & generis. Nihil enim obstat, quin Angelus simul plures cognitiones subordinatas de objectis diversi ordinis itidem inter se coordinatis possit elicere. Ita Angelus de facto DEUM intelligit per beatificam visionem, sese per suammet substantiam, & alia à se per species superadditas; quæ cognitiones non minus, quam objecta ipsarum, cum inter se sint coordinata, ideo Angelus non plura, ut plura, sed per modum unius censetur cognoscere. Species quippe & cognitiones inferiores subordinantur superioribus, veluti ope-

rationes sensuum exteriorum subordinantur operationi sensus interni; & species superior eminenter in se continens inferiorem est ratio determinativa ad usum speciei inferioris. Atqui Essentia Divina, nec non propria essentia Angeli est species superior in se eminenter continens species intelligibiles inferiores: ergo Angelus Divinam essentiam clarè videns, & seipsum comprehendens, exinde ad usum aliarum specierum intelligibilium, ac variorum objectorum cognitionem simul & semel determinari potest.

Hinc etiam dabis disparitatis rationem, cur Angelus plures species intelligibiles in actu primo, non item plures cognitiones adequatas in actu secundo habere possit.

Ratio enim est: quòd species intelligibiles in actu primo habeant se per modum habitus & formæ incomplete; intellectiones verò per modum ultimæ actualitatis: non est autem inconveniens, plures formas incompletas concurrere ad unum principium totale compleendum: est verò absurdum, dari ejusdem potentia plures terminos completos & ultimos, e jusdem ordinis & rationis, dum quilibet eorum esset, & non esset ultimus, seu adequatus.

Quæres, utrum in intellectu Angelico dentur habitus? Respondeo. Nullos dati habitus (1.) scientiarum, vel artium: dari tamen posse habitus (2.) opinionis & fidei acquisitæ, in ordine ad cognoscenda futura contingentia, & cordium secreta.

Ratio primi est, quòd habitus scientifici dantur ad tollendam difficultatem, quam patitur intellectus in deducendis conclusionibus à suis principiis, & habitus artificiosi ad sublevandam difficultatem, quam patitur idem intellectus in introductione formæ in materiam; sed intellectus Angelicus in neutro patitur difficultatem, quippe qui exactissimè penetrat conclusiones in suis principiis, & effectus in causis; optimèque novit, quo modo forma artificialis conveniat suo subjecto: ergo.

Ratio secundi est: quia difficultas, quæ reperitur in formidine oppositi, cum assentimur, vel conjecturaliter propter quædam indicia & signa, vel propter auctoritatem dicentis, superatur per habitus opinionis & fidei acquisitæ: sed Angelus in assensu circa futura contingentia, vel secreta cordium, quandoque patitur difficultatem, & formidinem oppositi: ergo circa talia objecta habere poterit habitus opinionis & fidei.

ARTICULUS II.

An Angelus intelligat, discurrendo, componendo, dividendo?

SUMMARI A.

1. Exponitur status questionis.
2. Angelus nihil intelligit discurrendo.
3. Considerat conclusiones in principis.
4. Etiam si sua specie utatur inadæquatè, non tamen cognoscere potest illativè.
5. Disparitas inter species Angelicas, & anime Christi.
6. Quomodo sine discursu in effectu naturali Angelus cognoscat causam supernaturalem?
7. Quomodo demones in judicando decipi possint?
8. Possint eadem cognitio respectu diversorum objectorum esse evidens & inevidens, naturalis & supernaturalis?

9. *Quomodo Angeli dicantur consultare, & mirari?*
 10. *Disparitas inter intentionem & cognitionem principiorum.*
 11. *Angelus non intelligit componendo & dividendo.*
 12. *Nec ideo ipsius cognitio simul est naturalis & supernaturalis.*

§. I.

Removetur formalis discursus.

1. **L**Oquimur de discursu non virtuali, quem uti DEO, ita & Angelis communis Theologorum concedit, sed de formali, quo nempe ex cognitione rei magis notæ illativè, & ex vi ipsius deducimur in cognitionem rei minùs notæ. Unde ad discursum formalem non sufficit primò, ut sit cognitio unius in alio, sive ut unum objectum sit ratio cognoscendi alterum: id enim solummodò probat discursum virtuale, quo modo Divina essentia tam DEO, quàm Beatis est ratio videndi creaturas, velut, in Tract. de DEO diximus. Neque sufficit secundò, quòd sit unius cognitio post aliud, hoc enim solummodò dicit successione actuum, sive, ut vocant, discursum secundum successione, qualem Angelis nemo denegat. Requiritur ergo, ut sit cognitio unius ex alio non solum ex parte rei cognitæ, sed etiam ipsorum actuum, ita ut unus actus ab altero in causando dependeat, & ex vi ipsius sequatur, qua de causâ etiam vocatur discursus secundum causalitatem. His positis Scotus admittit in Angelis discursum circa objecta tam naturalia, quàm supernaturalia, tam evidentè quàm inevidentè cognita. Suarez, à quo non multùm distat Molina, admittit circa supernaturalia, & inevidentè cognita. D. Thomas cum sua Schola illum universalitè negat. Cum quo

2. **CONCLUSIO. I.** *Angelus nihil potest intelligere discurrendo.* S. D. hic a. 3. cum S. Dionys. c. 7. De Divin. nomin. dicente, *Angelos non congregare Divinam cognitionem à sermonibus diffusis*, h. e. discursibus mentalibus.

Ratio S. D. est. Primò. Quæ sunt perfectæ in aliquo ordine & genere, non possunt acquirere suam perfectionem, eo modo, quo illam acquirunt, quæ sunt imperfectæ in illo ordine & genere: sed Angelus in ordine intelligentium est perfectus; homo verò est infimum in isto ordine & genere: ergo fieri non potest, ut notitiam veritatis, quæ est intelligentis perfectio, acquirat modo imperfecto, qui est proprius homini, tanquam infimo intelligentium: atqui in comparanda notitia veritatis procedere ab ignotioribus ad notiora, à potentia ad actum, ab imperfectis ad perfectiora (quod ipsum est discurrendo) est modus imperfectus assequendi veritatem; uti econtrâ uno simplici intuitu actu perspicere totam veritatem, effectus in causis, conclusiones in principiis est maxima intelligentis perfectio: ergo Angelus discurrendo intelligere non potest.

Confirmatur primò paritate & exemplo substantiæ corporeæ. Quia corpora caelestia inter naturas corporeas excellunt, ideo suam perfectionem non obtinent per imperfectos motus aug-

mentationis & alterationis, uti corpora inferiora ergo quia Angeli inter naturas spirituales principantur, notitiam veritatis non acquirunt modo & motu imperfecto discursus, quo modo infimum intelligentium homo, qui etiam hac de causâ rationalis, ut econtrâ Angelus propter simplicem intelligenti modum intelligentia vocatur.

Unde confirmatur secundò. Proprietas aliquid naturæ neque per se, neque per accidens alteri naturæ convenire potest: sed discurrendo & ratiocinari est proprietas humanæ naturæ, sicuti rationale est ejus essentia: ergo Angelo nec per se, nec per accidens convenire potest, quemadmodum nec equo rugitus, nec leoni hinnitus convenire potest.

Ratio est secundò. Ille intellectus non est discursivus, qui, quandoque considerat conclusiones, illas considerat prout sunt in suis principiis; sed Angelus quandoque considerat conclusiones, considerat eas, prout sunt in suis principiis, inquit S. D. 1. 2. q. 89. a. 2. ergo ipse intellectus non est discursivus. Major est certa, neque enim aliter fit discursus, quam à principiis descendendo ad conclusiones. Aliter est D. Thomæ, & inde constat, quòd perfectio intellectus & luminis Angelici, juxta prius dicta, requirit, ut Angelus cognoscendo objectum, simul videat, quidquid in illo virtute continetur, omneque ipsius habitudines, sive necessarias, sive probabiles, ad quoscunque effectus.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò, quamvis hæ rationes probent Angelum non discurrendo, quando sui spec utitur adæquate, tunc enim videt in causâ effectus, in principiis conclusiones, quod autem prohibet ipsum discurrendo, si (ut in sententia Thomistica potest) velit suâ specie uti inadæquate modo seorsim causam, modò effectum cognoscere?

Confirmatur. Quamquam Christus D. potuerit per species infusa objecti sine discursu percipere; potuit nihilominus eadem species applicare ad discursivam cognitionem: ergo hoc ipsum poterit Angelus, si species velit inadæquate dividere.

Respondeo. Angelus potest suâ specie uti inadæquate, sistendo intra simplicem tendentiam ejusdem luminis & judicii, concedo, mutatam simplicem tendentiam in lumen & judicium activum, nego. Neque enim est in potentia Angelum mutare suum naturalem modum intelligendi; sed ejus naturalis modus intelligendi est, à simplici intuitu feratur in objectum, non intuitivo: ergo.

Ad confirmationem Respondeo, disparitatem esse, quòd species infusa Christi sint minis universales speciebus Angelicis, atque attemporata subiecto, h. e. animæ rationali Christi, quæ cum esset naturaliter discursiva, poterat illas species applicare modo suæ naturæ proportionato ad elevandam illativam cognitionem ex alterius subiecti inadæquate cognitione.

Objicies secundò. Poterit saltem Angelus discursum formare de supernaturalibus, tunc magis

quæ, cum ex cognitione naturalium attingit cognitionem supernaturalem. Si enim tunc supernaturalia non attingeret arguitur, attingeret uno naturali intuitu videndo supernaturalia in naturalibus: sed hoc non potest: quia supernaturalia contineri non possunt in naturalibus, nisi secundum potentiam obedientialem, quam Angelus naturaliter non cognoscit.

Sed contra est, quod sicut gratia non destruit, sed perficit naturam, ita & cognitio supernaturalium non evertit modum cognoscendi naturalem in Angelo, præsertim, cum lumen supernaturale ex se nullo modo exigat esse discursivum: ergo etiam in cognitione supernaturalium Angelus non procedit discursivè.

Unde ad argumentum Respondeo, quod Angelus uno simplici intuitu in effectu naturali quandoque cognoscit causam supernaturalem; non secundum distinctam, sed communem & confusam rationem ordinis supernaturalis, e. g. cum naturaliter videt hominem à mortuis resuscitatum, vel absentiam creatæ personalitatis in Christo, hæc ipsa cognitione sine ulla illatione iudicat adesse causam superiorem omni naturæ, à qua ille effectus procedat. Neque est absurdum, ut causa supernaturalis secundum communem rationem ordinis supernaturalis connectatur, & in esse manifestabilis contineatur in aliquo naturali, ita e. g. omnipotentia Divina, ut excedens omnem causam creatam continetur in natura resuscitata, & humanitate carente propria subsistentiâ, hoc ipsò, quod talis effectus à nulla causa creata sit producibilis.

Instabis primò. Hæc ratione demones nunquam errarent, aut deciperentur in conjecturali iudicio de supernaturalibus, & conjecturalibus: quod est contra D. Th. hic q. 58. a. 5. Sequela probatur. In simplici cognitione unius rei in altera propter habitudinem, & connexionem cum illa non est error; sed demones simplici intuitu cognoscerent supernaturalia in naturalibus propter habitudinem & connexionem cum illis: ergo non errarent.

Respondeo, negando sequelam, & dico, demones errare & decipi in iudicando, non quidem per se, h. e. ex defectu sufficientis virtutis ad iudicandum, sed per accidens. h. e. ex affectata & practica inconsideratione, cum per suæ speciei partialem suppressionem iudicant aliquid ut certò & absolute conexum, quod non nisi probabiliter & conjecturaliter cum altero est conexum, ut e. g. demon videat hominem gravibus concupiscentiæ motibus tentatum, species ipsi representat illos motus sub disjunctione vel cum consensu vel cum dissentiu voluntatis conjunctos. Quod si tamen voluntariè suppressâ alterâ parte disjunctionis iudicet absolute illos motus cum consensu conjunctos, falli & errare poterit.

Instabis secundò. Hinc sequi, quod eadem cognitio simul esset intuitiva & abstractiva; simul certa & incerta, clara & obscura, naturalis & supernaturalis: hoc autem Molinæ videtur impossibile.

Respondeo ad prima tria membra. Nullum ex his esse absurdum in ordine ad diversa objecta; ipsa sanè Divina intellectio est intuitiva respectu

sua essentia, abstractiva respectu creaturatum possibilem. Denominatio quippe intuitivi & abstractivi desumitur ex terminatione ad diversa objecta materialia: cum ergo idem actus possit ad diversa objecta terminari, quorum unum ratione exercitæ suæ existentia sit aptum videri; alterum ex opposita ratione non sit aptum intuitivè videri; poterit quoque una eademque cognitio simul habere denominationem intuitivæ & abstractivæ: sed neque repugnat eandem cognitionem, ut & speciem respectu diversorum objectorum esse evidentem & inevidentem, certam & incertam, quemadmodum eadem visio corporea rem distantem confusè, propinquam clarè percipit.

Ad ultimum membrum Respondeo. Si cognitio directè terminetur ad objectum supernaturale, fore supernaturalem, quamvis indirectè attingat objectum naturale; sic Angelus sub lumine fidei attingens Christi Humanitatem, attingit risibilitatem, aliasque humanæ naturæ conditiones.

Instabis tertio. Angeli consultant & mirantur super mysteriis supernaturalibus, veluti patet ex Psal. 23. *Quis est iste Rex glorie?* II. 63. *Quis est iste, qui venit de Edom.* Cant. 3. *Qua est ista, qua ascendit?* &c. Sed hæc non sunt absque discursu: ergo.

Respondeo, consilium in Angelis non esse, quantum ad formalem inquisitionem, sed quantum ad certitudinem iudicii & sententiæ de rebus agendis; similiter admirationem Angelis non concedendam, quoad comparationem & collationem effectus cum sua causa, sed præcisè quoad simplicem cognitionem causæ occultæ. Unde isti actus potius virtualiter, quam formaliter sunt in Angelis.

Objicies tertio. Unus actus voluntatis v. g. 10. intentio potest in Angelo causare alium actum v. g. electionem: ergo etiam una cognitio poterit ex altera causari. Consequentia probatur. Uti se habet in voluntate intentio finis, ita in intellectu cognitio principiorum: ergo sicut intentio finis potest movere ad electionem mediorum, ita cognitio principiorum potest causare notitiam conclusionum.

Respondeo negando consequentiam & pariter. Quia causalitas cognitionum pugnat cum perfectione intellectus Angelici; non autem causalitas volitionum cum perfectione voluntatis. Cujus ratio est: quod, ut loquitur S. D. q. 60. a. 2. in c. *actus appetitiva virtutis est secundum ordinem appetitus ad res*, ut in se sunt, unde quia in rebus aliquid est per se bonum & appetibile, aliud verò tantum est bonum & appetibile propter aliud, non est imperfectio appetentis, si, quod est appetibile ratione sui, intendat ut finem; aliud verò, quod non est appetibile ratione sui, sed propter aliud, eligit ut medium. E contra verò cognitio sic, secundum quod cognitum est in cognoscente; est autem imperfectio cognoscentis, si species & objecta intelligibilia non habeat sufficienter conjuncta, quod lequeretur, si per formalem discursum ab uno moveretur ad aliud.

§. III.

Removetur compositio & divisio.

Conclusio secunda. *Angelus non intelligit componendo, aut dividendo.* Ut hæc a. 4. S. D.

S. D. Noster enim intellectus componit, ac dividit, non ideo præcisè, quia utitur diversis speciebus ad cognitionem subjecti & prædicati; sed quia apprehendit uno extremo, non statim videt convenientiam, aut repugnantiam cum alio extremo, ideoque est ipsi necessaria conferentia unius extremi cum altero, ut visâ utriusque convenientiâ vel disconvenientiâ possit unum cum altero vel componere affirmando, vel ab altero dividere negando: sed de perfectione Angelici intellectus est, ut sicuti species ipsius repræsentant in principiis conclusiones, ita in uno extremo cognito videatur habitudinem, aut repugnantiam cum omni

alio extremo, adeoque intellectus ipsius nec componit nec dividit.

Neque dicas. Si cognitio, quâ Angelus simul cognoscit objectum naturale & supernaturale, non esset composita: esset simul naturalis & supernaturalis: sed hoc est inconueniens: ergo.

Respondeo negando sequelam. Et dico, si objectum, quod per se primò attingitur, sit supernaturale, etiam cognitionem fore supernaturalem, quantumvis objectum, quod secundariò attingitur, sit naturale, sin' objectum, quod per se primò attingitur, sit naturale, cognitio quoque erit naturalis.

DISPUTATIO XXXII.

DE

Voluntate Angeli.

Cognitionem appetitus, intellectum voluntas sequitur: Unde S. D. q. 59. & 60. disputat an, & quomodo in Angelis voluntas datur, ubi prætermisiss, quæ ex Tract. de anima constare possunt, ea solum determinabimus, quæ ad necessariam, vel liberam Angeli dilectionem pertinent.

ARTICULUS Unicus.

Quenam objecta Angelus liberè & necessariò amet?

SUMMARIÆ.

1. Angelus necessariò amat seipsum quoad specificationem.
2. Et quoad exercitium.
3. Nec minùs necessitatùr ad amandum DEUM ut Authorem naturæ.
4. Et quidem plùs, quàm seipsum.
5. Unde demones DEUM tantùm averfantur ut Judicem.
6. Nec sunt naturaliter, sed moraliter à DEO averfi.
7. Alios Angelos diligunt necessariò quoad specificationem, ut sunt unum in natura.

naturalia, nisi etiam amet & velit illa, à quibus per se dependent; sed per se dependent à DEO, ut Authore naturæ: ergo quàm necessariò seipsum diligit, & vult sibi ipsi efficaciter bona naturalia, tam necessariò diligit DEUM ut Authorem naturæ.

Ratio secundæ partis est: Inclinatio & dilectio, quâ Angelus se, DEUMque prosequitur, debet esse recta, utpote à DEO ipso insita: sed recta & ordinata dilectio petit, ut plùs ametur DEUS tanquam bonum totius, quàm Angelus tanquam bonum partis: ergo.

Neque opponas primò. Quòd demones, DEUM odio habeant. Ex quo non videntur posse simul ipsum naturali dilectione prosequi. Secundo, quòd ab ipso sint averfi per peccatum, tam ut ultimo fine naturali, quàm supernaturali: non ergo per dilectionem naturalem possunt in ipsum esse conversi.

Nam Respondeo ad 1. demones sub divinatione DEUM diligere & averfari. Digunt ut Authorem & conservatorem sui esse; averfantur quatenus Judicem & Authorem suppliciorum.

Ad 2. Respondeo. Demones per peccatum sunt à DEO averfi naturaliter, nego, moraliter, concedo. Ex mala nempe circumstantiâ, quòd dilectionem DEI ut ultimi finis naturalis, non subordinant dilectioni ipsius, ut ultimi finis supernaturalis.

CONCLUSIO III. Unus Angelus alius Angelos, quatenus secum in natura conveniunt, diligit necessariò quoad specificationem, non quoad exercitium. S. D. hic a. 4. Ratio primæ partis est. Quòd Angelus alterum odisse non potest,

1. CONCLUSIO I. Angelus necessitatùr ad amorem sui tam quoad (1.) specificationem, quàm (2.) quoad exercitium. Ratio primæ partis est: quòd voluntas est tantùm boni; bonum verò dicitur, quòd est supposito conveniens; ergo Angelus non potest velle, nisi quòd sibi conveniens: sed velle sibi bonum, est se amare: ergo.
2. Ratio secundæ partis est primò. Voluntas sequitur cognitionem; sed Angelus semper est in actuali cognitione sui ipsius, tanquam objecti summè proportionati: ergo etiam semper est in actu amandi seipsum.

Secundò. Si Angelus posset liberè cessare à dilectione sui ipsius, deberet ipsi in actuali sui dilectione apparere aliquod tædium, aut difficultas: sed nulla potest apparere: ergo.

3. CONCLUSIO II. Angelus pariformiter necessitatùr (1.) ad DEUM ut Authorem naturæ diligendum (2.) & quidem plùs, quàm seipsum. S. D. a. 5.

Ratio primæ partis est: Angelus non potest efficaciter sibi velle proprium esse, aliâque bona

est, quatenus est unum cum ipso, sed quatenus in prædicatis genericis convenit, est unum cum ipso: ergo. Dixi: quatenus in natura convenit, nil enim impedit, quin simul bonus malum, & malus bonum odio habeat, quate-

nus differt in bonis naturæ superadditis. Ratio secundæ partis est, quod amor sequitur cognitionem: ergo sicuti unus Angelus non necessariò de altero semper cogitat; (uti nec de aliis creaturis) ita & illum non semper actu diligit.

DISPUTATIO XXXIII.

DE

Gratia & merito Angelorum.

Consideravimus Angelos secundum suæ naturæ statum ac conditionem, nunc cum S. D. in q. 62. eosdem contemplamur secundum perfectionem gratiæ & gloriæ, naturæ superadditam, de qua quaeritur primò. Fuerintne Angeli creati in gloria? Secundò, an saltem in gratia? Tertio, An ad gloriam veluti viatores tendendo seu merendo, & quantà temporis duratione pervenerint? Unde fit

ARTICULUS I.

An Angeli fuerint in sua creatione beati?

SUMMARIUM.

1. Divisio beatitudinis in naturalem & supernaturalem, simpliciter & secundum quid.
2. Angeli sunt creati in naturali beatitudine.
3. Non in supernaturali.
4. Auctoritates in contrarium.
5. Locus Ezechielis exponitur.
6. Quo sensu D. Augustinus neget Angelos bonos fuisse peregrinos à Domino?
7. Quomodo omnes Angeli fuerint participes lucis?
8. Non sequitur daemones esse beatos beatitudine naturali.

§. I.

Adstruitur beatitudo naturalis, non supernaturalis.

1. PRænotandum, duplicem esse beatitudinem, naturalem, & supernaturalem. Naturalis est ultima perfectio, ad quam natura Angelica potest per vires naturæ pervenire, seu perfectissima operatio circa optimum objectum, quæ est naturalis abstractiva cognitio, & dilectio DEI tanquam Authoris naturalis. Supernaturalis consistit in perfectissima operatione supernaturali, quam esse beatificam & claram DEI visionem dicemus in prima secundæ. Ceterum beatitudo vel est simpliciter & perfectè, vel est imperfectè talis, & secundum quid. Perfectè & simpliciter talis est, quæ se solâ explet rationalem appetitum, estque simpliciter inamissibilis: imperfectè talis, & secundum quid, se solâ non explet appetitum rationalem, & simpliciter amitti potest.

2. CONCLUSIO. Angeli in primo sua creationis instanti fuerunt beati (1.) beatitudine naturali (2.) non supernaturali. Et ratio primi est: Angelus in primo suæ creationis instanti habuit perfectissimam non minus cognitionem, quàm dilectionem naturalem DEI ut Authoris naturæ: ergo habuit perfectissimam operationem intra limi-

R. P. Mezger, Theol. Schol. Tom. I.

tes naturæ circa optimum objectum sui appetitûs satiativum: sed hæc est beatitudo naturalis: ergo.

Ratio secundi est: quia vel habuissent beatificam visionem (in qua illa beatitudo consistit) transeunter, vel permanenter: non transeunter; nam visionem pro primo & unico instanti Angelis fuisse communicatam, moxque iterum subtractam, in eum finem, ut illam Angeli proprio actu mereri possent, gratissimè & absque ullo S. Scripturæ & rationis fundamento dicitur. Non permanenter: primò, quia meritum & via non stat cum præmio & termino viæ; sed gloria, seu visio beatifica, juxta Concilia & PP. conferitur Angelis ex merito, & per modum præmii: ergo. Secundò, quia Angeli potuerunt deviare & excidere à termino vitæ æternæ, ac de facto multi peccando exciderunt: at non potuissent excidere, si gloriam habuissent permanenter collatam, partim ex conditione gloriæ, quæ ab intrinseco petit esse inamissibilis, & peccabilitatem excludit, partim ex conditione naturæ Angelicæ, cujus arbitrium post perfectam electionem est ab intrinseco inflexibile.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies varias Auctoritates: inprimis ex S. Scriptura illud Ezech. 28. *In deliciis paradisi DEI fuisti*: sed paradisus DEI videtur esse vita & beatitudo æterna.

Secundò. D. August. 11. de civit. c. 9. dicit bonos Angelos nunquam fuisse peregrinos à DEO: ergo nunquam fuisse viatores. Si nunquam viatores: ergo semper comprehensores & beati. Tertio idem S. Pater I. cit. c. 22. habet: quòd Angeli à principio fuerint participes lucis & claritatis æternæ.

Respondeo ad 1. per *delicias paradisi DEI* intelligi dona supernaturalia, quibus Angeli in cælo Empyreo, qui *paradisus DEI* dicitur, fuerunt exornati.

N n

Ad

6. Ad 2. est duplex *Responso*. Primò. Quòd via seu status merendi Angelorum fuerit tam brevis, ut pro peregrinatione (que longiorem viam significat) reputari non debeat. Secundò & meliùs, quòd boni Angeli nunquam à DEO peccando recesserint, sicut Lucæ 15. Filius prodigus dicitur *peregri profectus*, quia à statu gratiæ peccando deslexit.
7. Ad 3. Respondeo, Ly à principio accipi posse vel pro initio & primo instanti creationis, & tunc per ly *lucis & claritatis* non intelligi visionem beatificam, sed præstantem cognitionem mysteriorum gratiæ extra Verbum, quam omnes Angeli habuerunt: vel pro duratione proximè consequente Angeli & mundi creationem; & tunc lentus erit, solos bonos Angelos statim & non diu post suam creationem fuisse elevatos ad visionis beatificæ claritatem.
8. Objicies ex ratione. Sequitur ex nostra assertionem, quòd demones de factò essent beati saltem beatitudine naturali: sed hoc est falsum: cum summa miseria naturali, quam demones æternis suppliciiis cruciati patiuntur. Sequela probatur primò, quia de ratione beatitudinis est, quòd sit inamissibilis: ergo si Angeli habuerunt in primo instanti creationis beatitudinem naturalem, illam etiamnum inamissibiliter obtinent. Secundò, Quia juxta D. Dion.

naturalia in demonibus manserunt integra, sed beatitudo naturalis est quid purè naturale, quippe consistens in naturali cognitione & dilectione DEI Authoris naturæ: ergo.

Respondeo negando sequelam, cujus partem probationem ita distinguo: de ratione beatitudinis simpliciter est, quòd sit inamissibilis, concedo; de ratione beatitudinis secundum quid, nego antecedens & consequentiam. Nam beatitudo naturalis non est beatitudo simpliciter, sed secundum quid. Supposita namque elevatione naturæ intellectualis in finem & beatitudinem supernaturalem, jam beatitudo naturalis alteri supernaturali subordinata (sicque non nisi beatitudo secundum quid) se sola nequit explere appetitum rationalem, & illa amissa ipsa quoque indirectè & ex consequenti amitti potest. Ad 2. quoque probationem distinguo majorem. naturalia in demonibus manserunt integra, quoad entitatem & in ordine Physico, concedo (& ita intelligendum est illud axioma è D. Dionys. desumptum) quoad ordinem modum perfectionis, & in ordine morali nego. Sed beatitudo naturalis est quid naturale, pertinens tamen ad ordinem moralem, & includens rectitudinem voluntatis, concedo, non pertinens ad hunc ordinem, nec includens rectitudinem voluntatis, nego minorem & consequentiam.

ARTICULUS II.

An, & quâ suâ dispositione Angeli fuerint creati in gratiâ?

SUMMARIUM.

1. *Authoritate probatur omnes Angelos esse creatos in gratiâ.*
2. *Ratio Doctoris Angelici.*
3. *Exponitur, quomodo diabolus ab initio peccaverit?*
4. *Exponitur dictum Joannis Pape.*
5. *Sufficit gratiâ prioritas & medietas natura inter naturam & gloriam.*
6. *Angelus proprio charitatis actu fuit dispositus ad gratiâ.*
7. *Ille actus erat imperfectè liber.*
8. *Tametsi esset ex gratiâ, potuit disponere ad gratiâ.*
9. *SS. PP. adstruunt proportionem gratiâ secundum gradum naturalis perfectionis in Angelis.*
10. *Ratio Doctoris Angelici.*
11. *Non tamen perfectio naturalis est dispositio, vel motivum ad majorem gratiâ.*
12. *Disparitas de homine, & operatione naturali.*

§. I.

Adstruitur Angelorum creatio in gratiâ.

- I. **CONCLUSIO. I.** *Omnes Angeli fuerunt creati in gratiâ. S. D. hic a. 3.*

Probatum primò ex illo Ezech. 28, ubi de Luciferò; *Tu, Cherubin in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in viis tuis à die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te.* Ergo habuit Angelus perfectionem ab initio suæ creationis, quam peccando amisit: sed hæc non fuit natura-

lis: ergo supernaturalis, quæ potissimum in gratiâ & charitate consistit.

Probatum secundò. *Authorit. SS. PP.* è quibus D. Hieron. in Ol. c. 3. *sicut demones, qui lapsi de propria dignitate, & nihil antique gratiæ possident aridi sunt.* Et in illud Job. 4. *Et in Angelis reperit pravitatem, dicitur, inquit, Diabolus, qui quondam sanctus Angelus fuit.* D. Gregor. verba Ezech. supra citata explanans l. 32. *Moral. c. 16. quia, inquit, inter Angelorum corda charitatis igne succensa, clarus gloria conditionis exstitit.*

Probatum 3. ratione. DEUS Angelos condidit in ordine ad gloriam propriis actibus & meritis, ut dicitur, consequendam: sed hanc per merita non potuerunt consequi sine gratiâ; ergo DEUS ipsis contulit gratiâ seu principium meriti & lumen gloriæ. Sublimo: atqui DEUS rebus omnibus ab initio suæ conditionis indidit seminata virtutem ad producendum effectus, quibus hanc præstitutam consequerentur: ergo etiam Angeli ab initio suæ creationis collata fuit gratiâ, quæ præset actus meritorios producere & gloriâ consequi.

Confirmatur à paritate Adam, cui gratiam justificantem initio creationis concessam fuisse, definitum est à Trid. Sels. 5. Can. 1. Nil minus signa de Angelis quoque est sentiendum.

Neque obstat primò. Illud Jo. 8. ubi dicitur; *ab initio diabolus peccat.* Nam primò ly *initium* non est accipiendum Mathematicè pro primo instanti creationis, neque enim in illo Angelum peccare potuisse dicitur in seq. sed moraliter pro

§. III.

Mensura gratiæ Angelicæ.

CONCLUSIO III. *Angeli gratiam, consequen-* 9
ter gloriam acceperunt juxta proportionem &
inæqualitatem naturalis perfectionis, Ita S. D. a. 6.

Probatur primò authoritate SS. PP. è quibus
D. Basilius l. d. Spiritu S. c. 16. ait: *Celorum vir-*
utes non supra naturâ sanctâ sunt, sed juxta pro-
portionem, quâ se invicem superant, à Spiritu ha-
bent sanctificationis mensuram. Et Damasc. 2. de
fide c. 3. *per Verbum igitur Angeli omnes creati*
sunt, ac per sancti Spiritus sanctificationem omnes
perfectionis numeros acceperunt, ita tamen, ut pro
sua quisque dignitate & classe luminis, gratiæq;
participes sint.

Probatur secundò ratione. Perfectior esse-¹⁰
ctus à sapiente artifice ordinatur in finem perfe-
ctiorem: sed DEUS Angelos ordinat in finem
beatitudinis æternæ: ergo perfectiores Angelos
ordinat in perfectiorem beatitudinem, sed beati-
tudo confertur juxta gradum gratiæ, quæ est fe-
men gloriæ: ergo perfectior Angelus accipit per-
fectiorem gratiam.

Ceterum cum dicimus, Angelo perfectiori se-¹¹
cundum naturam conferri perfectiorem gratiam,
non volumus, quòd ipsa natura sit vel ratio men-
surans, vel dispositio vel initium, vel motivum ali-
quod Divinæ gratiæ, quòd contra Pelagianos &
Semipelagianos rejectum ex Tract. de gratia sup-
ponimus; sed quòd DEUS juxta Divinæ suæ artis
sapientissimam dispositionem, quam ex SS. PP.
dictis colligimus, perfectiores Angelos ad perfe-
ctiorem gratiam & gloriam extrinsecè ordinave-
rit, & juxta quantitatem naturalis perfectionis
extrinsecò suo & gratuito beneplacito quantita-
tem gratiæ & gloriæ mensuraverit.

Oppones primò: In hominibus gratia non con-¹²
fertur secundum majorem perfectionem naturæ:
ergo neque in Angelis. Secundò non datur perfe-
ctior gratia & gloria intuitu perfectioris opera-
tionis naturalis; ergo neque intuitu perfectioris
naturæ.

Respondeo negando utramque paritatem. Et
ad 1. ratio disparitatis est, quòd diversitas for-
malis & specifica est ob diversitatem finis, non
autem diversitas tantum materialis, vel acci-
dentalis: atqui in Angelis est diversitas forma-
lis & specifica; in hominibus verò tantum ma-
terialis vel accidentalis: & sic conveniens erat
perfectiores Angelos ordinari ad perfectiorem
gratiam & gloriam, non autem perfectiores
homines. Ad 2. quoque disparitas est: quòd
si major gratia daretur intuitu perfectioris ope-
rationis naturalis, conferretur tribui per mo-
dum mercedis, siquidem meritum in operatio-
ne consistit: at cum tribuitur major gratia in-
tuitu perfectioris naturæ, tantum cenetur tri-
bui propter extrinsecam ordinationem creatis;
quæ nempe DEUS libero suo beneplacito per-
fectiorem Angeli naturam ad perfectiorem gra-
tiam & gloriam ordinavit. Unde natura An-
gelica non se habet vel ut dispositio; vel ut
motivum vel initium, aut ratio mensurans Di-
vinæ gratiæ, sed præcisè ut subiectum Divinæ
ordinationis, neque in rigore loquendo, dicen-
dam

N n 2

deliberatione non multum distante à prima creatione,
Secundò juxta expositionem. S. D. q. 63. a. 5.
ad 3. ex D. Aug. 11. de Civit. desumptam, non
ab initio, ex quo creatus est, peccare putandus est,
sed ab initio peccati, scilicet quia nunquam a pec-
cato recessit.

Neque obstat secundò Authoritas Jo. Pape in
c. vii. litteris 16. q. 2. de diabolo dicentis: *do-*
let enim satis & erubescit, charitatem, quam in cæ-
lo requirit habere, homines constantes ex lutea na-
tura tenere in terris. Nam ly habere hoc loco acci-
pitur in sensu, quo & ly tenere, pro constanter
possidere, sicque S. Pontifex loquitur totum de
charitate perseveranter conservata, non de primò
acquistâ.

Nec obstat tertio, quòd gratia sit media inter
naturam & gloriam, quia hæc medietas & priori-
tas inter naturam & gratiam, non est necessariò
temporis, sed naturæ, ut patet in Adamo.

§. II.

Fuerintne Angeli dispositi ad gratiam?

CONCLUSIO II. *Angelus ad gratiam in pri-*
mo sua creationis instanti acceptam fuit dispo-
situs per proprium actum charitatis. Ita communis
Thomisti. contra Capricolum, & Molinam.

Ratio est: de Lege DEI ordinaria nulli viatori
adulto infunditur gratia, sine propria liberi arbi-
trii dispositione & motu, ut aliunde suppono, sed
Angeli se habent, sicut Viatores adulti, siquidem
in illis nulla fuit rationis infantia; ergo gratia
fuit ipsis concessa juxta cuiusque propriam dispo-
sitionem: sed motus liberi arbitrii proximè dispo-
nens ad gratiam est, & in Angelo alius esse non po-
tuit, quam actus charitatis: ergo.

Dices tamen primò. Si Angelus in primo in-
stanti suæ creationis clicuisset actum charitatis,
non potuisset in secundo instanti peccare, conse-
quens est fallum: ergo. Sequela probatur. An-
gelus est inflexibilis arbitrii (ut infra dicitur) ita
ut, quòd semel elegerit, respuere non possit. ergo
si in primo instanti creationis DEUM super om-
nia dilexisset, etiamnum diligeret.

Respondeo, negando sequelam, cuius probatio-
nem distinguo. Angelus, quòd semel ex perfecta
de liberatione & propria applicatione elegerit, re-
spuere non potest, concedo, ex imperfecta libertate
& extrinseca applicatione, ac speciali DEI mo-
tione nego. In primo autem instanti speciali
DEI motione Angelus applicatur ad dilectionem,
in secundo primum semetipsum ex perfecta deli-
beratione applicat, & movet in finem, de quo in
sequentibus.

Dices secundò. Actus Charitatis, quem ha-
bit Angelus, necessariò est ex gratia: ergo non
disponit ad gratiam. Consequentia probatur.
Si disponeret, esset prior gratiâ; sed non potest
esse prior hoc ipso, quòd procedat ex gratia:
ergo.

Respondeo ex iis, quæ docentur de gratia, ne-
gando consequentiam, & probationem distinguo,
esse prior in genere causæ materialis, & dispositi-
væ, concedo, formalis, vel efficientis, nego, & si-
milliter distinctâ minore, nego consequentiam,

R. P. Mezger, Theol. Schol. Tom. I.

dum est, quòd DEUS intuitu perfectioris naturæ det majorem gratiam, sed quòd secundum proportionem naturalis perfectionis det gratiam supernaturalem.

ARTICULUS III.

An & quanto tempore Angeli meruerint suam beatitudinem?

SUMMARI A.

1. Auctoritas SS. PP. pro merito beatitudinis.
2. Ratio, proportionatus modus assequendi suam beatitudinem.
3. Etiam omnes Angeli in primo creationis instanti merebantur beatitudinem.
4. Dubium de libertate actus.
5. Defenditur libertas.
6. Respondetur ad rationem dubitandi.
7. Quid sint instantia via Angelica.
8. Via malorum.
9. Et honorum Angelorum constat tribus instantibus.
10. Angeli boni consecuti beatitudinem statim post instantem plena libertatis.

§. I.

Adstruitur meritum beatitudinis.

1. **CONCLUSIO I.** SS. Angeli meruerunt beatitudinem. Ita D. Th. hic a. 4. cum comm. DD. & SS. PP. è quibus clarissimè D. Gregor. M. hom. 7. in Ezech. *Natura Angelica, quando creata est, liberum accepit, utrum vellet in humilitate persistere, & in omnipotentis DEI conspectu permanere: an ad superbiam laboretur, & à beatitudine caderet; sed quia cadentibus aliis, sancti Angeli in sua beatitudine persistenterunt, hoc acceperunt in munere, ut jam cadere omnino non possent.* Et D. Anselm. l. d. cal. diab. c. 24. *palam igitur est, quia sicut illi (malo Angelo) non posse recuperare, quod deseruit, est pena peccati: ita huic (bono Angelo) non posse deserere, quod tenuit, est premium justitiae.*

- Ratio est: quælibet creatura pertingit ad suum finem per propriam operationem proportionatam naturæ, & fini ipsius; unde si agens sit naturale, finem suum actione naturali consequitur; si morale, ut natura intellectualis, etiam moraliter, h. e. meritorie, illum consequitur: atqui Angelus (agens intellectualem & morale) est creatus ad obtinendam beatitudinem supernaturalem: ergo etiam illam meritorie consequitur.
3. **CONCLUSIO II.** Angeli omnes in primo instanti sua creationis meruerunt gloriam per actum charitatis. Ita S. D. hic q. 63. a. 5. ad 3. & 4. & a. 6. in c. quamvis aliquando videatur sensisse oppositum, nempe q. 16. de malo. a. 4. ad 3. Ratio est, quòd actui charitatis in primo instanti elicitio nil desit, quòd minus sit & dicatur meritorius: nam est actus viatoris, in gratia constituti, supernaturalis, & in ultimum finem supernaturalem relatus & liber.
4. De ultima conditione solâ potest esse dubium. Nam quo pacto potest actus esse liber pro eo instanti, pro quo non poni non potuit? sed pro eo instanti non poni non potuit, quia Angeli voluntas ad illum actum specialiter fuit à DEO determinata, & si Angelus illum omisisset, peccasset, supposito præcepto dilectionis: atqui

Angelus in primo instanti peccare non potuit, ut dicitur inferius.

Sed nihilominus etiam ista conditio non desit actui dilectionis ab Angelo in primo sua creationis instanti elicitio: ut licet non haberet plenam & completam libertatem contrarietatis, quæ sufficeret ad peccandum; haberet tamen inchoatam libertatem & contradiccionis, quæ sufficeret ad merendum. oportebat enim Angelicam creaturam etiam in illo instanti modo suæ naturæ proportionato operari, & à DEO ad operandum applicari, sed modus operandi creaturæ Angelicæ pro illo instanti proportionatus fuit, ut libere operaretur: ergo sic fuit operata, atque ad talem operationem à DEO applicata.

Ad rationem dubitandi Respondeo. Illum actum potuisse non poni absolute & in sensu absoluto; non potuisse non poni in sensu composito, & ex suppositione tum præcepti tum applicationis Divinæ; quæ necessitas quia non est antecedens, sed consequens, juxta doctrinam Thomisticam in Tract. de gratia, non tollit libertatem dilectionis Angelicæ. Nec ideo Angelus in primo instanti peccare potuit; quia non poterat illum actum omittere in sensu composito præcepti, & cum illa differentia contrarietatis ad bonum & malum; sed solum in sensu diviso præcepti & cum indifferentia exercitii & contradiccionis: de quo plura partim in Tract. de incar. partim de grat.

§. II.

Instantia via Angelica.

Via Angelorum est status merendi, quo poterunt tendere & pervenire ad terminum vite æternæ. Instantia Angelica non sunt momenta nostri temporis Mathematicè indivisibilia, sed operationes Angelicæ, unde tot sunt ponenda instantia pro duratione vite Angelicæ, quot diversæ operationibus illa absolvitur.

CONCLUSIO I. Malorum Angelorum constat tribus instantibus.

Ratio est, Quia tot sunt diversæ operationes ipsorum vel intrinsicè componentes statum vite, vel illum extrinsicè terminantes. Nam in primo instanti creationis erant per supernaturalem dilectionem conversi in DEUM: postea per peccatum à DEO liberè averti. Tertiò in statu damnationis summâ tristitiâ affecti, odio DEI ac desperatione repleti. Adde, quòd Angelus in uno instanti non possit mutare locum, ut supra dictum; cum ergo malus Angelus fuerit de caelo in infernum detrusus, necesse est, poni duo instantia, in quorum uno ultimò fuit in caelo, in altero verò primò fuit in inferno.

CONCLUSIO II. Etiam honorum Angelorum via tribus constat instantibus. Nam & in his reperitur triplex saltem moralis differentia operationum. Nam in primo amabant suam naturam excellentiam ac perfectionem cum subjectione &

subordinatione ad finem supernaturalem, sub iudicio solum indifferenti quoad exercitium, sine plena libertate. Deinde eandem suam perfectionem eodem modo amabant cum plena libertate etiam quoad specificationem, propria applicatione & nova difficultate seu tentatione ex malo exemplo & scandaloso lapsu Angelorum peccantium. Tertiò elicerunt actum visionis & amorem beatificum absque omni indifferentia. Unde licet supernaturalis DEI dilectio fuerit eadem Physicè, fuit tamen propter diversitatem triplicis iudicii practici, quo regulabatur, in esse motis ita diversificata, ut ad tria instantia & triplicem statum Angeli beati constituendum sufficeret.

10. Inferos ex dictis. Angelos suam beatitudinem consecutos fuisse (1.) non tantum ante Christi resurrectionem (2.) & lapsum Adami (3.) sed statim post primum instantem, in quo plenà libertate sunt meriti.

Primum constat ex manifesta Autoritate S. Scripturæ tum Daniel. 7. ubi dicitur. *Decies millies centena millia assistebant ei.* Quam assitentiam SS. PP. explicant de clara DEI visione; tum vel maxime ex Matth. 18. ubi Christus ante suam resurrectionem loquitur de Angelis: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in calis est.*

Secundum itidem patet ex S. Script. referente Evam à Diabolo tentatam, & *invidia Diaboli* mortem introductam esse in mundum Sap. 2.

Tertiò ratio est: quòd nulla sit ratio differendi præmium post perfectum Angeli meritum; eò quòd gratia perficitur subiectum iuxta modum naturæ; At naturalis Angeli modus operandi per voluntatem est, ut per primum actum plenè liberum perfectè disponatur circa suum finem, eique immobiliter ad hæreat, ut in seq. dicitur; ergo etiam hoc modo disponebatur circa finem supernaturalem. Nec obstat Authoritas D. Greg. Nazian. or. 42. in Palch. dicens: *Hodie salus mundo tam visibili, quam invisibili:* nam vel per mundum invisibilem intelligit animas PP. in limbo detentas, vel solum vult Angelorum ruinas per Christi resurrectionem fuisse reparatas.

Cæterum quanta proportionaliter ad nostrum tempus fuerit mora, quam in secundo viæ instanti mali Angeli peccando, boni perseverando insumpserunt, definiti non potest; brevissimam fuisse ex dictis patet, non tamen omnino instantaneam videtur ostendere modus loquendi, quo S. Script. pugnam inter malos, bonosque Angelos commemorat.

DISPUTATIO XXIII.

DE

Malitia, seu peccato Angelorum.

Ad q. 63.

Duplex malum Angelus peccando incurrit, malum culpæ & malum pænæ. Nos cum S. D. q. 63. prius de illo, postea de isto. Et quia occasione peccati etiam quaritur de peccabilitate, & impeccabilitate creaturæ, ideo fit

ARTICULUS I.

Utrum dari possit creatura impeccabilis?

SUMMARI A.

1. De facto non datur creatura simpliciter impeccabilis.
2. Duplex defectibilitas à DEO ut sine supernaturali, & naturali.
3. Indefectibilitas à sine supernaturali est impeccabilitas simpliciter: à sine naturali, secundum quid.
4. Contra finem naturalem peccari potest directè vel indirectè.
5. Impeccabilitatis implicancia monstratur Authoritate.
6. Ratio ex defectibilitate in essendo.
7. Que non tantum inferri Physicam, sed etiam moralem defectibilitatem in operando.
8. Nec creatura potest esse sua regula in operando.
9. Nec possunt ipsi deberi omnia principia rectè operandi supernaturaliter.
10. Impeccabilitas secundum quid adstruitur.
11. Angelus determinatur ad prosecutionem suæ beatitudinis naturalis in particulari.
12. Nec potest errare circa legem naturalem.
13. Demones ex odio DEI ut finis supernaturalis inducunt homines ad peccata præceptis naturalibus contraria.
14. Angelus in statu pura nature haberet libertatem contra aditionem ad implenda præcepta.
15. Potest Angelus naturaliter cognoscere finem supernaturalem in confuso.
16. Etiam in statu pura nature Angelus esset remore peccabilis.

§. I.

Prænotanda circa statum questionis.

Suppono primò tanquam de fide certum, de facto nullam puram creaturam fuisse conditam, quæ esset simpliciter impeccabilis, siquidem non tantum de hominum, sed etiam de Angelorum peccato clarè meminit sacer textus Job. 4. *Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperis pravitatem, &c.* questio igitur solum est de possibilitate creaturæ impeccabilis? De qua.

N n 3

Sup-

2. Suppono secundò. Cùm peccare nihil aliud sit, quam deficere ab ultimo fine, ideo peccabilitatem quoque, nihil aliud esse, quàm defectibilitatem à DEO ut ultimo fine, & prima regula conducente ad ultimum finem. Quod dupliciter fieri potest, vel ut sit defectibilitas à DEO, ut ultimo fine supernaturali, qui est DEUS ut Author gratie in seipso intuitivè visibilis; vel à DEO, ut ultimo fine naturali, qui est DEUS ut Author naturæ abstractivè cognitione assequibilis.

3. Porro exclusio defectibilitatis à DEO ut ultimo fine supernaturali dicitur impeccabilitas simpliciter, quia cùm ratio ultimi finis naturalis sit subordinata ultimo fini supernaturali, hoc ipso quòd quis non possit deficere ab ultimo fine supernaturali, neque ab ultimo fine naturali, adeoque nullo modo possit deficere: estque proinde simpliciter impeccabilis. Exclusio verò defectibilitatis ab ultimo fine naturali tantùm dicitur impeccabilitas secundùm quid, quia cùm iste finis ultimus supra se habeat altiorem finem supernaturalem, eique subordinari possit; ideo fieri potest, ut quamvis aliqua natura circa ultimum finem naturalem sit indefectibilis, tamen adhuc ab ordine finis & regula supernaturalis possit deficere.

4. Suppono tertio. Duplici modo posse contingere defectum & peccatum contra ultimum finem naturalem, directè vel indirectè. Directè fit, cùm peccatum ex specie actûs & objecti repugnat honestati, vel præcepto naturali. Indirectè, cùm peccatum ex specie actûs & objecti repugnat præcepto supernaturali, ex consequenti tamen etiam pugnat cum præcepto naturali, in quantum supposita elevatione naturæ rationalis in finem supernaturalem ipsa ratio naturalis dicitur, non esse violandum ordinem Charitatis supernaturalis, per quem bonum rationis perficitur. Quibus politis Scotus in 2. dist. 23. q. un. §. *Dico igitur*, existimat magis Authoritate S. Augustini l. 3. contra Maximum, c. 13. & S. Anselmi in l. cur DEUS homo c. 10. quàm efficaciam rationis deduci, non posse dari creaturam simpliciter impeccabilem; Econtà Thomistæ sentiunt, ita concludendum esse etiam ex efficacia rationis.

§. II.

Excluditur impeccabilitas simpliciter.

5. **CONCLUSIO I.** *Implicat creatura rationalis ab intrinseco simpliciter impeccabilis.* S. D. hic a. 1. & q. 24. de Verit. a. 7. & Scotus in 2. dist. 23.

Probat primò S. Scripturæ & SS. PP. auctoritate. Nam i. Timoth. 6. dicitur de DEO, qui solus habet immortalitatem, ubi Apostolus juxta interpretationem SS. PP. DEO soli tribuit immortalitatem, ut oppositam morti peccati, h. e. impeccabilitatem. Ex PP. verò Hieron. Epist. 146. ait: *Solus DEVS est, in quem peccatum non cadit.* Et August. l. 3. contra Maximinum. c. 12. *Cuiuscunque creatura rationali præstat, ut peccare non possit, non est hoc natura propria, sed DEI gratia.*

6. Probat secundò ratione: Quisquis est defectibilis in operando, est etiam simpliciter peccabilis: sed omnis creatura ex intrinseca ratione crea-

turæ est defectibilis in operando, ergo etiam ex intrinseca ratione est simpliciter peccabilis. Major patet ex notando secundo. Minor probatur primò. Modus operandi sequitur modum essendi, h. e. non potest aliqua natura habere perfectiorem modum operandi, quàm sit perfectio & modus essendi, siquidem virtus operandi radicatur in modo essendi: sed omnis creatura ab intrinseco habet defectibilem modum essendi, ita, ut non minus sit annihilabilis, quàm ex nihilo; ergo etiam habet defectibilem modum operandi.

Neque dicas. Hinc tantùm probari Physicam non etiam moralem defectibilitatem in operando. Nam contrà est: quia defectibilitas in attingendo finem, est defectibilitas moralis; sed ex natura ratione omnis creatura rationalis habet defectibilitatem in attingendo finem: habet enim defectibilitatem in modo proprio operandi; sed modus proprius operandi creaturæ rationalis est operari propter finem: ergo creatura rationalis etiam habet defectibilitatem in attingendo finem.

Eadem minor probatur secundò. Agens indefectibile in operando, aut est ipsa regula operandi, aut immobiliter conjunctum cum regula dirigente in finem, sic enim (est exemplum S. Doctoris) contingit aliquando manum in sciendo describendo errare, quia ipsa non est regula, neque immobiliter conjuncta cum regula sciendi, vel scribendi, & ideo quandoque deviat à tali regula: atqui creatura rationalis nec est sua regula operandi, neque ipsi immobiliter conjuncta. Illa quippe sola voluntas est sua regula operandi, quæ non habet superiorem, ut est voluntas Divina: junctio quoque naturæ rationalis cum regula supernaturali & voluntatis create cum Divina manente in finem supernaturalem sit secundum potentiam obedientialem; adeoque non potest ipsa esse naturaliter & immobiliter debita.

Probat tertio. Si quæ creatura esset per naturam simpliciter impeccabilis, tunc ipsi deberetur omnia principia rectè operandi in ordine supernaturali: sed hoc implicat; jam enim non essent principia supernaturaliter operandi, si non transcenderent omnem ordinem & exigentiam naturæ. Rursus tali creaturæ tanquam immobiliter conjunctæ cum fine supernaturali conaturaliter deberetur gratia consummata, & lumen gloriæ, & esset ejusmodi creatura substantia supernaturalis, quæ omnia manent refutata ex dictis i. Tractatu de Visione. Ex quibus colliges assertorem D. Thomæ non minus pondus habere à ratione, quàm ab auctoritate.

§. III.

Afferitur impeccabilitas secundum quid.
CONCLUSIO II. *Potest dari creatura ab intrinseco peccabilis per ordinem ad finem ultimum supernaturalem; imò Angeli de facto hoc modo sunt impeccabiles.* S. D. hic ad 3. & q. 16. de malo a. 3. in c.

Ratio est primò. Creatura rationalis per actus dilectionem ex necessitate naturæ semper conjuncta cum ultimo fine, non potest directè deficere ab illo, & consequenter est circa illum impeccabilis; atqui potest aliqua creatura per actus dile-

lectionem ita esse conjuncta cum ultimo fine, ut illum necessario amet necessitate non solum specificationis, sed etiam exercitii, imò de facto Angelos ita DEUM naturali dilectione diligere supra disp. 29. A. 2. vidimus: ergo.

Ratio est secundò. Ita se habet Angelus ad prosecutionem finis & beatitudinis naturalis in particulari, sicut se habet homo ad prosecutionem finis & beatitudinis naturalis in communi; sed homo necessitatur saltem quoad specificationem ad ejus prosecutionem, ita ut non possit ab illo deficere; ergo & Angelus hoc modo necessitatur ad prosecutionem finis ultimi, suaque beatitudinis naturalis in particulari. Major probatur. Nam sicuti hominis cognitio incipit ab universalibus, idèque homo primitus determinatur solum ad prosecutionem finis ultimi in universali; sic contra cognitio Angeli incipit à singularibus, idèque determinat ad amorem finis ultimi in particulari.

Ratio est tertio. Ut Angelus directè peccaret contra præcepta, & finem naturalem, deberet habere quemdam errorem & inconsiderationem immediate circa finem & legem naturalem, ut sup. ex Tract. de Vir. & pecc. sed hoc dici non potest: ut patet ex sequentibus: ergo.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primò. Inducere alium ad peccandum contra legem naturalem, est peccare directè contra legem naturalem: sed demones expresse inducunt homines in peccata contra naturam: ergo.

Respondeo distinguendo majorem. Inducere alium ad peccandum contra legem naturalem ex odio DEI ut ultimi finis naturalis, est directè contra legem naturalem, concedo, ex odio DEI ut finis supernaturalis, nego majorem. Sed demones ita inducunt homines ad peccatum ex odio DEI ut finis ultimi supernaturalis, concedo; naturalis, nego minorem & consequentiam. Sic enim videtur, tantum indirectè, materialiter & mediatè peccare contra legem naturalem, in quantum peccare contra legem supernaturalem est contra bonam rationem, quod per legem naturalem præcipitur.

Objectiones secundò. Sequeretur, quòd si DEUS condidisset Angelum in statu puræ naturæ sine elevatione in finem supernaturalem, quòd tamen

per observantiam præceptorum naturalium nihil potuisset mereri: consequens est absurdum: ergo. Sequela probatur. Ut Angelus mereretur per observantiam præceptorum, tunc ista deberet ipsi esse libera, sed in statu puræ naturæ observantia præceptorum non esset ipsi libera, cum transgressio illorum ipsi foret impossibilis propter impeccabilitatem circa finem naturalem.

Respondeo negando sequelam & probationem distinguendo: observantia præceptorum deberet ipsi esse libera libertate exercitii & contradictionis, concedo, specificationis & contrarietatis, nego. Ergo, inquis, potuisset non observare illa præcepta, sed non observare est illa transgredi, & peccare,

Respondeo negando sequelam. Potuisset enim in illo statu non facere rem præceptam tantum præcisivè, & in sensu diviso præcepti, non etiam contrariè aut privativè, & in sensu composito præcepti; atqui non observare præceptum facit sensum compositum & privativum. Videntur, quæ in Tract. de incarn. de libertate & merito Christi non obstante ipsius impeccabilitate dicuntur.

Objectiones tertio: Posset Angelus lumine naturali cognoscere finem supernaturalem, quod est absurdum: Sequela probatur. Angelus lumine naturali cognoscit se esse peccabilem: sed non cognoscit se peccabilem circa finem naturalem; ergo circa finem ultimum supernaturalem, & consequenter illum lumine naturali cognoscit.

Respondeo distinguendo sequelam. Posset naturaliter cognoscere finem supernaturalem sub confusa & communi ratione, concedo, sub aliqua distincta & particulari ratione, nego.

Objectiones quartò. Sequeretur ex nostra secunda assertione, quòd Angelus in pura natura conditus foret eò ipsò simpliciter impeccabilis; consequens est contra primam assertionem: ergo & antecedens. Sequela probatur. Non posset peccare contra finem naturalem, neque directè, ut probant nostræ rationes; neque indirectè, cum non esset subordinatus fini supernaturali, ratione cujus subordinationis solummodo potest indirectè peccare contra finem ultimum naturalem: neque contra finem supernaturalem posset peccare, quippe ad quem non est elevatus.

Respondeo negando sequelam; & dico, adhuc posse indirectè peccare contra ultimum finem naturalem, quia haberet potentiam & capacitatem obedientialem etiam in statu puræ naturæ, ut elevaretur ad finem ultimum supernaturalem,

ARTICULUS II.

Utrum Angelus potuerit peccare in primo instanti suæ creationis?

SUMMARI A.

1. Angelus de factò in primo instanti non peccavit.
2. Sed neque in ullo statu naturæ peccare tunc potuit.
3. Primus actus Angeli adscribitur DEO, ut causæ specialiter applicanti.
4. Evasio Adversariorum depellitur.
5. Prima viventis operatio tribuitur generanti.
6. Primus dictamen prædicum Angeli non potuit esse defectuosum.
7. Disparitas inter primum instans Angeli, & hominis perveniens ad usum rationis.
8. Angelus in primo instanti non habuit omnia requisita ad peccandum.
9. Quomodo plus requiratur ad merendum, quam demerendum?

10. Quo-

10. *Quomodo prima operatio Angeli fuerit ex gratia speciali.*

§. I.

Negativa eligitur.

1. Angelum de facto non tantum naturam malum non esse (ut Priscillianista & Manichaei blasphemabant) sed neque suam voluntate & actu libero in primo instanti malum esse, certum est apud Scholasticos, & sequitur ex superioribus dictis in §. 2. & 3. disput. precedenti, ubi ostendimus, Angelum non modo in gratia conditum fuisse, sed etiam in primo instanti suae creationis meruisse. Quæritur ergo, an absolute saltem fieri potuerit, ut Angelus in primo instanti sui esse peccaret? Affirmativa placet Scoto, Suarezio & aliis, negativam S. D. hic a. 4. amplectitur; cum quo fit

2. Conclusio. *Angelus in primo instanti suae creationis peccare non potuit.*

Ratio est primò Angelus aut fuisset conditus in statu puræ naturæ, aut elevatæ in finem supernaturalem. Si in statu puræ naturæ, fuisset non tantum pro illo instanti, sed pro tota sua duratione impeccabilis, ut patet ex §. præced. Si in statu naturæ elevatæ, tunc fuisset conditus in gratia, sed peccatum actuale non potest pro eodem instanti simul stare cum gratia; ergo Angelus in primo instanti suae creationis peccare non potuit.

3. Ratio est secundò. Si Angelus (eadem est ratio de alia quacunque creatura rationali) in primo instanti suae creationis peccaret, illud peccatum esset à DEO, ut causa speciali; sed hoc est impossibile: ergo. Sequela probatur. Respectu illius actus DEUS est causa specialis, ad cuius productionem voluntatem creatam solus & unicus applicat: sed in primo instanti ad actum producendum solus DEUS applicat voluntatem; ergo si ille actus sit peccaminosus, DEUS erit causa specialis illius peccati. Major videtur certa; illa enim est utique causa specialis, præter quam nulla alia est assignabilis, sed in ratione causæ applicativæ ad primam operationem Angeli, nulla est assignabilis præter DEUM: ergo minor etiam probatur. Causa movens & applicans voluntatem ad suam operationem est illa, quæ causat notitiam & practicum dictamen in intellectu, ad quod proximè sequitur operatio ipsius voluntatis: sed in primo instanti solus DEUS potest causare notitiam & dictamen practicum intellectus: nam voluntas Angeli non causat dictamen practicum intellectus, nisi per actum proprium, sed in primo instanti & pro prima operatione non præsupponitur aliquis actus ipsius: ergo sola causa extrinseca, nempe DEUS, qui solus in intellectum Angeli illabitur, potest causare primam notitiam & iudicium practicum, ad quod consequitur operatio voluntatis.

4. Unde non dicas: sufficere, quòd voluntas in primo instanti sit principium elicitive suae operationis, motum à DEO per concursum generalem, quo concurrunt ad omnes operationes. Nam contra est primò. Quòd voluntas non potest esse principium elicitive suae operationis, nisi quantum est applicata & determinata per prævium dictamen practicum intellectus: atqui in illo primo instanti seipsam non applicat ad primam ope-

rationem, aliàs jam non esset prima operatio Angeli contra hypothèsin, & daretur processus in infinitum. Ergo est necesse, ut non tantum DEUS per modum causæ universalis concurrat ad electionem actus, sed etiam ut causando primam notitiam & dictamen practicum intellectus voluntatem specialiter applicet, sicut & ipsa voluntas seipsam ad actus sequentes specialiter applicat, movendo intellectum ad actum Imperii, ut docetur in Tract. de actibus hum.

Contra est secundò. Angelus non peccat nisi seipsum movendo & applicando ad actum peccaminosum (aliàs enim operatio non est contra liberam) sed in primo instanti seipsum non potest applicare & movere ad actum peccaminosum: ergo.

Confirmatur primò Operatio, quæ incipit cum esse rei, tribuitur generanti, & Authori ipsius naturæ: ergo si prima Angeli operatio esset peccaminosa, tribueretur DEO, tanquam Authori naturæ. Antecedens probatur. Prima operatio vitæ est quoddam complementum naturæ, consequens ad inclinationem ipsius: sed hoc tribuitur Authori naturæ, sicut & ipsa naturæ inclinatio, qui enim dat esse, dat etiam consequentia ad esse, quæ de causa motus cordis in animalibus, & motus gravium & levium generanti adscribitur.

Confirmatur secundò. Si Angeli prima operatio esset peccatum, tunc primum iudicium & dictamen intellectus esset defectuosum & erroneum, non enim esset peccatum in voluntate, quamdiu non præcedit error, aut inconsideratio intellectus, veluti supp. ex Tract. de vit. & pecc. Sed primum Angeli iudicium non potuit esse defectuosum aut erroneum; cum enim illa mala cogitatio præcederet omnem liberam electionem, ac determinationem voluntatis, essetque omnium prima, etiam esset necessitudo à DEO immutata & causata, quod implicat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò: Homo perveniens ad instanti perfecti usus rationis potest in illo instanti peccare mortaliter absque hoc inconvenienti, ut illud peccatum DEO ut speciali causa, tribuatur. Ergo etiam Angelus potest in primo instanti peccare mortaliter absque illo inconvenienti. Paritas probatur primò. Quia Angelus in primo instanti habet longè perfectiorem usum rationis, quam parvulus. Secundò. Quia sicut instans creationis est primum instans Angeli, ut Angelus est Angelico modo operans; ita instans nulli rationis est primum instans hominis, ut homo est, & humano modo operans.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quòd instans primæ operationis Angelicæ est Mathematicæ & Physicæ unum: in quo voluntas Angeli simul tunc applicatur ad amorem ultimi finis in particulari. Unde cum seipsam juxta supr. dicta applicare non possit ad talem actum, debet à principio extrinseco applicari. Econtra instans usus rationis in homine non est Mathematicæ & Physicæ, sed tantum moraliter unum & integratum ex pluribus instantibus: Nam homo non nisi per discursum & pro-

essum ab actibus imperfectis ad perfectos, & à propositione universali ad particularem tandem pervenit ad ultimum iudicium praxicum de ultimo fine in particulari. Complectitur ergo in illis usus rationis aliud instans initiativum, in quo tempore inchoatur discursus praxicus, & excitatur cogitatio de prosequenda beatitudine in communi, aliud instans terminativum seu completivum, in quo videlicet completur deliberatio, & formatur ultimum iudicium praxicum de ultimo fine in particulari. Operatio respondens instanti initiativo semper est bona, & à DEO specialiter movente & applicante; operatio verò respondens instanti terminativo non semper est bona, nec à DEO specialiter movente, quia voluntas per primam operationem in instanti initiativo jam sufficienter actiata potest defectuose movere, & applicare intellectum, ut in suo discursu male subsumat, ac tandem in ultimo instanti completivo praxicè inferat, ultimum finem esse collocandum in bono sensibili. Unde defectus operationis in ipsam voluntatem hominis tanquam principium defectuose applicans refunditur.

Objic, secundò. Angelus in primo instanti habuit omnia requisita ad peccandum: ergo tunc potuit peccare. Anteced. probatur. Quia in primo instanti habuit potentiam peccandi (utpote creaturæ ex nihilo) & libertatem: sed hæc sunt requisita sufficientia ad peccandum: ergo.

Respondeo, negando antecedens, & primum membrum probationis distinguo. Habuit in primo instanti potentiam peccandi, & pro illo instan-

ti, nego, pro aliis consequentibus, concedo. Alterum quoque membrum distinguo. Habuit libertatem quoad exercitium tantum, concedo, quoad specificationem, nego.

Instabis primò. Libertas exercitii sufficiebat Angelo ad merendum: ergo etiam ad demerendum. Consequentia probatur. Quia plus requiritur ad meritum, quàm ad demeritum, cum bonum sit ex toto, malum verò ex quolibet defectu, ad peccatum sufficiat voluntarium indirectum, non item ad actum bonum.

Respondeo negando consequentiam, ejusque probationem distinguo, plus requiritur ad meritum, quantum ad causas bonitatis, concedo, quantum ad causas libertatis, nego. ad meritum quippe (juxta doctrinam Thomistarum de merito Christi) sufficit libertas quoad exercitium, quæ salvatur per propositionem objecti, hic & nunc eligendi, ut tamen posset absolute non eligi; ad peccandum verò requiritur libertas contrarietatis ad bonum & malum.

Instabis secundò. Prima Angelorum operatio bona & supernaturalis fuit ex gratia speciali: ergo potuit DEUS denegare illam gratiam, sed si denegasset, tunc Angelus peccasset: ergo prima Angeli operatio potuit esse peccatum.

Respondeo, est ex gratia speciali, quatenus illa gratia est supernaturalis, & causativa valoris meritatorii, concedo, quatenus est impeditiva peccati, nego. Sic enim est beneficium generale debitum Jure creationis, non verò gratia specialis.

ARTICULUS III.

Quodnam fuerit, aut potuerit esse primum Angeli peccatum?

SUMMARI A.

1. In Angelo non potest esse veniale peccatum.
2. Sine peccata spiritualia quoad affectum, alia quoad reatum possunt esse in Angelis.
3. Status questionis.
4. Superbia aliter generaliter, aliter accipitur specificè.
5. Superbiam fuisse primum peccatum Angeli docet Auctoritas.
6. Nec aliud potuisse esse probat ratio.
7. Non subdi regule superioris aliquando est peccatum inobediencia, aliquando superbia.
8. Non semper est conditio generalis.
9. Demon voluit DEO subjici in actu exercitio, non in actu signæ.
10. Excluditur luxuria spiritualis.
11. Item inobediencia & invidia à primo peccato Angeli.

§. I.

Præsupposita.

Suppono primò. Angelum non posse peccare venialiter: Primò: quia veniale committitur vel propter imperfectam deliberationem, vel propter levitatem materiæ, unde peccans venialiter non tam deordinatur ab ultimo fine, quàm à medio ad finem: sed neutrum de Angelo dici potest.

Non quòd peccet propter imperfectam deliberationem, quia ista repugnat cum modo Angelico

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. I.

operandi: non propter levitatem materiæ, quia, quoties Angelus peccat, toties errat circa finem simpliciter ultimum, quem in omni sua operatione efficaciter attingit. Unde licet aliquando demones videantur aliquod leve peccatum committere, v. g. inducendo homines in aliquam venialem levitatem, mendacium, &c. semper tamen peccant mortaliter, eò quòd hæc omnia faciunt ex fine mortaliter malo, nempe ex odio DEI.

Secundò. Angelus Viator in statu gratiæ constitutus non est minoris perfectionis, quàm Adamus in statu innocentia; sed iste non potuit peccare venialiter uti Thomistæ docent in 1. secundæ; ergo nec Angelus Viator in statu gratiæ. Dixi Angelus Viator in statu gratiæ: nam si Angelum consideras extra statum viæ ac gratiæ, jam alio & novo titulo ipsi repugnabit peccare venialiter: aut enim erit in statu puræ naturæ, & sic esse impeccabilem superius dictum est: aut in statu beatitudinis æternæ, & sic ex vi status beatifici est ab intrinseco impeccabilis, juxta ea, quæ docentur de Act. hum. aut in statu damnationis, & sic demones semper peccant mortaliter, eò quòd immobiliter adhaerent ultimo fini inordinato & omnia ex ejus intentione operentur, veluti disp. seq. exponemus.

Suppono secundò. Licet omnia peccata etiam carnalia, quoad reatum & imputationem possint esse in demones, cum vide licet suadendo homi-

○ ○

nes in illa inducunt, sola tamen spiritualia in illis quoad affectum reperiri; quia ad hæc sola possunt affici, eaque proprio actu committere, quorum materia in ipsis reperitur, sed in ipsis utpote spiritibus incorporeis non datur materia peccatorum carnalium, datur autem materia peccatorum spiritualium, ut superbiæ, invidiæ, &c. ergo.

3. Suppono tertio. Angelos lapsos plura peccata præsertim superbiæ & invidiæ commisisse, veluti clarè constat ex S. Script. & PP. mox referendis. Unde controversia solum est, quodnam ex iis fuerit omnium primum & radix cæcorum. Nam Scotus in 2. diff. 6. q. 2. vult, primum Angeli peccatum fuisse quandam Luxuriam spirituales, consistentem in immoderata delectatione de propria perfectione. Valentia opinio est, quamvis de facto primum ejus peccatum fuerit superbia, potuisse tamen peccatum esse alterius generis & speciei. Schola Thomistica contendit, primum Angeli peccatum nec aliud fuisse, nec esse potuisse, quam superbiam, pro qua sententia.

4. Notandum, quod superbia accipi possit generaliter & specificè: generaliter accipitur pro negatione subjectionis ad legem & præceptum superioris, sicq; est quædam generalis conditio inclusa in omni peccato: specificè accipitur pro inordinato appetitu propria dignitatis & excellentiæ, qui est peccatum speciale, unum ex septem Capitalibus. Et sub hac acceptance posteriori procedit quæstio.

§. II.

Primum Angeli peccatum superbia

5. **CONCLUSIO.** Primum Angeli peccatum aliud nec fuit, nec esse potuit, quam superbia. S. D. hic a. 2. in c. Et primam quidem partem aperte adstruunt S. Script. & PP. Nam Isa. 14. de Lucifero allegoricè dicitur: *detracta est ad inferos superbia tua, &c.* Et Ezech. 28. *elevatum est cor tuum in decore tuo.* 1. Timoth. 3. *ne in superbiâ elatus in iudicium incidat diabolus.* h. e. ne imitans diaboli superbiâ ipsius damnationem incurrat. Tob. 4. *in ipsa (superbiâ) initium sumpsit omnis perditio.* Ex SS. PP. S. Augustinus frequenter hoc ipsum asserit; præsertim l. 11. de Gen. ad litt. & 12. de civit. e. 6. *Hoc vitium (Angeli peccantis) quid aliud, quam superbia nuncupatur? initium quippe omnis peccati superbia. Hic primus defectus & prima inopia, primumq; vitium ejus naturæ.* Ambros. Ep. 84. ad Demetr. *Sive in lapsu diaboli sive in prævaricatione hominis initium peccati superbia est.* S. Chrylost. hom. 15. in Joan. *quid hæc superbiâ insanis? non esset à calo ejectus, neq; in diabolum versus cecidisset Angelus, nisi hoc se scelere coinquinasset. Hoc malorum omnium ei causa fuit.* D. Leo. Serm. 4. de Collect. *Inventor ille autborq; peccati primum superbus, ut caderet, deinde invidus, ut noceret.*

6. Utraque pars ostenditur ratione, Primum Angeli peccatum non potuit esse aliud, quam inordinatus affectus ad bonum spirituale; sed hic est superbia: ergo, major inde probatur, quod primum peccatum Angeli non potuit esse circa malum, quia fuga mali præsupponit affectum boni, ut aliunde suppono: ergo fuit circa bonum.

Non circa bonum corporeum; hoc enim non erat Angelo conveniens & proportionatum: ergo fuit affectus ad bonum spirituale. Atqui affectus ad bonum spirituale non potest esse malus, nisi quate-

nus est inordinatus: ergo primum Angeli peccatum debet consistere in affectu inordinato ad bonum spirituale. Minor pariter probatur, in prosecutione bonorum spiritualium (præsertim propria perfectionis, dignitatis & excellentiæ) nolle subijci mensuræ seu regulæ superioris esse peccatum superbiæ: sed profectione bonorum spiritualium in Angelo non poterat esse inordinata, quam quatenus in illa volebat subijci mensuræ seu regulæ superioris (ut ex seq. §. constabit) ergo profectione inordinata bonorum spiritualium in Angelo fuit peccatum superbiæ.

Dices primo. Non subdi regulæ superioris pertinere potius ad peccatum inobedientiæ, quam superbiæ. Respondeo, non subdi regulæ superioris ut formaliter habentis rationem legis & præcepti est peccatum inobedientiæ, concedo, ut habet rationem mensuræ, cuius creata perfectionis, dignitatis & excellentiæ debitum modum præscribitur; nego; sic enim directè contrariatur virtuti militatis.

Dices secundo. Non subdi regulæ superioris conditio quædam generalis, quæ reperitur in omni peccato: ergo non constituit speciale peccatum superbiæ. Respondeo. Non subdi, si solum immoderatur per accidens, & se habeat merè concomitantè ad aliquem actum, concedo, si intendatur per se saltem ex parte modi volendi, quemadmodum in Angelis contingit, nego.

Dices tertio. Si Angelo per se directè voluisset malum, adeoque in intellectu Angelico accessisset error formalis; sed hoc est contra quædam: ergo.

Respondeo ex jam dictis, si ex parte rei voluit, & in actu signato voluisset DEO non subijci, concedo, si ex parte modi tendendi & in actu exercito, nego. Angelus itaque ex parte modi tendendi & in actu exercito (per se tamen) voluit DEO non subijci, quatenus in sua perfectionis mensurâ prosecutione non curavit servare modum à superiore præscriptum.

At inquis, nunquid hoc potius erit peccatum omissionis, quàm commissionis? Nego, nam ostendere debitam circumstantiam in actu positivo contrariante alicui præcepto negativo pertinet ad peccata commissionis, ut patet in eo, quod ostendit ne attentione.

Colliges ex dictis primo, Primum Angeli peccatum non esse luxuriam spirituales, ut Scotus voluit; nam primò, nisi nominibus abuti vel luxuria non significat quamlibet inordinatam delectationem, sed eam, quæ est de rebus venièntiis aliàs non erit ratio, cur non etiam peccatum quæ hoc nomine appelles.

Secundò. Quia delectatio de bonis propriis spiritualibus non aliâ ratione potuit in Angelo reddi vitiosa, quam propter subtractionem à divina regula & sine supernaturali; sed hæc ratio constituit peccatum superbiæ, ut modò vidimus.

Colliges secundo. Primum Angeli peccatum nec esse potuisse inobedièntiam, nec invidiam; immo quæ enim peccatum nominat actum fugæ, qui præ naturâ supponit prosecutionem boni. Unde oportuit, diabolum prius inordinatè appetere bona spiritualia, quam illa homini invidere.

ARTICULUS IV.

Quale obiectum habuerit demonum superbia?

SUMMARI A.

1. Repugnat in Angelo error formalis.
2. Primus actus Angeli debuit esse efficax circa obiectum possibile.
3. Peccatum superbie in demonibus fuit circa beatitudinem naturalem.
4. Quia debuit esse circa finem ipsi proportionatum.
5. Demon non possidebat beatitudinem naturalem, quò modo appetiit.
6. Non peccavit primò per peccatum omissionis contra preceptum charitatis.
7. Nec peccato pusillanimitatis.
8. Quomodo habuerit iudicium erroneum?
9. Qualiter voluerit esse similis Altissimo?
10. Non affectavit Tyrannicam potestatem.
11. Non inordinatè appetiit beatitudinem supernaturalem.
12. Neque naturalem independentiam à DEO.
13. Neque peccavit unionem hypostaticam appetendo vel irvidendo.
14. Lucifer seduxit alios Angelos.
15. Fuit primus dignitate inter omnes.
16. Angelorum Beatorum numerus maior, quàm damnatorum.

§. I.

Pro obiecto superbie in demonibus statuitur propria Beatitudo naturalis.

Suppono primò. Quòd in intellectu Angeli, priusquam peccaret, non potuerit esse formalis error, aut ignorantia, uti habet S. D. hic q. 63. 2. 1. ad 4. Et colligitur ex Ezech. 28. Ubi Lucifer appellatur plenus sapientià. Ratio quoque est, quòd ignorantia & error contingit ex defectu aliquis principii ad perfectam cognitionem requiriti; sed Angelus nullum ejusmodi defectum habuit, neque circa objecta naturalia, quippe quorum species perfectè representativas initio suæ creationis accepit; neque circa supernaturalia, quorum habuit sufficientem fidem, & certam revelationem, cum aliàs nequaquam fuisset plenus sapientià.

Suppono secundò. Actum, quo Angelus peccavit, fuisse absolutum & efficacem, uti colligitur ex II. 14. ubi peccatum Luciferi exprimitur per verba voluntatem absolutam & efficacem significantia: *Ascendam, exaltabo, similis ero, &c.* Ratio potissima est, quòd voluntas & deliberatio de ultimo fine, quò quis se & omnia sua ordinat in aliquem finem ultimum, est voluntas absoluta & efficax, sed primus actus Angeli fuit hoc modo deliberativus de ultimo fine, quia fuit actus in primo instanti perfectæ deliberationis elicitus, in quo natura rationalis debet determinare de ultimo fine & sua beatitudine: est quoque naturà prius deliberare de ultimo fine, quàm de finibus intermediis, cum fines intermedii moveant in virtute primi, Ex quibus.

Suppono tertio. Primò actum & peccatū Luciferi non fuisse vel esse potuisse de obiecto impossibili. Nam aliquod obiectū, vel est simpliciter & absolute impossibile, uti quòd creatura sit ens à se, vel est

impossibile per accidens & ex suppositione, veluti ex suppositione quòd Judas peccaverit, impossibile est, ipsum non peccasse. Atqui primus actus Luciferi non poterat esse circa obiectum impossibile simpliciter, quia voluntas nullo modo potest ferri in impossibile, nisi quatenus repræsentatur ut possibile, & ut sic conveniens voluntati; sed Angelo id, quod est simpliciter impossibile, non potest repræsentari ut possibile, quia talis repræsentatio est formaliter erronea & falsa: ergo primus actus Luciferi non potuit esse circa obiectum simpliciter impossibile. Sed neque poterat esse circa obiectum impossibile ex suppositione, quia hoc obiectum solummodò terminat actum conditionatum & inefficacem, ut est actus penitentis conditionatus ex parte obiecti, quo dicit: opto, ut nunquam offenderem DEUM, si esset possibile: sed primus actus Angeli fuit absolutus & efficax applicativus mediorum ad finem: ergo non potuit esse circa obiectum impossibile ex suppositione. His positis magna est sententiarum diversitas, prout ex §. 3. apparebit. Interea sit nostra.

CONCLUSIO. Obiectum peccati Luciferi fuit beatitudo naturalis ex modo volendi inordinate volita: in quantum Angelus sue naturalis perfectionis & excellentie amore absorptus, illam non curavit ordinare ac referre in finem & beatitudinem supernaturalem. Ita S. D. tùm hic, tum 3. cont. gent. c. 10. inquit: *Sicut in nobis peccatum est ex hoc, quòd bona inferiora, scilicet corporis appetimus absque ordine rationis, ita in Diabolo peccatum fuit in hoc, quòd proprium bonum non retulit in Divinum bonum.*

Colligitur primò ex S. Script. Verbis Ezech. 28. ubi casum Luciferi refert in nimiam complacentiam suæ naturalis perfectionis; *Elevatum est cor tuum in decore tuo.* Item. *In multitudine sapientie tue elevatum est cor tuum.* Secundò accedit Autoritas SS. PP. Augustini I. 12. de civit. c. 6. asserentis, Angelum peccasse, *quia ipse sibi ad beatam vitam sufficere voluit.* S. Greg. I. 34. Moral. c. 14. dicentis, quòd Angeli ab illo, qui summè est, aversi, ad se conversi sunt.

Tertio probatur ratione. Obiectum, quod Angelus inordinatè amavit, debuit fuisse bonum excellens, & Angelo maximè proportionatum, in quod per primum actum perfectæ deliberationis tendere potuit: atqui tale obiectum est ipsius beatitudo naturalis, ergo illam prosequendo peccavit. Major patet ex præced. §. quia primum peccatum Angeli fuit peccatum superbie: primo actū perfectè deliberato commissum. Minor probatur. Voluntas maximè Angelica prius (& quidem in primo instanti) fertur in finem, quàm in media, non poterat autem ferri in alium finem ultimum, quàm in suam vel naturalem, vel supernaturalem beatitudinem. Porro non poterat peccare tendendo in beatitudinem supernaturalem: ergo solum tendendo in suam beatitudinem naturalem. Præterea sicuti Angelus in primo instanti habuit perfectam notitiam suæ perfectionis, ita etiam di-

lectionem suae beatitudinis naturalis, & quidem ceu boni sibi maximè proportionati & excellentis; ergo Angeli beatitudo naturalis est illud bonum excellens, quod Angelus in primo instanti proferebatur, adeoque in ejus profecutione peccavit. Jam verò non peccavit diligendo suam beatitudinem naturalem cum subordinatione ad supernaturalem, cum ut sic fuisset bonum honestum & actus meritorius: ergo tantum peccavit, illam cum omissione talis debita subordinationis diligendo.

§. II.

Solvuntur obiectiones.

5. **O**bjicies primò: Superbia Luciferi debuit fuisse appetitus excellentiae nondum possessa: at qui beatitudinem naturalem possidebat ab initio suae creationis: ergo ipse debuit peccare non potuit. Major colligitur ex verbis S. Script. *præcitatatis, ascendam, similis ero, &c.* & ex D. Anselm. in l. de casu Diaboli dicente, *Angelum peccasse appetendo id, ad quod pervenisset, si stetit.* Hoc autem non est beatitudo naturalis, sed supernaturalis, ut per se patet.

Respondeo, distinguendo minorem, beatitudinem naturalem materialiter & entitative spectatam jam possidebat, concedo, formaliter & quatenus independenter à fine supernaturali habendam, sic nego. ergo amando suam beatitudinem materialiter & entitative spectatam non peccavit, concedo, formaliter habendam & ut deordinatam ab ultimo fine supernaturali, nego.

Ad auctoritatem D. Anselmi, nego subsumptum, nam Angelus peccavit inordinatè amando suam beatitudinem naturalem, ut inamissibilem, ad quam etiam inamissibiliter obtinendam pervenisset, nisi inordinatè amando peccasset.

Pari modo, si dicas, Beatitudo naturalis est objectum necessarii amoris, & pertinet ad ultimum finem naturalem, contra quem juxta supra dicta Angelus directè peccare non potest: ergo Angelus amando suam beatitudinem peccare non potuit, distinguo antecedens beatitudo naturalis materialiter in se spectata est necessarii amoris objectum, concedo, ut subordinata fini supernaturali, sic nego. Item pertinet ad ultimum finem naturalem sub priori consideratione, concedo, sub posteriori, & ut subordinata, nego. Sic enim substat præcepto supernaturali, quo tenebatur Angelus ex infusa virtute humilitatis suam beatitudinem diligere cum subordinatione ad finem ultimum supernaturalem.

6. **O**bjic. secundò. Si Angelus peccasset, suam beatitudinem non ordinando in finem supernaturalem tunc peccasset peccatò omissionis, & quidem contra præceptum Charitatis, quo tenebatur se & omnia sua referre in DEUM: sicut homo in primo instanti usus rationis omitendo hanc ordinationem peccat contra præceptum dilectionis DEI super omnia.

Respondeo distinguendo majorem. Si Angelus peccasset præcisè omitendo actum dilectionis, quo se & omnia referret in DEUM juxta positivum præceptum dilectionis, tunc peccasset peccatò omissionis, contra præceptum charitatis, concedo. Si peccasset eliciendo actum dilectionis erga seipsum, sine ordine ad supremam dignitatem, ne-

go, sic enim repugnabat præcepto humilitatis negativo, quo prohibemur complacentiam nostrorum perfectionum subtrahere superiori dignitati & excellentiae.

Dices. Juxta S. D. 2. 2. q. 133. a. 1. quiescere in minori recusando tendere ad majora est peccatum pusillanimitatis; sed si Angelus peccasset, quiescendo in sua naturali perfectione cum neglectu superioris beatitudinis, haud aliter peccasset: ergo ipse peccatum non fuisset superbia, sed pusillanimitatis.

Respondeo. Si quis recusat tendere ad majora ex animi dejectione, & desperatione illa conueniendi est vitium pusillanimitatis, concedo, si recuset ex illorum virtuali contemptu & complacentia inferiorum, quo modo Angelus negligenter tendere ad beatitudinem supernaturalem, nego.

Objic. tertio. Si Lucifer juxta nostrum exemplum modum peccasset, tunc illum appetitum beatitudinis naturalis præcedere debuit iudicium in intellectu practico, quo practice judicaretur beatitudinem naturalem sibi esse profecutendam suo ordine ad DEUM, ut ultimum finem supernaturalem: quia voluntas tanquam caeca potentia nihil amplectitur objectum, nisi quod dicitur intellectu intimatur, & judicatur amplectendum, atque tale iudicium in Angelico intellectu practico non potuit: cum sit formaliter erroneum: ergo.

Respondeo, distinguendo majorem, debuit præcedere tale iudicium, quo judicaretur in actu exercitò & ex modo tendendi omitendum esse ordinem ad finem supernaturalem, concedo, quo judicaretur in actu signato & ex parte voluti, nego majorem, sed tale iudicium non potuit præcedere, cum sit formaliter erroneum; posteriori modo, concedo; priori, nego minorem & consequentem.

Sensus est, quòd cum in primo instanti creationis primus Angelus haberet iudicium practicum de amanda sua beatitudine cum subordinatione ad ultimum finem supernaturalem, in secundo instanti malitiosè voluntatis applicatione intellectu practico ipse negligenter attendere ad illam debitam subordinationem, & regulam præceptivam ipsius, quam privativam inconsiderationem, seu neglectum debite attentionis ad regulam superioris in voluntate statim subsecutus fuit inordinatus amor propriae naturalis perfectionis & beatitudinis. Unde quia omisso debiti ordinis non relucebat, aut proponebatur ab intellectu ex parte ipsius objecti, non erat iudicium practicum omitendo tali ordine in actu signato; erat tamen in actu exercitò, eò quòd intellectus in ipso exercitò representandi beatitudinem naturalem negligenter attendere ad regulam præceptivam illius ordinis, qui error non dicitur formalis, sed privativam non ingreditur ipsum objectum; dicitur tamen virtualis, quia est culpabilis inconsideratio, & est sufficiens ad peccaminosam determinationem voluntatis, ac si formalis error præcessisset.

Dices. Si illa intellectus practici inconsideratio fuit privativa, defectuosa & culpabilis, tunc fuit ex mala applicatione voluntatis malitiosè minus applicantis intellectum ad neglectum debite attentionis: ergo illam voluntatis applicantis malitiam iterum debuit præcedere aliud defectuatum iudicium intellectus, & sic in infinitum.

Respondeo intellectum dirigentem & voluntatem applicantem ad invicem exercere mutuam causalitatem ac prioritatem à quo, & sic voluntatis applicatio secundum prioritatem in genere causæ efficientis applicativæ præcedit defectuosum iudicium & inconsiderationem intellectus practici, cuius iudicium practicum seu inconsideratio privativa præcedit multoties applicationem voluntatis in genere causæ formalis directivæ, unde non sequitur processum in infinitum.

§. III.

Refelluntur consuetudines aliorum opinioniones.

¶ Inferes primò. Angelum non peccasse formaliter appetendo veram æqualitatem cum DEO; quia primum Angeli peccatum fuit actus absolutus & efficax; sed is non potuit terminari ad æqualitatem cum DEO: actus quippe absolutus & efficax non potest terminari ad objectum simpliciter & absolute impossibile: sed tale objectum est æqualitas cum DEO. Neque dici potest, quòd Angelus illam æqualitatem appetierit ut possibilem, sic enim supponeretur formalis & crassissimus error in Angeli intellectu. Dixi tamen *formaliter appetendo veram æqualitatem*: Cum enim Angelus peccans ex modo tendendi in suis naturalibus constituerit totam suam beatitudinem, ac si ad illam sibi ipsi sufficeret, neque eandem alteri deberet, ideo bene dici potest, quòd virtualiter & interpretative æqualitatem non quidem Arithmeticam, sed proportionalem affectaverit cum DEO, qui solus sibi ad beatitudinem sufficit. Et in hunc sensum exponi debent illa II. 14. *Similis ero altissimo, similitudine nimirum virtuali & proportionali, non formali.*

¶ Inferes secundò. Luciferum non peccasse per affectionem Tyrannicæ potestatis & dominationis. Primò, quia Angeli peccatum fuit circa finem ultimum, sed talis dominatio non potest esse finis ultimus. Secundò, quòd ejusmodi peccatum sit ambitionis, quòd præsupponit superbiam. Tertiò, quia primus Angelus peccando attraxit & seduxit alios, sed affectando Tyrannicam dominationem in alios, potius illos à se fecisset averfos.

¶ Inferes tertiò. Angelum non peccasse inordinato appetitu beatitudinis supernaturalis. Vel enim peccasset illam appetendo, tanquam propriis viribus consequendam, & sic appetisset bonum Chimæricum & impossibile, quòd primum rejecimus. Vel appetendo cum nimia intentione, uti Scotus existimat, sed neque istud dici potest, quia actus ex se honestus intentione non inficitur, sed perficitur. Vel quòd voluerit celerius illam obtinere, quàm fuerit à DEO statutum. Sed & iste loquendi modus est inconveniens, quæ enim mora brevior & celerior modus beatitudinem acquirendi haberi poterat, quàm ut Angelus post primum & unicum actum meritorium illam beatitudinem consequeretur?

¶ Inferes quarto. Neque peccatum Luciferi habere pro objecto exemptionem & independenciam moralem à DEO, eò quòd voluerit suo arbitrio relinqui nullis à DEO impositis præceptis, acque à regimine ejus absolutus, ut Derckennis existimat. Nisi enim prædictum appetitum in-

dependenciam ad sensum nostræ conclusionis explices, non minùs hæc independenciam moralis à Divinis præceptis est objectum simpliciter impossibile, quàm independenciam naturalis; præsupponeret quoque in Angelo iudicium formaliter erroneum, quò judicaret sibi possibilem rationem primæ regulæ: quæ cuncta dici non possunt. Adde, quòd independenciam à præceptis & regimine superioris magis sit objectum inobedientiæ, quàm superbiæ; fugæ, quàm profecutionis, ac superbiam prius naturæ supponat: ex inordinato enim affectu excellendi provenit libido dominandi, ex libidine dominandi, quòd *neq. Casar ferre priorem possit, Pompeiusque parem.*

¶ Inferes quintò. Unionem hypostaticam non fuisse objectum hujus primi peccati. Vel enim Angelus peccasset unionem hypostaticam sibi in primo instanti revelatam humanæ naturæ invidendo, vel inordinatè appetendo. Neutrum dici potest. Non quòd peccasset invidendo, quia invidia est actus fugæ, & circa alterum: atqui prima Voluntas Angeli non potuit esse actus fugæ, quippe naturæ suæ præsupponens amorem & profecutionem boni: nec potuit esse ad alterum, cum prima deliberatio naturæ rationalis sit circa se ipsam, & ultimum finem. Non etiam secundum dici potest, primò, quia primus actus Angeli est de ultimo fine, atqui unio hypostatica non est ultimus finis Angeli. Secundò, quia actus efficax fertur in objectum, ut propriis mediis assequibile; sed Angelus sine gravissimo errore non potuit apprehendere unionem hypostaticam, tanquam propriis mediis assequibilem.

§. IV.

Aliqua quesita expediuntur.

¶ Quæres primò. An Lucifer alios Angelos seduxerit? Respondeo seduxisse tum exemplo, tum suasionem. D. Th. hic a. 8. Colligitur ex S. Script. II. 14. ubi dicitur ad Luciferum juxta SS. PP. & Interpretum expositionem: *Tu terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti.* Et Job. 41. appellatur *Rex super omnes filios superbiæ.* Et SS. quoque PP. D. Bernardus de gradu humil. *Lucifer, inquit, filios superbiæ studuit sine malitia astibus inflammare.* Et Greg. Naz. Carm. 6. *multas sic ille cohortes, Regis ab obsequio magni, caribusque piorum abductos ad se allexit, &c.* Cæterum quòd non solum exemplo, sed & suasionem reliquos seduxerit, inde constat: non potuit alios exemplo seducere, nisi eis locutione manifestaret secretam suæ voluntatis superbiam, sed hanc ipsis manifestando, videtur eò ipso suavisse, ad quem enim alium in finem manifestasset, quàm ut in similem sententiam induceret? cum præcipue hoc superbis sit proprium, ut velint habere suarum opinionum sequaces & approbatores?

¶ Quæres secundò. An Lucifer non tantum fuerit primus dignitate inter Angelos peccantes, ut est comm. SS. PP. sed & inter omnes?

Respondeo affirmativè. Ita S. D. hic a. 6. conformiter ad S. Script. in qua Job. c. 40. sub figura Behemot Lucifer appellatur *principium viarum.* (h. e. creaturarum) *DEL.* quòd interpretans D. Greg. 32. Moral. c. 24. inquit: *Hunc primum*

condidit quia, ceteris eminentiorem fecit. Neque refert, quod Ezech. 28. Cherubinus appelletur, qui ordo inferior est ordine Seraphinorum: ita enim appellatur, exponente S. D. a. 7. ad 1. non quod fuerit ex illo ordine, sed quia Cherub significat plenitudinem scientia, quæ stare potest cum peccato, Seraphim verò denominatur ab ardore charitatis, quem Angelus peccando amisit.

16. Quæres tertio. An Angelorum Beatorum numerus sit major, quàm damnatorum?

Respondeo affirmativè, cum S. D. hic a. ult. Cujus ratio est, quod non sit verosimile majorem partem naturæ Angelicæ fuisse corruptam peccato, quod est contra totalem inclinationem illius naturæ: ut e contra ideo plures homines damnantur, quàm salvantur, quia peccatum non est contra totam hominis naturam, quippe ex appetitu sensitivo & rationali constat, & plures leguntur appetitum sensitivum, quàm rationalem.

DISPUTATIO XXXV.

DE

Pœna Dæmonum.

Ad q. 64.

Culpam pressò pede pœna consequitur, & ideo cum S. D. q. 64. agendum de Angelorum pœna post explicatam culpam. Hæc porro est duplex, una ab extrinseco illata, videlicet pœna damni & sensus; alia interna & ad actus atque potentias Angeli internas pertinens, estque duplex, nempe obtenebratio ex parte intellectus, & obstinatio in malo ex parte voluntatis. De obtenebratione agit, & cum communi Catholicorum hic a. 1. concludit S. D. intellectum dæmonis esse obtenebratum, quantum ad cognitionem supernaturalium; siquidem omne donum fidei & sapientiæ supernaturalis peccando amisit, ut indicatur Ezech. 21. *perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.* Non tamen fuit obtenebratus ipsis intellectus per immutationem cognitionis & scientiæ naturalis, nisi quatenus illa pendet à voluntate, hanc enim post peccatum servavit integram, sicut & ipsam naturam. Progredimur ergo ad reliquas pœnas discutiendas, de quibus est major difficultas. Unde sit.

ARTICULUS I.

An & quomodo voluntas Dæmonis sit obstinata in malo?

SUMMARIÆ.

1. Veritas fidei docet de factò demones esse immutabiles ad bonum.
2. Probatur etiam esse immutabiles per intrinsecam inflexibilitatem arbitrii Angelici.
3. Quæ est in actibus perfectè deliberatis.
4. Testimonia S. Script. in oppositum solvantur.
5. Angelus non potest uti suâ specie inaduatè, cum procedit ad perfectam deliberationem.
6. Angelus post plenam determinationem non habet eodem modo principia libertatis, ut ante illam.

§. I.

Statuitur intrinseca inflexibilitas voluntatis Angelicæ.

1. Certum est, quod de factò voluntas dæmonis non possit à peccato resurgere, cum ex Script. constet, sitque ab Ecclesia definitum, quod pœna Angelorum sit absolutè perpetua: veluti Math. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis Diabolo & Angelis ejus.* Item Marc. 9. Eccl. 11, Apoc. 14. & 20. *Cruciantur die ac nocte in sæcula sæculorum, in c. firmiter de Summ. Trinit. recipient reprobi cum diabolo pœnam perpetuam.* Sed si voluntas dæmonis esset mutabilis in bonum, posset cessare pœna; cum pœna

non sit, nisi propter culpam: ergo hoc ipsò quod pœna sit perpetua, etiam voluntas dæmonum non est mutabilis ampliùs in bonum.

Controversia igitur est, utrum hæc obstinatio dæmonis proveniat ex sola extrinseca denegatione Divinæ gratiæ, ut in animabus damnatis, an verò etiam ex intrinseca & naturali inflexibilitate arbitrii & voluntatis Angelicæ, quæ Angelus immobilitèr adhæret objecto, quod semel cum perfecta deliberatione fuit amplexus. Prior est Scoti, posterior D. Thomæ sententia. Ex æjus Doctrina sit

CONCLUSIO. *Obstinatio dæmonum in malo etiam provenit ex intrinseca inflexibilitate arbitrii sub sensu proposito, ita Thomista contra Scotum & Suavem.*

Ratio est. Modus tendendi, quo voluntas fertur in bonum, sequitur modum intelligentiæ, quo intellus judicat, illud esse prosequendum; voluntas quippe veluti potentia cæca, nihil agit, nisi ex ductu & directione intellectus; ideo si intellectus proponit objectum cum indifferentia, voluntas liberè; si absque indifferentia, voluntas necessariò in objectum fertur. Si intellectus proponit bonum universale, etiam voluntas universale; si particulare, etiam voluntas appetit bonum particulare.

particulare. Atqui intellectus Angeli circa ob-
jectum plenè & perfectè cognitum est intrinsecè
inflexibilis: ergo etiam voluntas Angeli est in-
trinsecè inflexibilis à plenè & perfectè deliberata
electione ejusmodi objecti.

Major est sufficienter ostensa & Confirmatur
ulterius. nostra voluntas non alià ratione est
flexibilis, nisi quia iudicium nostri intellectus est
mobile, & flexibile ab uno in aliud, jamque ap-
paret nova ratio & medium eligendi, quod antè
non apparebat: ergo à contrario si perfectum
iudicium Angelici intellectus est inflexibile, nec
potest ipsi nova ratio apparere, quam antea non
perspexit, etiam voluntas ipsius erit intrinsecè in-
flexibilis.

Minor etiam probatur. Quod intellectus uno
simplici intuitu perfectè absque omni discursu &
modo comprehensivo cognoscit, immobiliter
cognoscit; sed Angelus ita se habet in sua tam
practica, quam speculativa cognitione: ergo,
Minor patet ex præcedentibus. Major probatur.
Quia mutatio iudicii provenit ex apparitione no-
vi medi: At ubi sine discursu modo comprehen-
sivo cognoscitur objectum cum omnibus conne-
xionibus ad causas, effectus, circumstantias, indu-
centibus vel retrahentibus ab electione, non po-
test apparere novum medium antehac incogni-
tum: ergo.

Confirmatur. Ideo nos prima principia im-
mobiliter apprehendimus, quia simplici intuitu
& absque discursu cognoscimus: ergo idem dicen-
dum est de perfectè Angeli cognitione.

Dixi tamen, voluntatem Angeli esse intrinsecè
inflexibilem à perfectè & plenè deliberata electione,
nec non à perfectè iudicio seu cognitione: Nam
Angeli iudicium & electio potest habere duplici
modo: semel perfectè & completè; secundo im-
perfectè & incompletè. Primum contingit,
quando Angelus iudicat, & eligit ex propria de-
liberatione & applicatione; nec non modo com-
prehensivo, evidenti & certo, attingendo in prin-
cipiis omnes rationes inducentes vel retrahentes
à determinato iudicio & electione. Et in hoc
sensu procedit nostra conclusio, ejusque rationes.
Secundum contingit inprimis, cum Angelus ju-
dicat & eligit tanquam ab extrinseco, nempe à
DEO, motus & applicatus: tunc enim quia non
eligit perfectè & completè deliberatione, manet
in potestate ipsius, ut per propriam perfectam, &
completam deliberationem possit converti in
quamcumque partem voluerit. Ac rursus, quan-
do procedit ad iudicium ex principiis solum con-
jecturalibus, tunc enim hoc ipsò, quòd prin-
cipia non sint firma, etiam iudicium per illa regu-
larum, non est firmum & immobile.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijciunt primò testimonia S. Scripturæ, qui-
bus indicari videtur, quòd Angeli quando-
que mutant sententiam. Sic Dan. 10. dicitur,
quòd Angelus Persarum, audità per Michaëlem
Archangelum DEI voluntate de Israëlitis à Ba-
bylonica captivitate liberandis, cessaverit resiste-
re Angelo Custodi Israelitarum, eandem libera-
tionem urgenti.

Secundò. Quòd dæmon, qui *misit in cor Ju-
da*, ut traderet Christum Jo. 13. postea per uxorem
Pilati, quam afflixerat, Matth. 27. Christi
passionem voluerit impedire. Tertio. Quòd
mali Angeli in secundo instanti peccarint morta-
liter, qui tamen in primo instanti clicuerunt
actum meritorium charitatis.

Responsio ad hæc testimonia facile patet ex
præmissis. Unde ad 1. & 2. Respondeo, *in primo*,
bonum, *in secundo instanti* malum Angelum tan-
tum habuisse iudicium imperfectum, & conjectu-
rale, propter circumstantias non plenè cognitatas,
ideoque iudicium variare potuisse: nisi ad 2. po-
tius placeat sententia SS. PP. Hilar. Hieron. Chry-
stost. Ambros. & Augustini (quos allegat & sequit-
ur Tirinus) dicentium, somnium, quo affligeba-
tur uxor Pilati, non à dæmone, sed à bono An-
gelo fuisse immissum.

Ad 3. quoque responsio patet ex dictis. Nam
Angeli in primo instanti creationis solummodò
fuerunt à principio extrinseco, nempe à DEO, ap-
plicati ad suam operationem, nec proinde iudi-
cium practicum ipsorum ex plena deliberatione
descendit.

Obijciunt secundò. Tunc potest variari iudi-
cium & consequenter electio, quando apparet
nova ratio sufficiens ad variandum iudicium, quæ
antea non apparebat. Sed Angelo potest appa-
rere nova ratio: ergo. Minor probatur. Ange-
lus juxta sup. dicta potest uti suâ specie inadæ-
quatè: ergo in illo usu inadæquato potest apparere
una ratio, quin appareat altera: ergo si postea
suâ specie uti velit adæquatè, apparebit nova ra-
tio, quæ non apparuit in usu inadæquato il-
lius speciei.

Confirmatur. Defacto per experimentalem
cognitionem dæmones judicant & sentiunt, sibi
nocivum esse appetitum beatitudinis naturalis, ut
finis simpliciter ultimi, eò quòd propterea parian-
tur æterna supplicia: quam tamen sibi conveni-
entem esse judicabant in eo instanti, in quo
peccarunt: ergo formant aliquando novas ratio-
nes, & nova iudicia.

Respondeo, negando minorem, & probatio-
nem distinguo. Potest Angelus suâ specie uti
inadæquatè, in procedendo ad actum imper-
fectum, concedo, ad perfectum, nego: cum enim
quis se applicat ad operandum, ratio naturalis
dicat, quòd morali & possibili modo debeat con-
siderare omnes objecti circumstantias. Unde
Angelus procedens ad iudicium practicum plenè
deliberatum, prius in iudicio speculativo, ad-
æquatam suæ speciei representationem expli-
care debet.

Ad confirmationem distinguo antecedens. An-
geli judicant modò esse nocivum iudicio specula-
tivo, quòd prius judicabant conveniens iudicio
practico, concedo, judicant modò iudicio practi-
co, nego antecedens & consequentiam. Nam
dæmones etiam nunc quotiescumque procedunt
ad formandum iudicium practicum de profecutione
finis ultimi, considerationem regulæ supe-
rioris & subordinationis debite in finem superna-
turalem, sicuti primitus fecerunt, intermittunt.

Obijciunt tertio. Tunc voluntas Angeli est na-
turaliter flexibilis, quando habet eadem principia
liber-

libertatis post plenam determinationem, quam antea habuit: sed habet eadem: ergo.

Confirmatur primò. Si dæmon esset naturaliter inflexibilis, tunc dæmonis obstinatio in peccato non esset culpabilis, siquidem haberet intrinsicam impotentiam respiciendi.

Confirmatur secundò. Sequeretur, quòd etiam bonus Angelus esset naturaliter inflexibilis in bono supernaturali: sed hoc est absurdum; cum juxta doctrinam de gratia ad perseverandum in bono supernaturali gratia DEI sit simpliciter necessaria.

Respondeo, distinguendo majorem, quando habet eadem principia in eadem suppositione & circumstantiis, concedo; in diversis, nego. Sed habet eadem principia post determinationem in diversa suppositione, concedo, in eadem, nego minorem & consequentiam.

Nam post determinationem supponitur iudicium cum plena consideratione & deliberatione adharens objecto, quod ante inflans determinationis nondum supponitur.

Ad 1. Confirmationem, nego sequelam, ut enim obstinatio ipsius sit culpabilis, sufficit, quòd sit ipsi libera in sua causa, eamque poterit deponere potentia antecedente, est non amplius possit potentia consequente: Unde etiam ipsius impotentia intrinseca respiciendi non est impotentia antecedens, sed consequens.

Ad 2. confirmationem Respondeo distinguendo sequelam. Esset naturaliter inflexibilis in bono supernaturali, h. e. juxta inclinationem suæ naturæ, & tamen dependentem ab adjutorio gratiæ, concedo, independentem ab illo, nego.

ARTICULUS II.

Quomodo dæmones ab igne infernali torquentur?

SUMMARI A.

1. Dæmones præter penam damni sustinent penam sensus.
2. Idque in inferno.
3. Quamvis plures vagentur extra infernum.
4. Ignis infernalis est verè corporeus.
5. Rejicitur sententia dicens spiritus cruciari in potentia sensitiva.
6. Neque consistit pena sensus in apprehensione ignis nocivi.
7. Neque in immediata productione tristitia.
8. Neque in productione caloris intra substantiam spiritus.
9. Neque in productione qualitatis fedantis.
10. Pena sensus consistit in alligatione ad ignem infernalem.
11. Effectivè causata.
12. Et violenter impediente spiritum à sua naturali operatione.
13. Quam sequitur summus dolor, & tristitia.
14. Autoritates objectæ exponuntur.
15. Hæc alligatio non pertinet ad penam damni.
16. Nec est æqualis in omnibus.
17. Nec dæmones in aère vagantes hæc penam sunt liberi.
18. Sensus D. Augustini de penis alterius mundi.

§. I.

Certioribus præmissis, refelluntur diverse explanationes.

1. Certum est primò, dæmones præter penam damni, quæ est perpetua exclusio à regno colorum, & carentia visionis beatificæ, sustinere penam sensus, hoc est, cruciatum & molestiam, quæ extrinsecus ab igne infernali, seu instrumento Divinæ justitiæ infligitur, veluti constabit ex dicendis.
2. Certum est secundò, De fide, dari locum tam dæmonibus, quam aliis damnatis punien-

dis deputatum, ut constat ex Sap. 5. *Taliter dixerunt in inferno, hi, qui peccaverunt. Luc. 16. Mortuus est dives, & sepultus in inferno.* 2. Petr. 2. *DEVS Angelis peccantibus non spernit, sed rudentibus inferni devoti in naturam tradidit cruciandos.*

Certum est tertio. De facto ex speciali ordinatione DEI plures dæmones extra infernum, & in hoc aère vagati, unde etiam *æthere patres* nominantur, & colligitur ex Job. 1. *Eph. 2.*

Certum est quarto. Ignem infernalem esse verum ignem corporeum, non Metaphoricum, quo non modò damnatorum corpora post resurrectionem, sed etiam animæ & dæmones verè realiter cruciantur, ut est constans Catholicorum doctrina delumpta ex Matth. c. 25.

Magna tamen est difficultas in explicanda actione, quæ ignis ille corporeus cruciet & affligit spiritus sensus omnis expertes, & dolentissime qualitatis, quam ignis in corporibus producit, incapaces; semperque facilius est, in hoc puncto sententias aliorum refellere, quam propriam statuere.

Dixerunt igitur aliqui primò. Cum anima separata etiam separari potentia sensitiva, quæ anima possit sentire calorem & actionem ignis, de illa tristari.

Sed contra est primò. Quòd hæc opinio nondum explicat, quomodo dæmones cruciantur constituti omni potentia sensitiva. Secundò. Actus potentia sensitiva, ut arguit S. D. q. 26. de ver. a. 1. non possunt exerceri extra corpus, cum alioquin animæ brutorum non minùs essent incorruptibiles, quam anima intellectiva. Tertio. Quia sentire qualitatem sensibilem non est malum, sed perfectio sensus, nisi illa qualitas sentiatur & cognoscatur ut nociva. Igitur remanet ostendendum, per quid illa qualitas esset nociva animæ separata.

Dixerunt

nem Spiritus ad ignem, & impeditionem operationum connaturalium, qualem non patiuntur parvuli in limbo detenti.

¶ 6. Obijcies tertio. Pœna alligationis est æqualis in omnibus damnatis, nec tamen æqualis est pœna sensus: ergo pœna sensus non consistit in alligatione.

Respondeo negando antecedens: quia quanto quisque Spiritus est nobilior, tanto molestius fert, se ab ignobili corpore detineri & subjugari.

¶ 7. Obijcies quarto. Dæmones existentes in aëre patiuntur pœnam sensus, nec tamen sunt alligati ad ignem infernalem: ergo pœna sensus in alligatione facta ab igne infernali non rectè salvaritur.

Respondeo, dæmonem in aëre existentem vel ab ipso igne quamvis distante, divinâ tamen vir-

tute elevato torqueri, vel ipsum aërem, aut aliud corpus elevari ad eandem pœnam æquivalenter inferendam: quæ ipsa etiam animabus damnatis in flammis purgatorii patientibus proportionaliter sunt applicanda.

Colliges ex dictis; quamvis hæc verosimilitudine de alterius mundi panis è D. Thomæ doctrina dicantur, illarum tamen modum esse ut obcurritur, sic incertissimum, nihilque in hac re certum posse statui, quàm quod D. Augustinus expressit l. 21. d. civit. c. 10. *miris, veris tamen modis etiam Spiritus incorporeos pœna corporalis ignis affigit, cum Spiritus hominum etiam ipsi incorporei & nec poterunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum vinculis infelicitate alligari.*

DISPUTATIO XXXVI.

DE

Ordinatione & officiis Angelorum.

Nunc Angelos ad se invicem & ad hominem comparatos cum S. D. à q. 106. consideramus, & primum, quomodo sibi loquantur, seque illuminent, tum quibus ordinibus, ac officiis distinguantur, hominésque gubernent, disquirimus.

ARTICULUS I.

Quomodo Angeli invicem loquantur, seque illuminent?

SUMMARIUM.

1. *Requista ad locutionem.*
2. *Locutio fit per directionem sui conceptus.*
3. *Illuminationem Angelorum probat auctoritas.*
4. *Et ratio S. Doctoris.*
5. *Quomodo fiat illuminatio?*
6. *De quibus objectis fiat?*
7. *Conditiones & definitio illuminationis.*

§. I.

Exponitur locutio Angelorum.

¶ **L**oqui est suum conceptum ad alterum ordinando & dirigendo eidem manifestare. Unde primò ad locutionem requiritur actus voluntatis, quo quis vult & consentit actum suum alteri innotescere: ideo qui absque tali ordinatione ad alterum, casu aliquo v. g. in somno, aut ebrietate verba proferret, non verè diceretur loqui. Secundò, ut conceptus ad audientem directus fiat ipsi manifestus, si antea erat ignotus: in quem finem nostra locutio indiget quibusdam signis, & vocibus vel formalibus, vel virtualibus. Siquidem, ut S. D. hęc, nostra cognitio duplici impedimento alteri occultatur, nempe voluntate intelligentis, & grossitie corporeæ molis; quæ causa est, quòd ad locutionem non sufficiat sola voluntatis directio, nisi insuper accedat externa significatio.

Dixi tamen. Si conceptus antea fuit ignotus; in ea quippe locutione, quæ DEO omnia cor-

dium secreta inspicienti loquimur, nulli est obus manifestacione. Hoc posito queritur, quòd ratione unus Angelus loquatur alteri? nam Angelus colloqui clara est S. Script. Auctoritas 1. Cor. 13. 16. Apoc. 6. nec tamen exterioribus signis innotescere, ex conditione naturæ incorporeæ certum est.

CONCLUSIO. *Angelorum locutio in hoc consistit, quòd Angelus loquens per actum voluntatis consentit, ut suus conceptus alteri innotescat.*

Ratio S. D. est: loqui (ut dictum) est suum conceptum alteri manifestare; sed hoc fit, quòd primum Angelus consentit, ut suus conceptus innotescat alteri: ergo, Minor probatur. Tunc manifestatur conceptus alteri, quando ad illum dirigatur, & tollitur impedimentum obstant manifestacioni; sed utrumque fit per voluntatis consentum, ut suus conceptus huic determinatæ personæ fiat manifestus: ergo. Minor quoad primum membrum patet, nil enim aliud est dirigere suum conceptum, quàm velle, ut potius huic, quàm alteri innotescat. Quoad 2. membrum probatur. Unicum impedimentum manifestacionis est voluntas Angeli, sub suo jure & potestate conceptum retinens (nam Angelum habere congenitas species, quibus in actu primo representantur operationes aliorum Angelorum, suppono ex dictis) sed hoc impedimentum removetur hoc ipso actu, quo Angelus suo jure cedit, & vult, ut suus conceptus non minus alteri, quàm sibi sit cognitus: ergo.

§. II. *Explic.*

§. II.

Explicatur illuminatio Angelorum.

Illuminatio species quaedam locutionis est, quam dari ab Angelis superioribus versus inferiores, doctrina est Doctoris Angelici hic q. 107. a. 1. accepta ex D. Dionysio l. d. Cael. Hier. c. 3. & 7. cum quo sentiunt SS. PP. in communi, praesertim Hieron. & Ambros. affirmantes, illas voces II. 63. *Quis est iste, qui venit de Edom?* & Psal. 33. *Quis est iste Rex gloria?* esse Angelorum inferiorum à superioribus Angelis de gloria Christi attendentis instrui & illuminari desiderantium.

Congruentia rationem primò ex parte DEI dat S. D. quòd DEUS juxta ordinarium modum gubernandi non facit per se solum, quòd potest mediantibus causis secundis: sed ita DEUS illuminat Angelos inferiores, ut tamen haud dubiè id possit mediantibus Angelis superioribus: ergo.

Secundò ex parte Angeli, tum quia conveniens est recto rerum ordini, ut inferiora perficiantur à superioribus, tum quia bonum est communicativum sui, ideòque Angeli perfectiores acceptas à DEO illustrationes communicant Angelis inferioribus.

Fit autem illuminatio per hoc, quòd Angelus superior suam cognitionem universaliorē, quam habet de veritate revelata per inadæquatum usum suae speciei, dividat in plures conceptus inadæquatos, & proportionatos ad particularitatem specierum inferioris Angeli; adeòque divisim ad inferiorē Angelum suam cognitionem dirigat, ut cum S. D. Thomistae communitur.

Ratio est, quòd illuminatio sit quaedam materialis locutio, quā cognitio unā cum ob-

jecto cognito dirigitur ad intellectum alterius: Sed non potest dirigi ad intellectum Angeli inferioris sub ea perfectione, sub qua est propria Angelo superiori, cum Angelus inferior habeat species minus universales in representando, ideòque improporionatas ad illum modum cognoscendi: ergo tantum sub minori universalitate, & majori particularitate, dividendo unum conceptum in plures magis particulares; aliàs intellectus Angeli inferioris nihil disceret, nec perficeretur à superiori.

Sed neque de omnibus his rebus fit illuminatio, de quibus est locutio. Cum enim illuminatio sit locutio per modum doctrinae & magisterii (qua de causa D. Greg. Naz. or. 2. de Theol. & S. Joan. Damasc. l. 2. de fide. Angelos Hierarchia superioris appellant *Doctores inferiorum*) & per illam juxta D. Dionys. *intellectus purgetur a nescientia*, de his solummodò veritatibus datur illuminatio, quae specialiter à DEO revelante dependent, ut mysteria gratiae & futura contingentia; mutationes imperiorum, &c. aliae enim veritates naturales à scientia Angelica perfectissimè penetrantur.

Ex quo habes, tria esse, quae illuminatio ad locutionem superaddit. Primum est ordo & habitudo ad primam veritatem revelantem. Alterum, modus cognoscendi perfectior in illuminante. Tertium, confortatio intellectus inferioris, non effectiva, quasi per productionem novi luminis; sed objectiva, per explicatiorem propositionem veritatis ad captum Angeli inferioris.

Rectè proinde describes illuminationem, quòd sit locutio Angeli superioris cum inferiori, quā illi manifestat veritatem tanquam à DEO acceptam & proportionatam ad captum inferioris.

ARTICULUS II.

Quae & quot sint Hierarchia & ordines Angelorum?

SUMMARIUM.

1. Quid sit Hierarchia.
2. An una sit hominum & Angelorum?
3. Angelica Hierarchia triplex ex triplici modo illuminandi.
4. Et Divinam gubernationem recipiendi.
5. Nomina & significata Ordinum suprema ac prima Hierarchia.
6. Nomina & officia ordinum secundae Hierarchia.
7. Nomina & officia ordinum tertiae Hierarchia.

§. I.

Exponuntur Hierarchia.

Hierarchia significat sacrum principatum, h. e. quandam multitudinem & collectionem, sub uno principe ordinatam ad sacram operationem. Qua de causa primò non est Hierarchia inter Personas Divinas: quia licet inter illas detur ordo, non tamen datur principatus. *R. P. Metz. Theol. Schol. Tom. I.*

Neque secundò Hierarchia reperitur inter bruta, vel demones, quia sunt incapaces sacrae operationis.

Porro Hierarchia potest considerari dupliciter; vel secundum habitudinem ad principem, & caput, à quo regitur, vel secundum modum, quo à principe gubernatur. Si primò modo Hierarchiam accipias, certum est, quòd unica sit Hierarchia hominum simul & Angelorum, cum omnium sit unus Princeps, DEUS optimus maximus, à quo gubernantur, atque in finem supernaturalem diriguntur. Si verò secundò modo accipias, tunc hominum Christianorum communitas distinctam constituit Hierarchiam à communitate Angelorum; quippe quae sub sensibilibus signis, Sacramentis videlicet & sacrificiis, gubernatur.

Angelica verò Republica in triplicem Hierarchiam dividitur juxta communem Theologorum doctrinam, acceptam ex D. Dionys. de

Cal. Hier. Ubi S. hic Pater innuit, quod hanc doctrinam à suo & Gentium Magistro D. Paulo didicerit.

Ratio congruentiæ est: distinctio Hierarchiæ desumitur ex diverso modo à DEO, seu summo Principe ductum & illuminationem recipiendi: sed hic est triplex. Nam primus & perfectissimus modus illuminationis est, à DEO immediatè illuminari, & simul interiores illuminare. Secundus, illuminari mediatè, & rursus alios illuminare. Tertius & infimus, mediatè illuminari, nec alios Angelos inferiores illuminare. Primus modus primam, secundus secundam, postremus postremam Hierarchiam constituit.

4. Præterea, tres sunt modi Divinam gubernationem recipiendi, DEOque ministrandi; primus est, summo Principi assistere, qui competit Angelis supremæ Hierarchiæ, secundus, generales dispositiones Divinæ Providentiæ exequendas ordinare & intrinsece, quod ad secundam Hierarchiam pertinet; tertius, particularia ministeria exequi, quod est munus postremæ Hierarchiæ.

§. II.

Ordines & Chori Angelorum.

5. Quilibet Hierarchia constat ex triplici Choro seu ordine, quorum novenarius & appellatio ex variis S. Script. locis, S. Dionysii,

aliorumque SS. PP. doctrina desumitur. Et primæ quidem Hierarchiæ ordines appellationem sortiuntur ex speciali habitudine & unionem ad DEUM, sive per voluntatem, sive per intellectum. Unde primus est Seraphinorum, qui sic vocantur propter excellentissimam unionem per amorem & charitatem. Secundus Cherubinorum, qui nomen accipiunt à plenitudine scientiæ. Tertium ordinem constituit Throni, sic dicti ab intima DEI immanentiæ sive, quod in ipsis immediatè DEI illuminationes quiescant, & terminentur.

Reliqui Ordines nomen accipiunt ex habitudine & respectu ad creaturas in adimplendis Summi Principis DEI optimi Max. voluntatibus. Et in secunda Hierarchia continentur Dominationes, quorum est, agenda aliis intrinsece, ordinare, ac distribuere. Virtutes, qui generalia & mirabilia opera Divinæ Providentiæ mundi gubernationem, & regimen Ecclesiæ spectantia exequuntur. Potestates, qui ordinem Divinæ Providentiæ illatum servant, impedimenta remouent, hostes coercent.

Tertia Hierarchia, quæ particulari executioni Divinæ Providentiæ præsidet, dividitur in Principatus, qui curam gerunt integrorum regnorum & Provinciarum. Archangeli, qui publicas personas, Reges, Pontifices custodiunt. Angelos, qui ad singulorum hominum curam sunt deputati.

ARTICULUS III.

De missione & custodia Angelorum.

SUMMARIUM.

1. Fides docet Angelos mitti.
2. Superiores Angeli non mittuntur.
3. Præsertim in primis 4. Choris Angelorum.
4. Si missio fiat in finem ordinarium.
5. Testimonia S. Script. objecta exponuntur.
6. Singuli homines habent suum Angelum Custodem.
7. Custodia incipit à nativitate.
8. Post hanc vitam cessat custodia.
9. Christus non habuit Angelum Custodem.
10. Quis effectus Angelicæ custodiæ?
11. An quilibet hominum habeat dæmonem insidiantem?

§. I.

Quorum ordinum Angeli mittantur?

1. Angelos in ministerium mitti, est fide Divinâ certum. Constat ex illo Exod. 23. *Ecce ego mittam Angelum meum, &c.* & Luc. 1. *missus est Gabriel Angelus, &c.* Ratio S. D. q. 112. a. 1. est, ille mitti dicitur, qui aliquo modo ab aliquo procedit, ut incipiat esse, ubi prius non erat, vel ubi prius erat per alium modum. Sed Angeli hoc modo procedunt à DEO, cum enim præsideant corporali creaturæ, ut ait, præced. ostensum, ex imperio & ordina-

tione Divina transferuntur ab uno termino loco in alium, cum nova præsentia, & effectus in illo.

Controversia est, an omnium ordinum Angeli mittantur in Ministerium?

CONCLUSIO. Superiores Angeli (præsertim primi quatuor Chori Angelorum) nunquam ad exterius ministerium mittuntur. Ita S. D. hic a. 2. & 4. D. Dionysius c. 8. Cal. Hier. & D. Greg. Hom. 34. in Evangelia dicunt: Superiora agmina usum exterioris ministerii nunquam habent.

Et probatur ratione S. D. Ordo Divinæ Providentiæ est, ut inferiora ordinatè admittantur per superiora, ubi specialis ratio non habet exceptionem; sed in ministeriis Angelorum nulla est specialis ratio, cur DEUS debeat prætermittere hunc ordinem, & per supremos Angelos gubernare hæc inferiora, non mediatis inferioribus Angelis: ergo DEUS non gubernat hæc inferiora per supremos Angelos non missis inferioribus: præcipue cum mysterium Incarnationis, quod est opus summi ministerii, per Archangelum fuerit executioni mandatum, ut notat ex D. Greg. Doct. Angel. hic cit. a. 1. in c. Minor probatur. Ratio, cur DEUS aliquando prætermittat ordinem naturæ, est ma-

manifestatio gratiæ, vel fidei confirmatio; sed in ministeriis Angelorum neutra ratio habet locum; non prima, quia hæc pertinent ad ordinem gratiæ; non secunda; quia cum prætermissio hujus ordinis nobis non possit innotescere, nihil conducet ad fidei confirmationem.

Dixi, præterea *primi quatuor Chori Angelorum*: illi enim Angeli non mittuntur in exterius ministerium, quorum officium nomine significatum non pertinet ad executionem in gubernatione mundi, & procuranda hominum salute: sed quatuor primis Angelorum Choris nullum tale officium incumbit; siquidem primi tres Chori sunt tantum assistentes, eorumque nomina significant ardorem charitatis, plenitudinem scientiæ, quietem & immanentiam Divini luminis, quibus nullum denotatur exterius ministerium. Nomine vero Dominationis significatur imperium & intimatio agendorum, non ipsam ministerium.

Ubi tamen observa, dicta procedere de Angelorum missione in finem ordinarium, qui est gubernatio Regum, regnorum, provinciarum, & salus hominum. quo non obstante propter suam aliquam extraordinarium, veluti ad inferendum Christo D. tanquam supremo capiti, vel ad B.V. in cælum deducendam, etiam primæ Hierarchiæ & ordinis Angeli mitti poterunt, uti aliquando insinuare videntur SS. PP. Imò videtur esse conformis ad sensum S. Ecclesiæ, quod S. Michael, qui est primas & Princeps totius cælestis exercitus, sit etiam Princeps & Custos S. Ecclesiæ, & olim Synagogæ: isque ipse, qui DEI Legatus, & quasi vice-Deus Moysi in flamma rubi apparuit, & legem dedit in monte Sinai; postea etiam à Josue conspectus, dixit, se esse *Principem exercitus Domini*. Est enim hæc visio nobilissima, agere vices & Legatum ipsius Dei, & esse Præsidem totius Hierarchiæ Ecclesiasticæ; neque convenientius alteri Angelo tribuitur præfectura Hierarchiæ Ecclesiasticæ in terris, quam cui competit principatus Hierarchiæ Angelicæ in cælis. Et ita communiter sentiunt Interpretes S. Script.

Obijciunt tamen diverfa S. Script. testimonia primo. Cherubim fuit missus ad custodiam Paradisi. Secundo Michael Dan. 10. fuit missus in adiutorium, & tamen est *unus de Principibus primis*, eumque Ecclesia venerat ut *primatem cælestis exercitus*. Tertio. Seraphim II. 6. fuit missus ad munitanda labia Prophete. Quarto. Raphael Angelus Tob. 12. dixit se esse *unum e septem assistentibus ante Dominum*: assistentia autem convenit primis spiritibus. Quinto. Apostolus Heb. 1. generatim de omnibus Angelis affirmat, quod sint *Administratores Spiritus missi in ministerium*.

Respondeo ad 1. & 3. Angelos quandoque appellari nomine suorum principalium, quorum vice funguntur, ideo quamvis uterque Angelus, tum qui Paradiso custodiendo præfectus est, tum qui labia Isaiæ purgavit, sit ex infimo ordine Angelorum, quia tamen ille Cherubini, iste Seraphini virtute & autoritate id fecit, propterea suorum principalium nomen participat. Ita S. D. hic a. 2. ad 2. ad mentem D. Greg. Hom. 34. in

Evangel. dicentis: *Hi Spiritus, qui mittuntur, eorum vocabulum percipiunt, quorum officium gerunt.*

Ad 2. Respondet Gonet, Angelum Michaëlem, de quo Daniel, esse ex ordine Archangelorum, Ecclesiæ Catholicæ, olim Synagogæ præsidem. Nam teste D. Hieron. in loc. cit. *Principes primos Archangelos intelligimus*. Sed conformius ad præcedentia, ubi diximus, Principibus curam regnorum & provinciarum demandari, Labar exilimat, esse ex ordine Principatum, uti & Angelus Perisæ Dan. 10. Nec obstat hoc ipso nomine etiam summum Angelum Luciferi antagonistam appellari Apoc. 12. id quippe fit propter similes utriusque operationes, dum primus Angelus Divinum honorem contra demones in cælo, Archangelus verò Ecclesiæ Catholicæ Custos eundem contra hæreticos propugnat in terris; idèque sub uno nomine, *Qui ut DEUS?* ab Ecclesiâ coluntur, prout exponunt Gonet & Labar citati. Verisimilior tamen videtur responsio, quam primum actuli num. 4.

Ad 4. Respondeo, Assistentiam illò locò accipi provisione beatifica, & septenario numero universitatem figurari, juxta D. Greg. Hom. 33.

Ad 5. dico. *Omnes esse administratores Spiritus, & mitti in ministerium*, missione vel visibili, vel invisibili (quæ fit per illuminationem) immediatâ vel mediatâ, concedo, semper immediatâ & visibili, nego.

§. II.

Varia quæstia de Angelorum Custodia resolvuntur.

Certum de fide est: ex 18. Cap. Matth. aliis 6. que frequentibus Scripturæ locis, SS. Angelos esse ad hominum custodiam deputatos. Circa quam tamen custodiam varia oriuntur dubia, &

Quæres primò. An singulis hominibus etiam reprobis & infidelibus singuli Angeli sint in custodiam deputati?

Respondeo affirmativè cum S. D. hic a. 4. & comm. Theolog.

Deducitur ex variis Script. locis à SS. PP. & Interpretibus, inter quos D. Chryllostomus Hom. 14. in Epist. ad Heb. *Vnicuique nostrum Angelus assidet*. Et D. Bernard. 5. de consid. c. 4. *Potest Angelos dici, qui singuli singulis hominibus dari creduntur*.

Ratio est: quod viatoribus per viam non tutam ambulantiibus dantur Custodes: sed quilibet homo, quantumvis infidelis & reprobus, est viator, & ambulat per viam tentationibus & infidiis plenam: ergo quilibet accipit Angelum Custodem.

Confirmatur. Custodia Angelica est effectus voluntatis antecedentis, quâ DEUS vult omnes homines salvos fieri; ergo sicut virtute illius voluntatis omni homini dantur media sufficientia ad salutem, ita etiam cuilibet hominum datur suus Angelus Custos.

Quæres secundò. Quandonam incipiat hæc Angelorum custodia?

P p 3

Respon-

Respondet D. Hieron. in c. 18. Matth. *ab ortu natiuitatis unaquaque anima habet in custodiam sui Angelum deputatum.* Nam ab ortu natiuitatis incipit esse viator variis periculis obnoxius, & capax mediorum conducentium ad salutem. Quamdiu verò later infans intra uterum maternum, cum per *quandam colligationem* censeatur quid unum cum matre, sicut fructus pendens in arbore, est aliquid arboris, inquit S. D. a. 5. ad 3. videtur ad eius custodiam sufficere Angelus Custos ipsius matris. Potrò, quia status vite permanet usque ad instans mortis, circa quod potissimum est salutis discrimen, ideo nunquam homo totaliter à suo Custode Angelo usque ad illud instans quoad effectum custodiæ deseritur, ut tradit S. D. q. 113. a. 6.

8. Quæres tertio. An in termino vite anima separata habeat Angelum Custodem?

Respondeo, negativè: tunc enim cessat ratio vite, & finis custodiæ, qui est promotio hominis ad suam salutem, & periculorum remotio: unde tunc solum habebit anima in regno Angelorum conregnantem, in inferno demonem punientem.

9. Quæres quarto. An Christus habuerit Angelum Custodem? Respondeo negativè. Primò. Quia ipse est caput Angelorum. Secundò. Quia ipsius humanitas regebatur per ipsam divinitatem Verbi hypostatice uniti. Tertio. Quia jam erat comprehensor.

10. Quæres quinto. Quidnam circa clientem operetur Angelorum custodia? Respondeo, operari internè & externè, procurando bona, avertendo mala tum corporis tum animæ. Internè

operatur mediante immutatione phantasmatum excitando species piorum objectorum: vel mali demone excitata phantasmata dissipando. Externè operatur, avertendo tentationes, pericula & impedimenta salutis, demonis accessum prohibendo, &c.

Quæres sexto. An etiam hominibus à Lucifero deputetur proprius demon tentator, sicut DEO singulis deputatur Angelus tutelaris?

Respondeo. Certum videti, à Lucifero mini & determinari demones ad tentandos homines: ira enim aperte colligitur tam è S. Scriptis, quàm historia Ecclesiastica, & post Mag. Senz. tract. Doctor Angelicus hic q. 114. a. 1. in c. his verbis: *Dæmones propter superbiam Divina potestate similitudinem usurpant, deputando sibi ministeria determinatos ad hominum impugnationem: sicut & Angeli DEO ministrant in determinatis officiis ad hominum salutem.* Quòd autem singulis hominibus singuli demones ad tentandum, vel nocendum sint deputati, prout Gentiles excussabant, cuiuslibet æquè malum, ac bonum gentium signantes, non videtur admittendum; nec enim congruit infinitæ DEI bonitati tantam demoni potestatem permittere ad nocendum, quàm ipse utitur ad hominem juvandum & promovendum in salutem æternam, cum neque Jobum se speciali DEI permissione infestare diabolus poterit. Assignatio quoque singulorum Angelorum Custodum pro singulis hominibus, est specialis effectus Divinæ Providentiæ indicatus in S. Scripturis, quem ad demonis potestatem evadendi nullum est fundamentum.

Regi & Reginae Angelorum, SS. Angelis præsertim Tutelaribus, Angelicoque Doctores sit honor & gloria.

